

Memo

aan de lezer van dit stuk
afschrift aan
van team financiën en control
datum 19 december 2018
onderwerp Begroting 2019 - Waterschap Limburg
zaaknr. 2018-Z11399
documentnr. 2018-D209367

Geachte heer, mevrouw,

Voor u ligt de Begroting 2019 van Waterschap Limburg. Wij willen u op het volgende wijzen.

Begroting

In de begroting worden belastingtarieven 2019 vermeld. Dit zijn de voorlopige tarieven ten tijde van de begrotingsbehandeling. De begroting is op 28 november 2018 vastgesteld.

Belastingverordeningen

De definitieve belastingtarieven zijn vervolgens op 12 december 2018 vastgesteld in de vorm van een wijziging van de belastingverordeningen van het waterschap. Deze definitieve tarieven wijken wat betreft de watersysteemheffingen af van de voorlopige tarieven zoals die in de begroting zijn vermeld.

Belastingtarieven

De vastgestelde tarieven 2019 zijn als volgt:

Heffing	Tarief
Zuiveringsheffing	€ 48,06 per vervuilingseenheid
Verontreinigingsheffing	€ 48,06 per vervuilingseenheid
Watersysteemheffing:	
- categorie ingezetenen	€ 55,01 per woonruimte
- categorie gebouwd	0,0249 % van de WOZ-waarde
- categorie natuur	€ 3,52 per hectare
- categorie overig ongebouwd	€ 41,67 per hectare
- categorie overig ongebouwd verhard	€ 208,25 per hectare

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

team financiën en control

Koersvast op weg naar een nieuw decennium

Begroting 2019

waterschap
limburg

Bezoekadres

Maria Theresialaan 99
6043 CX Roermond

Postadres

Postbus 2207
6040 CC Roermond

IBAN NL10NWAB0636750906
KvK 67682065

088-8890100

info@waterschaplimburg.nl
waterschaplimburg.nl

titel Begroting 2019
subtitel Koersvast op weg naar een nieuw decennium
datum 1 november 2018
versie 4.0 (AB 28 november 2018)
status Definitief
zaaknr. 2018-Z11399
documentnr. 2018-D168446

vrijgave Dit document is tot stand gekomen onder verantwoordelijkheid van het dagelijks bestuur

Inhoudsopgave

1	Kernboodschap	4
2	Leeswijzer	7
2.1	Bestuurlijke planning en control cyclus	7
2.2	Begroting 2019	8
3	Waterschap Limburg in kengetallen	9
4	Programmabegroting	11
4.1	Programma Waterkeringen	12
4.2	Programma Watersysteem en -keten	18
4.3	Programma Bestuur en organisatie	34
5	Financiële begroting	42
5.1	Samenvatting	42
5.2	Investeringskrediet	45
5.3	Kostendrager/kostentoerekening/dekkingsmiddelen	47
5.4	Begroting naar kosten en opbrengsten	50
5.5	Overige paragrafen	58
5.6	Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen	75
5.7	Waterschapbedrijf Limburg	78
5.8	De tarieven	82
5.9	Voorstellen	86
6	Bijlagen	87

1 Kernboodschap

Op 11 juli 2018 is de Kadernota 2019 vastgesteld. In deze kadernota hebben wij in overleg met u de keuze gemaakt voor een gematigde stijging van het belastingvolume. Een gematigde stijging die past bij een overgangsjaar, waarin ook verkiezingen plaatsvinden. Een gematigde stijging die in de daarop volgende jaren niet past bij de uitdagingen die Waterschap Limburg te wachten staan, op het gebied van onder andere klimaatverandering (wateroverlast, droogte en hittestress), waterveiligheid, KRW en waterkwaliteit. We brengen onze uitdaging voor de komende jaren aan de hand van een twaalfstal onderzoeken scherp in beeld. Op die manier kunnen we vanaf 2020 gericht investeringen doen om zo de uitdagingen die voor ons liggen het hoofd te bieden. In deze begroting maken wij zichtbaar dat wij onze meerjarenopgave faseren en herprioriteren.

Koersvast op weg naar een nieuw decennium

De begroting 2018 was de eerste begroting na de fusie. U heeft bij de behandeling ervan een duidelijk signaal afgegeven: "Maak de basis op orde, investeer in de zorgplicht en assetmanagement, werk sober en doelmatig". In 2019 gaan we verder op die ingeslagen weg. Zo anticiperen we ook in het onderhoud van het watersysteem op de klimaatverandering. Het vasthouden van de koers in 2019 betekent niet dat 2019 een jaar is zonder bestuurlijke ambities. Er wordt volop gewerkt aan alle initiatieven die in 2018 zijn ingezet. Water in Balans en het Hoogwaterbeschermingsprogramma worden voortvarend voortgezet en de dijkversterkingen Maaswerken naderen hun voltooiing. We intensiveren onze samenwerking met partners in de waterketen en werken toe naar nieuwe onderhoudscontracten voor 2020 en verder.

De inzet die we daarmee plegen is echter niet voldoende om de toekomstige uitdagingen, waarvan de klimaatadaptie de belangrijkste is, het hoofd te bieden. Het is echter in de komende jaren onvoldoende om onze huidige, vaak wettelijke taken uit te kunnen voeren. Hoogwaterveiligheid Maas, het halen van de KRW-doelstellingen, investeren in de waterkwaliteit vragen om een hoger budget om de taken waar te maken. Hetzelfde geldt als wij daadkrachtig de klimaatverandering willen aanpakken, langs de weg van Water in Balans als het gaat om overlast, ook ten aanzien van droogte en hittestress. Als wij er voor kiezen met gepaste snelheid onze wettelijke taken en deze uitdagingen tegemoet te treden dan zal dat vanaf 2020 fundamenteel extra middelen vergen via het belastingvolume van de watersysteemheffing. Een inzet die echter tegelijkertijd Limburg de bescherming en de waterstaatkundige kwaliteit biedt, die het verdient en nodig heeft!

We onderbouwen de uitdagingen die vanaf 2020 tegemoet moeten worden getreden in 2019 via een twaalfstal onderzoeken.

Zicht op onze uitdagingen

We staan als Waterschap Limburg voor een systeemsprong. Een sprong zoals we die eerder hebben gehad in de jaren tachtig met de overstap van rechte, betegelde watergangen naar meanderende beken, van enkel waterafvoer naar waterafvoer in combinatie met waterkwaliteit en natuur. De

sprong waar we nu voor staan is een nog veel ingrijpendere. De uitdagingen waar het klimaat ons voor stelt zijn groot en bedragen zowel voor de waterveiligheid en de watersystemen voor de komende decennia vele miljoenen. Maar ook onze waterkwaliteit wordt belangrijker naarmate er meer periodes van schaarste dreigen te ontstaan. De oplossingen zoals we ze tot nu toe kennen zijn niet meer voldoende om de uitdaging het hoofd te bieden. Nieuwe blikvelden, samenwerking met alle partners en oog voor slimme combinaties in ruimtegebruik zijn daarvoor nodig.

Het jaar 2019 gebruiken we om deze uitdagingen scherp te krijgen en daarmee gerichte keuzes te kunnen maken hoe we die uitdagingen in de jaren daarna tegemoet treden, om zo de systeemsprong te maken. Daarvoor voeren we in 2019 een twaalfstal onderzoeken die tezamen ons de mogelijkheid geven om die keuzes ook echt te kunnen maken.

Het gaat om de volgende 12 onderzoeken:

1. Omgevingswet: Bij de implementatie van de Omgevingswet onderzoeken we ook hoe we het omgevingsmanagement en het omgevingsadviseurschap vorm geven. Daarmee leggen we het fundament voor een nieuwe wijze van partnerschap en samenwerking met de omgeving, ook in onze projecten.
2. Communicatie: We onderzoeken hoe we proactieve communicatie en stakeholderanalyse beter vorm kunnen geven, om daarmee alle belangen in de omgeving scherp te krijgen, maar ook op de juiste manier onze vraagstukken in de omgeving te laten landen.
3. Gebiedsontwikkeling: We onderzoeken hoe we een vooraanstaande rol in de mogelijke toekomstige dijkversterkingsprojecten/gebiedsontwikkelingen inhoud kunnen geven.
4. Kwaliteitsniveau onderhoud: Welk serviceniveau willen we bieden en wat zijn daarvan de consequenties? Hoe kunnen we derden inzetten?
5. Zorgplicht: Kunnen we, op basis van de ervaringen met de Zorgplicht Primaire Keringen komen tot een zorgplicht voor zowel de waterkeringen en het watersysteem, om daarmee te borgen dat we op ieder moment voor onze taak gesteld staan?
6. Centrale regiekamer: Kan het vormen van een centrale regiekamer en het bedienen van kunstwerken op afstand ons helpen om snel in te spelen op calamiteiten en veranderingen in ons watersysteem?
7. Onderzoeken invoering verplicht onderhoud tertiaire beken om niet.
8. Normering: Deelname in onderzoek risico gestuurde normering inclusief kostenaspecten uitwerken.
9. Samenwerking met de partners intensiveren: Hoe kunnen we het beste doelen stapelen en programmering afstemmen? Bekijken kosten effectiviteit van alternatieve inrichting en beheer gebied.
10. Hoe kan duurzaamheid en innovatie ons de komende jaren ondersteunen in onze rol? Hoe kunnen slimme technieken ons ondersteunen in efficiënt beheer van onze assets en onze zorgplicht/primaire processen?
11. Welke waterkwaliteitsmaatregelen dragen effectief het meeste bij aan ons doelbereik? Aandacht voor nieuwe stoffen zoals geneesmiddelen en nieuwe stoffen uit productieprocessen. Relatie waterketen en watersysteem uitwerken.

12. Samenwerking voortzetten en intensiveren vanuit de praktijk: Naast het verder samenwerken op het gebied van bijvoorbeeld gemeentelijke riolen zoeken naar nieuwe mogelijkheden om door samenwerking efficiencyvoordeel te halen, denk aan gezamenlijk maaibeheer.

De ruimte om deze onderzoeken uit te voeren is gecreëerd binnen de voorliggende begroting.

Werk met werk maken

Als waterschap staan we zoals gezegd voor grote uitdagingen. Slim werken helpt ons om de gevolgen van die uitdagingen op de ontwikkeling van ons belastingvolume te beperken. Samenwerking met andere partners speelt daarin, naast het zoeken naar alternatieve financieringsbronnen, een belangrijke rol. Door samen met partners een aantal doelen te koppelen kan de investeringssom voor ieder van de partijen afzonderlijk beperkt blijven. Hetzelfde doen we door kritisch naar het combineren van onze eigen projecten te kijken. Zo zijn we in staat om kostenbewust “werk met werk” te maken. In bijlage L zijn enkele voorbeelden opgenomen waar we werk met werk maken.

Gevolgen uitspraak Hoge Raad der Nederlanden

Recent heeft de Hoge Raad in cassatie een uitspraak gedaan over het door de waterschappen belasten van Rijkswateren voor de watersysteemheffing, categorie Overig ongebouwd. De Hoge Raad constateert dat in het Waterbesluit dat hoort bij de Waterwet expliciet voor een groot aantal met name genoemde Rijkswateren het Rijk als beheerder en onderhoudsplichtige is aangewezen. De Hoge Raad concludeert dat dan niet daarnaast een waterschap beheerder kan zijn en er dus geen basis is voor het betrekken van die percelen in de watersysteemheffing. In Limburg betreft het ± 3.000 hectaren Rijkswateren. Dit betekent dat het belastingtarief 2019, vanuit het belastingvolume dat wordt opgebracht door de categorie Overig ongebouwd, wordt bepaald door ± 3.000 hectaren minder dan in 2018. Het effect hiervan is dat de tarief- en lastendrukstijging voor de categorie Overig ongebouwd circa 1,6% hoger is dan zonder de uitspraak van de Hoge Raad. Het arrest van de Hoge Raad heeft gevolgen voor alle waterschappen met Rijkswateren zoals die in het Waterbesluit zijn aangewezen.

Een vervolgstap is, dat Provinciale Staten de gebiedsgrens van het waterschap moeten aanpassen via een besluit tot wijziging van het Waterschapsreglement. Daarna kan de Kostentoedelingsverordening worden aangepast; een kleiner waterschapsgebied kan leiden tot een bescheiden verschuiving in de kostentoedeling op basis van gewijzigde waardeverhoudingen tussen Gebouwd, Natuur en Overig ongebouwd.

Ten slotte

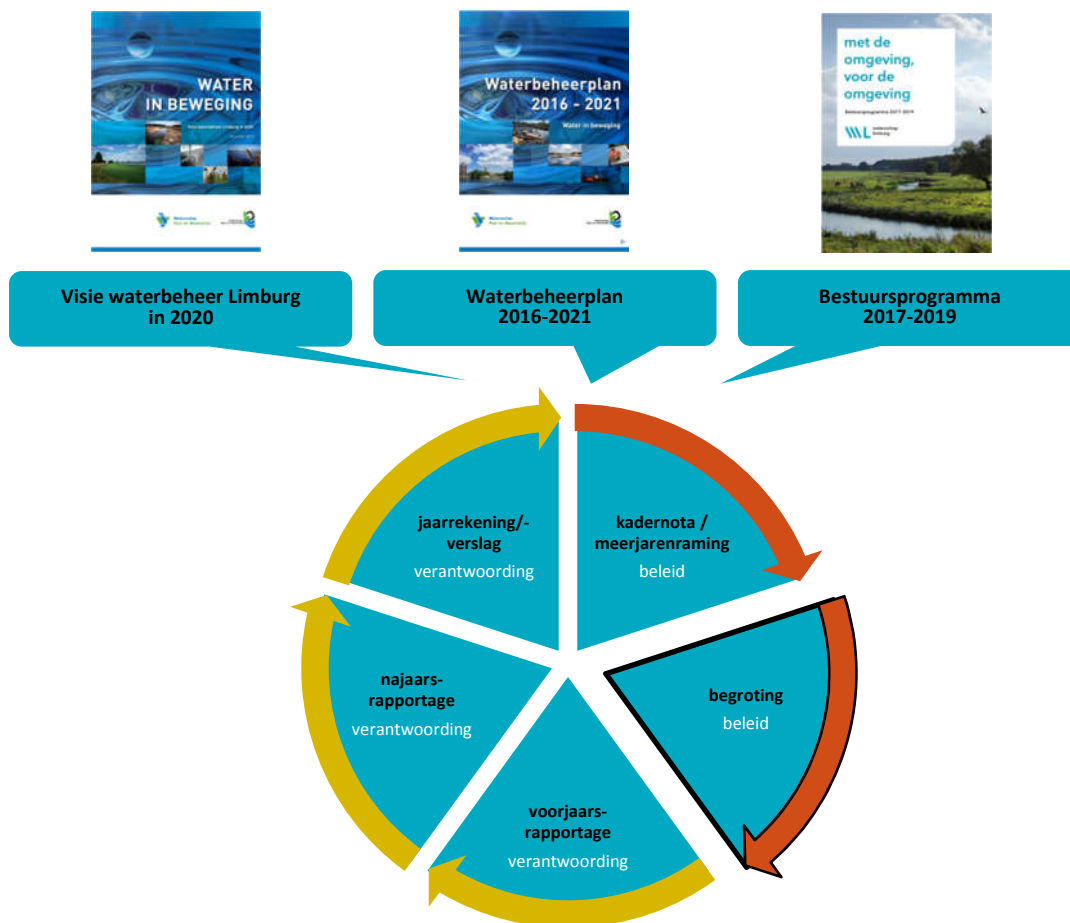
2019 vormt de toegangspoort tot een nieuw decennium. Een nieuw decennium dat veel meer zal vragen van de inventiviteit en de slagkracht van Waterschap Limburg. Met de nu voorliggende begroting leggen we een stevig fundament om de komende jaren heldere keuzes te kunnen blijven maken en de uitdagingen in het waterbeheer aan te gaan: koersvast op weg naar een nieuw decennium!

Het dagelijks bestuur van Waterschap Limburg

2 Leeswijzer

2.1 Bestuurlijke planning en control cyclus

De 'bestuurlijke planning & control cyclus 2019' ziet er als volgt uit:

De 'Visie Waterbeheer Limburg in 2020' en de bestuurlijke koers zoals verwoord in het 'Bestuursprogramma 2017-2019 - met de omgeving voor de omgeving' en het 'Waterbeheerplan 2016-2021' vormen de basis voor de bestuurlijke planning & control cyclus.

2.2 Begroting 2019

Voor u ligt de 'Begroting 2019'. Deze begroting is een uitwerking van de 1ste jaarschijf van de 'Kadernota 2019 / meerjarenraming 2019-2024'.

Deze begroting volgt de wettelijke voorschriften en is daarom opgebouwd uit een '*programmabegroting*' en een '*financiële begroting*'.

Programmabegroting

De 'programmabegroting' bestaat uit de programma's:

- Waterkeringen;
- Watersysteem en -keten;
- Bestuur en organisatie.

En binnen die programma's staan de volgende vragen centraal:

- Wat willen we bereiken?
- Wat gaan we daarvoor doen?
- Wat mag dat kosten?

Deze zogenaamde drie w-vragen gebruiken wij als leidraad bij de beschrijving van de programma's. Per programma eindigen we met een overzicht van de kosten, opbrengsten en investeringen. Op deze manier krijgt u een transparant beeld van de wijze waarop en de middelen waarmee wij onze doelen realiseren.

Financiële begroting

In de financiële begroting presenteren we de begroting naar kosten- en opbrengstensoort en brengen we de vermogenspositie van het waterschap in beeld. Ook schetsen we risico's die wij op ons af zien komen.

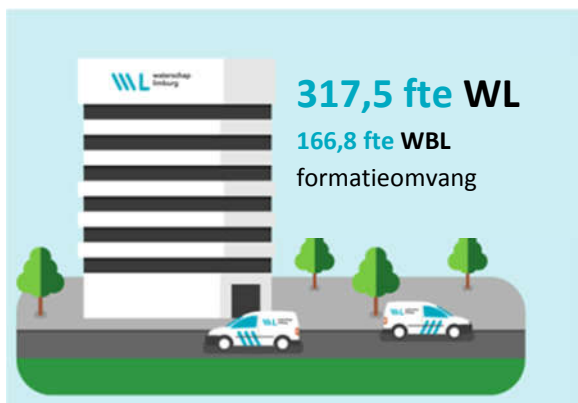
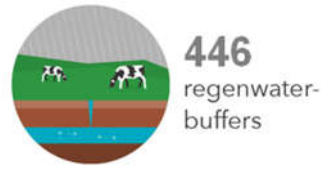
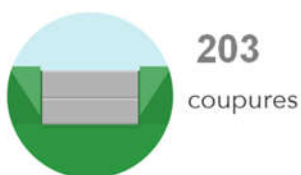
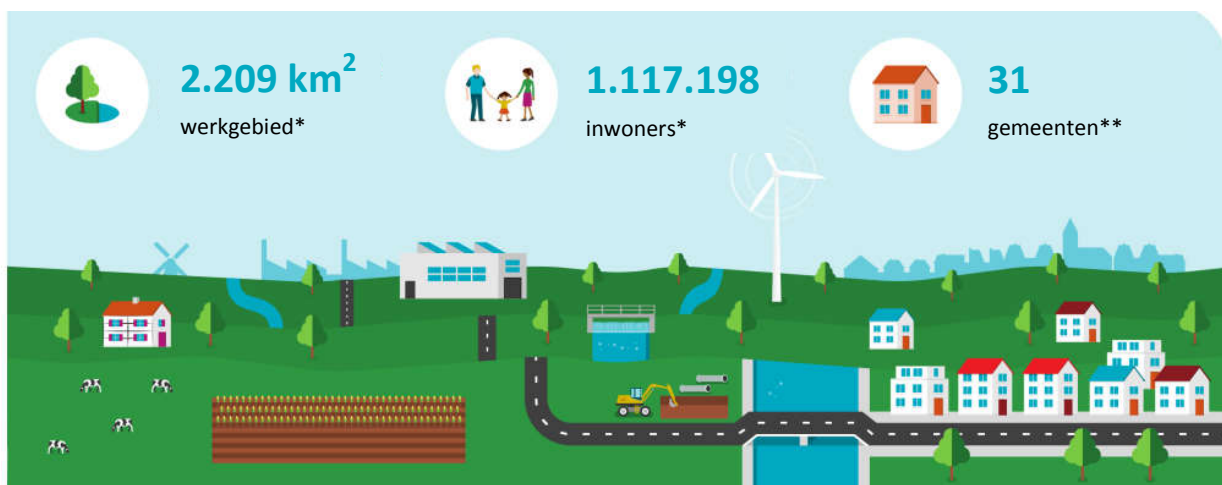
We presenteren de cijfers afgerond op honderden euro's. Hierdoor ontstaan mogelijk afrondingsverschillen in totaaltellingen, saldi en dergelijke. Verder maken het weerstandsvermogen, de financiering en de verbonden partijen deel uit van de door de Regeling beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen (BBVW) verplicht op te nemen paragrafen.

Bijlagen

Tot slot is er nog een aantal (wettelijk verplichte) bijlagen opgenomen.

3 Waterschap Limburg in kengetallen

* per 1 januari 2018, ** per 1 januari 2019

Programma- begroting

2019

waterschap
limburg

4 Programmabegroting

Begroting 2019 naar programma's

In de programmabegroting geven wij per programma weer waar ons waterschap inhoudelijk voor staat en welke producten en projecten wij in 2019 gaan leveren. Ieder programma is op dezelfde wijze opgebouwd:

- Wat willen we bereiken?
- Wat gaan we daarvoor doen?
- Wat mag dat kosten?

De beantwoording van deze vragen is per programma opgedeeld in diverse thema's, die terug te vinden zijn in ons 'Waterbeheerplan 2016-2021'. Hieronder een overzicht van de thema's per programma.

Waterkeringen

Hoogwaterbescherming Maas

- Dijkversterking
- Zorgplicht waterkeringen

Vergunningen en plantoetsing

- Vergunningverlening en plantoetsing

Watersysteem en -keten

Regionaal watersysteem

- Functies van water en rol waterschap
- Peilbeheer, wateraanvoer en verdrogingsbestrijding
- Wateroverlast en bodemerosie
- Beken en beekdalen
- Water en ruimte
- Waterkwaliteit en ecologie

Zuiveren en waterketen

- Afvalwaterketen
- Samenwerking in de waterketen

Grondbeleid en areaalbeheer

Bestuur en organisatie

Bestuur en organisatie

- Communicatie en klantcontact
- Mens en organisatie
- Financiën en control
- Informatievoorziening en facilitaire zaken

Crisisbeheersing

Toezicht en handhaving

- Toezicht en handhaving

4.1 Programma Waterkeringen

Waterkeringen

Hoogwaterbescherming Maas

- Dijkversterking
- Zorgplicht waterkeringen

Vergunningen en plantoetsing

- Vergunningverlening en plantoetsing

Wat willen we bereiken?

Hoogwaterbescherming Maas

Wij willen een goede bescherming voor alle inwoners tegen overstromingsgevaar van de Maas. Wij dragen daarom iedere dag zorg voor onze dijken, op zo'n manier dat de werking van onze dijken geborgd is op het moment dat het er echt toe doet.

Wij willen dat voor 2050 alle dijken die niet voldoen aan de nieuwe normering zijn versterkt. Wij willen daar waar mogelijk dijkversterking gepaard laten gaan met het toevoegen van ruimtelijke of economische kwaliteiten. Onze lopende dijkversterkingen voeren wij zo snel mogelijk uit, met nadrukkelijk ons motto "met de omgeving, voor de omgeving" als belangrijk richtsnoer.

Vergunningen en plantoetsing

Wij willen dat Limburg een provincie is die zich kan ontwikkelen, waar initiatieven kunnen worden ontplooid. Tegelijkertijd willen wij dat die initiatieven geen negatieve gevolgen hebben voor ons oppervlaktewater, de klimaatverandering of de veiligheid van dijken. Daarom toetsen we plannen van gemeenten, bedrijven en particulieren, adviseren we hen hoe hun initiatief in harmonie met de waterbelangen kan worden uitgevoerd en verlenen we, wanneer dat nodig en mogelijk is een vergunning of ontheffing.

Wat gaan we ervoor doen?

Hoogwaterbescherming Maas

Dijkversterking

- In de periode tot 2024 worden ongeveer 70 km dijken aangelegd of verbeterd die effectief en efficiënt te beheren zijn, die voldoen aan de landelijke normen voor de dijken en die passen binnen het Limburgse Maaslandschap. Het betreft verbetering van bestaande dijken en aansluitingen op de hoge gronden.

Voor de projecten uit het Maaswerken-programma geldt:

- In 2019 wordt op de volgende dijktrajecten gestart met werken:
 - Neer (Prio 3)
 - Milsbeek – Ven Zelderheide (Prio 4)
 - Urmond (Cluster F)
- In 2019 worden op de volgende dijktrajecten de werkzaamheden afgerond:
 - Mook (Prio 1)
 - Afferden (Prio 1)
 - Bergen (Prio 1)
 - Lottum (Prio 2)
 - Grubbenvorst (Prio 2)
 - Milsbeek – Ven Zelderheide (Prio 4)
 - Urmond (Cluster F)

Voor de projecten uit het HWBP-programma geldt:

- In 2019 wordt op de volgende dijktrajecten gestart met de planuitwerking:
 - Heel
 - Belfeld
 - Beesel
 - Nieuw – Bergen
 - Willem Alexanderhaven Roermond
 - Buggenum
 - Steyl – Maashoek
 - Arcen
 - Well
 - Thorn – Wessem
 - Baarlo
- In 2019 wordt op de volgende dijktrajecten gestart met de realisatiefase:
 - Heel
 - Belfeld
 - Beesel
- In 2019 wordt op de volgende dijktrajecten gestart met de verkenning:
 - Venlo Velden
 - Blerick Groot – Boller

- In de Kadernota 2019 hebben we het belang onderstreept van een goede samenwerking met onze partners en hebben we hiervoor ook middelen gereserveerd. In het Maasdal zoeken we nadrukkelijk de combinatie van onze hoogwaterveiligheidsdoelstellingen met andere maatschappelijke doelstellingen en belangen. Een goed voorbeeld hiervan is de samenwerking in Maastricht, waarbij het onderzoek loopt om de op te stellen Visie waterveiligheid Maas te combineren met de visie op de klimaatadaptatie in de stad. Ook in andere gebieden zoals Roermond, Venlo en de Lob van Gennep, zoeken we de samenwerking met gebiedspartners. Voor die projecten die zich in de onderzoeksfase bevinden geldt dat van de deelnemende partijen inzet en/of een bijdrage wordt gevraagd in het opstarten van het project. Specifiek voor de Lob van Gennep geldt dat einde 2018 het ILT-oordeel is voorzien. In oktober dit jaar is tevens ministeriele besluitvorming voorzien in het BO-MIRT en breekt voor het project de fase van verkenning aan. Indien deze ontwikkelingen doorgang vinden start het waterschap het verkenningsproces op dit dijktraject overeenkomstig de aanpak in het HWBP-programma.
- We werken met onze partners nauw samen om te komen tot een duurzaam veilig Maasdal waarbij de waterveiligheid (HWBP en Maaswerken) op een hoogwaardige wijze wordt ingepast in de omgeving. Waar mogelijk zoeken we daarbij de combinatie met ruimtelijke maatregelen om ook voor de lange termijn gesteld te staan voor ontwikkelingen op het gebied van o.a. klimaatverandering. Zo worden in de gebieden Baarlo, Thorn, Arcen en Well dijkverleggingen bestudeerd om ruimte voor de Maas te creëren en werken we met de gemeente Venlo samen aan de hoogwateropgave in de stad.
- De voorbereiding en uitvoering van de dijkversterkingsprojecten vindt plaats in nauwe samenwerking met de directe omgeving. We doen dit onder meer in omgevingswerkgroepen en ontwerpateliers samen met bewoners en zetten daar middelen als co-creatie in. We informeren de stakeholders onder andere via nieuwe media, nieuwsbrieven en tijdens informatieavonden.
- We werken aan innovaties binnen het waterkeringendomein en realiseren kostenefficiënte oplossingen en vergroten en draagvlak voor waterveiligheid. We dragen onder meer actief bij aan de Projectoverstijgende Verkenning Kabels en Leidingen en de Projectoverstijgende Verkenning Gebiedseigen Grond van het landelijke HWBP en voeren pilots uit naar diverse technische innovaties.
- We werken samen met partners in het stroomgebied van de Maas aan het scherp en SMART maken van de Veiligheidsstrategie tot 2100. De wisselwerking tussen korte termijn dijkversterking en de lange termijn rivierverruiming wordt vertaald in specifieke en afrekenbare doelen voor de dijkversterkingsprojecten van het waterschap.
- Ook maken we afspraken over de wijze waarop we in de toekomst de afstemming tussen de korte en lange termijn hoogwaterveiligheid vormgeven.
- We communiceren actief over de risico's voor wonen, werken en recreëren langs de Maas met inwoners en bedrijven en dragen zo bij aan risicobewustzijn.
- Waterschap Limburg heeft een grote opgave op het gebied van Hoogwaterbescherming. Met ruim 200 kilometer primaire waterkeringen die recent onder de Waterwet zijn gebracht behoort ons waterschap ook landelijk gezien tot de top 3 qua noodzakelijke versterkingsopgaven. Met het Hoogwaterbeschermingsprogramma Noordelijke Maasvallei wordt versneld een achterstand ingelopen. Het is nodig om ook na afloop van dit programma structureel middelen te reserveren in de begroting om invulling te geven aan deze wettelijke taak.

Op basis van huidige inschattingen zal de benodigde structurele ruimte meerjarig oplopen van enkele tiende procenten tot enkele procenten van het huidige belastingvolume. Daar waar mogelijk gaan we in 2019 al starten met het creëren van die ruimte. Het waterschap combineert de mogelijkheden van gebiedsontwikkeling en de dijkenopgave om Limburg niet alleen veiliger maar ook mooier te maken. Het BO-Mirt besluit in het najaar van 2018 en het versneld oppakken van dijkversterkingen heeft daarmee ook een langjarig effect op de begroting van het waterschap.

Zorgplicht waterkeringen

- In 2018 zijn we gestart met de uitvoering van de wettelijke beoordeling. We hebben daarbij enkele trajecten prioriteit gegeven om daarmee de mogelijkheid te bieden dat kansrijke initiatieven op het gebied van hoogwaterveiligheid en andere maatschappelijke doelen tot een integrale aanpak kunnen komen. Deze koers houden we vast in de context 'met de omgeving, voor de omgeving' en in lijn met 'samenwerking veraf en dichtbij' (Kadernota 2019). Daarnaast blijft onze doelstelling, en ook landelijke afspraak, dat alle primaire waterkeringen voor 2023 zijn beoordeeld.
- In 2018 heeft de audit van de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) plaats gevonden op de Zorgplicht Primaire Waterkeringen. Deze audit, en de voorbereiding erop, heeft ons veel inzicht en ervaring gebracht die we in de komende jaren willen toepassen bij het verder optimaliseren van onze wettelijke taak. Ook met de doorontwikkeling van de organisatie zullen we de 'Zorgplicht Primaire Waterkeringen' verder verstevigen en willen we juist de opgedane kennis en ervaring toepassen in de doorontwikkeling van een 'Integrale Zorgplicht Waterkeringen en Watersysteem' (onderzoeksvraag 5 uit de Kadernota 2019). We blijven daarin de samenwerking met de collega waterschappen en andere partners zoeken en bieden de ruimte voor innovatieve kansen en oplossingen.
- In 2019 zullen we de jaarlijkse Veiligheidsrapportage opstellen en daarbij de actuele veiligheidssituatie en situatie zorgplicht in beeld brengen.
- Met de zorgplicht is een stevig fundament gelegd voor het geprogrammeerde en ongeprogrammeerde onderhoud van de waterkeringen. In 2019 gaan wij verkennen hoe en in welke vorm een geïntegreerd contract vorm kan krijgen waarbij we de onderhoudswerkzaamheden aan het watersysteem en de waterkeringen zoveel mogelijk willen combineren (zie onderzoeksvraag 5).
- Eveneens willen we vanuit de zorgplicht komen tot een integraal assetmanagement van al onze objecten. Doorontwikkeling van het onderhoudsbeheersysteem (OBS) is daarbij een van onze speerpunten.
- De toename van invasieve en risicovolle plantensoorten (zoals de Japanse Duizendknoop) blijft ons zorgen baren. We blijven aangehaakt op landelijke onderzoeken en afspraken, maar willen ook nadrukkelijker onze partners betrekken in deze gemeenschappelijke problematiek.

Vergunningverlening en plantoetsing

Omgevingswet

- Op 1 januari 2021 treedt de nieuwe Omgevingswet in werking. De Omgevingswet raakt ons werk en de organisatie op alle fronten en geeft ons ruimte om volop invulling te geven aan 'met de omgeving, voor de omgeving'.

Afgelopen jaar hebben we als organisatie een vliegende start gemaakt met de voorbereidingen: de 'Uitgangspuntennota Omgevingswet' is vastgesteld, samen met gemeenten hebben we gewerkt aan bouwstenen voor Omgevingsvisies en ook onze nieuwe Keur is opgesteld volgens het gedachtegoed van de Omgevingswet.

In 2019 gaan we volop aan de slag met de voorbereiding op de nieuwe instrumenten van de Omgevingswet:

- de waterschapsverordening;
- het waterbeheerprogramma; en
- het projectbesluit.

Ook geven we onze samenwerking met ketenpartners verder vorm en bereiden we ons voor op de digitaliseringsopgave.

Keurkwartet

- In maart 2019 stelt het algemeen bestuur de Keur en de Legger van Waterschap Limburg vast. Na inwerkingtreding per 1 april 2019 komt hiermee een einde aan de periode waarin de Keur en Legger van de fusiewaterschappen gelden.

Kwaliteitscriteria Vergunningen

- De waterbeheerders in Nederland (Rijkswaterstaat en waterschappen) hebben in 2016 afspraken gemaakt over het hanteren van kwaliteitscriteria op het terrein van vergunningen (toezicht en handhaving). Uit de uitgevoerde 0-meting volgt dat verbeteringen noodzakelijk zijn. Landelijk is afgesproken dat de verbeteringen niet eind 2018 maar een jaar later zijn doorgevoerd. De inzet is dus gericht op realisatie van de verbeteringen per eind 2019.

Indicatoren

Indicator	Begroting 2019	Einddoel	Jaar
Hoogwaterbescherming Maas			
Dijkversterking			
• % van het totaal aantal meters te verbeteren dijken gereed (Maaswerken dijkversterkingen)	93%	100%	2020
• % HWBP dijkversterkingen voorkeursalternatief bestuurlijk vastgesteld	81%	100%	2020
Zorgplicht waterkeringen			
• # processen binnen Zorgplicht op orde	7	7	- ^a
• % dijken waar hoogteoordeel is afgegeven	45%	100%	2023
Vergunningen en plantoetsing			
• % van de aanvragen om vergunning dat met inachtneming van de wettelijke termijn afgehandeld wordt	80%	95%	2021
• % realisatie Kwaliteitscriteria VTH	95%	95%	- ^a

^a deze indicator blijft jaarlijks hetzelfde.

Wat mag het kosten?

Exploitatie

Programma Waterkeringen	2019 Begroting
Kosten	2.644.400
Opbrengsten	-
Netto kosten	2.644.400
Doorberekende kosten van programma bestuur en organisatie	10.116.000
Totaal na doorberekening	12.760.400

Investerings

Programma Waterkeringen	2019 Begroting
Uitgaven	53.725.000
Inkomsten	41.490.000
Netto investeringsuitgaven	12.235.000

4.2 Programma Watersysteem en -keten

Watersysteem en -keten

Regionaal watersysteem

- Functies van water en rol waterschap
- Peilbeheer, wateraanvoer en verdrogingsbestrijding
- Wateroverlast en bodemerosie
- Beken en beekdalen
- Water en ruimte
- Waterkwaliteit en ecologie

Zuiveren en waterketen

- Afvalwaterketen
- Samenwerking in de waterketen

Grondbeleid en areaalbeheer

Wat willen we bereiken?

Regionaal Watersysteem

Steeds meer worden we met de effecten van klimaatverandering geconfronteerd. Daarom ontwikkelen we een klimaat robuust en een zo natuurlijk mogelijk watersysteem: beken die zodanig zijn ingericht dat ze extreme regenval beter verwerken en niet droogvallen. Beken die chemisch en ecologisch op orde zijn. Zo functioneren onze beken ook bij het veranderende klimaat goed.

Wij zoeken naar passende bescherming en maatregelen om wateroverlast tegen te gaan. We leggen voorzieningen aan waar we water tijdelijk kunnen 'parkeren' om later te kunnen hergebruiken en we zoeken naar afvoeren waar het kan o.a. door grondinfiltratie en gescheiden afwateringssystemen.

We bevorderen zelfredzaamheid van bewoners. En met de omgeving wijzen we plekken aan waar wateren mogen 'overstromen'. Dit realiseren we door optimale inpassing van de beek in het landschap én met oog en hart voor medegebruik.

Wij werken aan een goede chemische en ecologische kwaliteit van het water. Richtinggevend is daarbij de opgave vanuit de Europese Kaderrichtlijn Water. Onze inspanningen dragen bij aan andere maatschappelijke doelen, zoals schoon drinkwater en zwemwater.

Wij geloven sterk in een actieve, vergaande samenwerking met onze omgeving. Omgevingsgerichtheid is dan ook een kernwaarde van Waterschap Limburg: samen kom je verder. Dat doen we gebiedsgericht, maar ook op provinciale schaal aan bijvoorbeeld de Bestuurlijke Klimaat Tafel Limburg. Bij onze grote opgaven, zetten we stevig in op interactie met het Rijk. We delen onze kennis met veel plezier met stakeholders en belangstellenden in heel Nederland.

Het jaar 2019 is belangrijk in de voorbereiding van de volgende waterplannen. Er vinden samen met de omgeving inhoudelijke voorbereidingen en gebiedsprocessen plaats voor o.a. onze opgaven en doelstellingen voor 2027. Dit vraagt een bovengemiddelde ambtelijke en bestuurlijke inspanning. Een inspanning die waarde toevoegt voor de toekomst!

Zuiveren en Waterketen

Inspanningen leiden tot resultaten. Op onze rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's) zijn wij in 2020 op schema met het realiseren van de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) voor fosfaat- en nitraatmissies.

We concretiseren de Toekomstvisie waterzuiveren en waterketen. Daarbij betrekken we gemeenten en het drinkwaterbedrijf. Ons streven is in 2025 energieneutraal te zijn. Hergebruik van grondstoffen uit het afvalwater en zuiveringsslib gaan we stimuleren. De route hiervoor stellen we in 2019 vast. Er is een pilot in voorbereiding voor het verwijderen van medicijnresten. Het rwzi-effluent zetten we in om watertekorten te verminderen.

Grondbeleid en areaalbeheer

Ons grondbeleid is geënt op het uitgangspunt dat *beschikken over de juiste gronden* belangrijker is dan het *in eigendom hebben*. De positieve ervaringen die we met dit uitgangspunt hebben opgedaan breiden we uit en passen we consequent toe bij nieuwe initiatieven.

UITGELICHT: Prioriteren en programmeren

De wateropgave voor Waterschap Limburg in het regionale watersysteem is groot. We staan nog voor jaren van fikse inspanningen om onze doelen te bereiken. Om focus aan te brengen en inzicht te krijgen waar we prioriteit aan moeten geven, hebben wij een gedegen prioritering- en programmeringssysteem ontwikkeld. Dit leidt tot transparante keuzes in opgaven en investeringen en tot een duidelijke, eenduidige meerjarige programmering.

De prioritering van projecten en andere opgaven voor het waterschap bepalen we op basis van vijf criteria: maatschappelijke impact, regelgeving, risico's, synergie met andere doelen en cofinanciering. Hieruit volgt een overzicht van:

- belangrijke en urgente opgaven;
- belangrijke maar minder urgente opgaven ;
- opgaven die we pas op langere termijn hoeven uit te voeren.

Aanvullend bepalen we in overleg met het bestuur en op basis van bestaande afspraken de praktische haalbaarheid, houden we rekening met actuele bestuurlijke wensen en beschikbare middelen. Geheel in naleving van onze belangrijkste kernwaarde 'met de omgeving, voor de omgeving' sluiten we waar mogelijk aan bij externe initiatieven, ontwikkelingen en wensen. Deze kernwaarde staat altijd centraal in denken, spreken en handelen van onze medewerkers en bestuurders.

Voor de Kadernota 2019 en de begroting is de uitkomst van de programmeringssysteem gebruikt. We hebben ons gericht op de opgaven voor de periode 2019-2021. Daarmee zijn in deze begroting keuzes gemaakt over wat we nu oppakken en wat we later doen.

We groeien qua programmeringssysteem door naar een werkwijze waarmee we onze volledige wateropgave integraal programmeren en steeds scherpere keuzes maken over de periode van uitvoering.

Wat gaan we ervoor doen?

Algemeen

We gebruiken 2019 om de impact van de uitdagingen die voor ons liggen scherp te krijgen. Deze opdracht en de bijbehorende financiële randvoorwaarden dwingen ons tot uiterst scherpe keuzes. Bij het maken van deze keuzes is de door u vastgestelde prioriteringssysteem ingezet.

Deze keuzes betekenen vooral dat we kansen – om met anderen – onze doelen te realiseren laten liggen of uitstellen. Deze keuzes hebben daarmee ook effect op de werkzaamheden van onze samenwerkingspartners.

Regionaal Watersysteem

Functies van water en rol waterschap

- We maken een begin met de voorbereidingen van het Waterbeheerprogramma 2022-2027. Veel van onze activiteiten leveren hiervoor input. We hanteren daarbij de uitgangspunten die we vanuit de Omgevingswet hebben vastgelegd. De basis is een heldere taakopvatting die we met de omgeving delen. We werken met de inhoudelijke thema's:
 - Passende bescherming (waterveiligheid en wateroverlast);
 - Natuurlijk water (ecologie),
 - Schoon water (chemie);
 - Voldoende water (waterbeschikbaarheid).
- Het veranderende klimaat werkt in al onze plannen en in die van anderen door. In Limburg werken we daarom in de Klimaattafel Limburg intensief samen met overheden en andere stakeholders. De Klimaattafel gaan we nadrukkelijker positioneren als het platform waarin overheden en anderen elkaar rond dit thema vinden en samenwerking aangaan.

Voorbereiden op nieuwe uitdagingen (met de omgeving voor de omgeving!)

- Het omgevingsmanagement werken we uit en positioneren we stevig in de organisatie. We kijken integraal en breed: gericht op het delen van onze visie, op het vroegtijdig inspelen op (grootschalige) ontwikkelingen, maar ook om uitvoerende vraagstukken vroegtijdig samen met onze ketenpartners uit te werken (onderzoeksvraag 1).
- We onderzoeken in hoeverre we een vooraanstaande rol kunnen spelen in gebiedsontwikkelingen. Onze eigen opgave verbinden met opgaven en initiatieven van anderen. De ervaringen die we met een gebiedsgericht aanpak hebben opgedaan gebruiken we voor het ontwikkelen van een visie op gebiedsontwikkeling (onderzoeksvraag 3).
- We stellen vast wat het gewenste kwaliteitsniveau is van onderhoud. Daarbij ontwikkelen we een visie op onze eigen rol en die van anderen bij het onderhoud; afhankelijk van de uitkomsten van een verkenning naar onderhoud door derden, besluiten we een pilot te starten. Afhankelijk van de omvang hiervan zullen hiervoor extra middelen moeten worden vrijgemaakt (onderzoeksvraag 4).

Peilbeheer, wateraanvoer en verdrogingsbestrijding

- Tien jaar geleden hebben we met Nieuw Limburgs Peil (NLP) een goede aanpak gevonden om met de omgeving afspraken te maken over het peilbeheer en over maatregelen om daar samen te komen. Daarbij lag de focus op waterkwantiteit. We zijn inmiddels toe aan een volgende stap. Samen met de provincie stellen we de Limburgse Integrale Wateraanpak (LIWA) op. Naast waterkwantiteit nemen we nu ook waterkwaliteit mee. LIWA levert de beleidsuitgangspunten en kaders voor waterbeheer en daarmee belangrijke input voor het Provinciaal Waterprogramma en het Waterbeheerprogramma 2022-2027. Omdat LIWA qua inhoud, aanpak en planning grote overlap heeft met Deltaplan Hoge Zandgronden (DHZ), Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) en Kaderrichtlijn Water (KRW), zullen we deze gebiedsprocessen zoveel als mogelijk integreren.
- Voor de aanpak van droogte trekken de Brabantse en Limburgse waterbeheerders samen op in het Deltaplan Hoge Zandgronden (DHZ). In 2015 hebben we als consortium afspraken gemaakt over de uitvoering van zoetwatermaatregelen in de periode 2016-2021. Jaarlijks rapporteren we de voortgang van deze planperiode. De uitkomsten zijn belangrijk voor de eventuele herverdeling van middelen.
- Als DHZ bereiden we ons ook voor op de volgende planperiode (2022-2027). Onder regie van de provincie doorlopen wij hiervoor samen met alle watergebruikers het proces Waterbeschikbaarheid. We zijn dit proces gestart met twee pilots in Midden-Limburg en het Heuvelland. Hierin maken wij met elkaar afspraken over de aanpak die wij vervolgens in 2019 Limburg dekkend toepassen. Het proces levert input voor het Limburgse deel van het DHZ-uitvoeringsprogramma 2022-2027. Per deelnemende partij stellen wij een set van maatregelen met daarbij behorende investeringen op.
- Ook via andere sporen geven we voeding aan het DHZ uitvoeringsprogramma 2022-2027. Zo zijn bij de evaluatie van de droogte in 2018 leerpunten geconstateerd, die we nader uitwerken. Een voorbeeld: hoe kunnen wij er actiever voor zorgen dat ná een periode van extreme droogte ons watersysteem zich weer stabiliseert?
Deze leerpunten pakken we al dan niet samen met partners op. Afronding waar mogelijk in Q2 van 2019.
- Ten slotte werken wij in 2019 andere kansrijke zoetwatermaatregelen voor het DHZ-uitvoeringsprogramma 2022-2027 verder uit, te weten: de optimalisatie van het regionale wateraanvoerstelsel (hoeveelheid en verdeling), mogelijkheden voor toepassing van subirrigatie en optimalisatie van het onttrekkingenbeleid.
- In al onze analyses en bij veel gebiedsprocessen gebruiken we hydrologische modellen, een belangrijk model is IBRAHYM. Dit model is nu al breed inzetbaar en wordt doorontwikkeld om ook real-time berekeningen te kunnen uitvoeren. Zo profiteert ook bijvoorbeeld de crisisbeheersing van dit model.

Voorbereiden op nieuwe uitdagingen

- Peilbeheer zouden we graag op een centrale plek en op basis van weervoorspellingen doen. We onderzoeken de mogelijkheden voor een centrale regiekamer. De vraag is wat nodig is om ons model waarin peilbeheer en weersverwachtingen worden gecombineerd (BOS-OMAR) te implementeren. WBL heeft veel ervaring met een centrale regiekamer, dus daar zoeken wij de samenwerking op dit vlak op (onderzoeksvraag 6).

Wateroverlast en bodemerosie

- In het programma Water in Balans voeren we maatregelen uit om een passende bescherming tegen wateroverlast te realiseren. In Noord-Limburg ontwikkelen we het retentiegebied Breevennen. In Zuid-Limburg focussen we op de pilotgebieden Meerssen en Oirsbeek waar we de maatregelen uitwerken en de uitvoering voorbereiden. De inspanningen worden door de omgeving positief ontvangen.
- Ook werken we aan brongerichte maatregelen in het buitengebied, met name in de landbouw en op natuurgebieden. We maken hierover met de landbouw en terreinbeheerders concrete afspraken over doelen.
- In de stad werken we aan stimulering van het afkoppelen van regenwater en werken we de mogelijkheden uit om 'schotjes' op huisniveau te stimuleren. Deze activiteiten maken onze soms zo abstracte taak tastbaar.
- Alle wateroverlastknelpunten prioriteren we en we stellen een meerjarig uitvoeringsplan op.
- De watersysteemtoets voeren we gericht uit daar waar deze inhoudelijk meerwaarde levert en leidt tot nieuwe inzichten. Hydrologische data zijn in een groot deel van het beheersgebied onvoldoende op orde en de modellen hebben daar eerst een verbeteringslag nodig voordat een watersysteemtoets tot nieuwe bruikbare inzichten leidt. Waar we (o.a. op basis van reeds uitgevoerde stresstesten) nieuwe knelpunten verwachten brengen we de omvang ervan met maatwerk in beeld.
- Voor de tweede plancyclus van de Europese Richtlijn Overstromingsrisico's (ROR) leveren we input voor het OverstromingsRisicoBeheerPlan (ORBP) Maas 2022-2027. Daarmee maken we ook in landelijk en internationaal verband duidelijk hoe we omgaan met risico's op wateroverlast vanuit de Maas inclusief de belangrijkste zijbeken en welke maatregelen we daarvoor treffen.

Voorbereiden op nieuwe uitdagingen

- Samen met de provincie werken we uit hoe we in plaats van de huidige normeringsystematiek tot een meer risicogerichte benadering kunnen komen die meer aansluit bij de daadwerkelijke risico's op wateroverlast (onderzoeksvraag 8).

Beken en beekdalen

- In de pilot Rieterdijk gaan we het oorspronkelijk doorstroommoeras herstellen waarbij het watersysteem hoger in het landschap komt te liggen. We zoeken daarbij verbinding met de omgeving, zowel op het gebied van doelen, maatregelen als partners. Tevens zoeken we samen naar verbetering van landbouwkundige mogelijkheden op de hoger gelegen gronden. We betrekken de Provincie bij deze beekdalbrede aanpak.
- We stellen de Stroomgebiedsbrede Ecologische Systeem Analyse (SESA) op voor de stroomgebieden gelegen in Noord-Limburg West. We maken een start met het opstellen van de SESA voor het Heuvelland.
- In 2019 voeren we ruim 20 km beekherstel uit. Daarmee werken we aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW).

UITGELICHT: Water in Balans

Het programma Water in Balans van Waterschap Limburg is ambitieus: wij verminderen problemen veroorzaakt door wateroverlast en droogte in landelijke en bebouwde gebieden en maken daarmee beekdalen klimaatbestendiger. Dat doen we in adequate afstemming en samenwerking met de omgeving. We geven hierbij ruim baan aan creatieve ideeën om ook onze kernwaarde 'vernieuwend' waar te maken.

Wat gaan we ervoor doen?

- We zetten de reeds gestarte gebiedspilots Breevennen, Eckeltsebeek, Kwistbeek, Meerssen, Oirsbeek en Schelkensbeek voort. De realisatiefase is dichtbij.
- We werken maatregelen uit aan de hand van vier knoppen die we in samenspraak met de omgeving hebben gedefinieerd. Passende bescherming ontstaat door aan alle vier de knoppen te draaien
 - Knop Landelijk/buitengebied; agrariërs en terreinbeheerders bergen extra water op perceelniveau naast de maatregelen om erosie tegen te gaan.
 - Knop Stedelijk/bebouwd gebied; gemeenten, inwoners en ondernemers koppelen verhardingen af van het watersysteem.
 - Knop Watersysteem/beken en beekdalen; het waterschap realiseert extra waterberging.
 - Knop Schade beperken in eigen woning; eigenaren nemen zelf maatregelen om hun woning te beschermen tegen wateroverlast en schade.
- We prioriteren alle knelpunten in het watersysteem volgens de vastgestelde programmeringssystematiek en programmeren onze inzet meerjarig.

Water en ruimte

- Het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie is door het Rijk vastgesteld. De concrete uitwerking daarvan landt onder andere in de pilots voor Water in Balans (zie daar).
- De opgaven rond klimaatverandering (overlast en droogte) zijn in Limburg zeer groot. De oplossing hiervoor kent een belangrijke ruimtelijke component en die is kostbaar. Het is onmogelijk dit zelfstandig in de regio op te lossen. Wij hebben het Rijk nodig voor ondersteuning.

Voorbereiden op nieuwe uitdagingen

- De benodigde ruimte rond onze beken wordt steeds groter en wij willen die ruimte wel gebruiken, maar hoeven die niet noodzakelijkerwijs in eigendom te hebben. Ook combineren we doelen om waarde toe te voegen aan een gebied. We onderzoeken hoe we optimaal doelen kunnen stapelen en ontwikkelen een instrumentenkoffer voor maatregelen in het gebied (onderzoeksvraag 9).

Waterkwaliteit en ecologie

- Om na te gaan welke maatregelen voor waterkwaliteit en ecologie het meeste bijdragen aan ons doelbereik, voeren we een verdiepingsslag uit van de in 2018 uitgevoerde KRW-watersysteemanalyses (onderzoeksvraag 11).

Zuiveren en waterketen

Afvalwaterketen

- WBL werkt in afstemming met WL de acties vanuit de 'Toekomstvisie waterzuiveren en waterketen 2030' uit. Daarbij ligt de prioriteit bij de thema's energie en grondstoffen, medicijnresten en klimaatbestendigheid. De inzet van Waterschap Limburg is zeer beperkt. Met de huidige bemensing en programmering kunnen wij geen omvangrijker aandeel leveren.
- WBL stelt samen met WL een Plan van Aanpak medicijnresten op en bereiden een uitvoeringspilot voor (onderzoeksvraag 11).
- We werken een concreet voorstel uit hoe we de aanpak van riooloverstorten kunnen stimuleren.

Samenwerking in de waterketen

- We werken als WL met gemeenten, WML en WBL samen om de doelen uit het Bestuursakkoord Water te halen. Dat doen we vanuit de bestaande regionale samenwerkingsverbanden waarin we de doelen van het Bestuursakkoord Water samen uitwerken (onderzoeksvraag 12).
- Op basis van de uitgevoerde stresstesten zetten we samen met provincie en gemeenten een vervolgaanpak in. Deze aanpak richt zich op het voeren van risicodialogen, doorvertaling naar ambities en investeringsprogramma's en het vergroten van kwaliteit en uniformiteit van analyses bij uitvoering van toekomstige stresstesten.
- Samen met gemeenten stimuleren we het klimaatbewustzijn en het afkoppelen van regenwater door burgers, bedrijven en woningbouwcorporaties o.a. via het programma Waterklaar.
- We nemen een besluit over de taken en capaciteit van het gemeentelijk accountmanagement als onderdeel van het omgevingsmanagement.

Voorbereiden op nieuwe uitdagingen

- We onderzoeken de mogelijkheden om de samenwerking met gemeenten en andere stakeholders te vergroten. We zien bijvoorbeeld kansen bij gezamenlijk maaibeheer (onderzoeksvraag 12).

Grondbeleid en areaalbeheer

Assetbeheer / Groot onderhoud

- We voeren het meerjarenplan assetbeheer inclusief 'data op orde' watersysteem uit.
- We integreren de opgaven vanuit het watersysteem met die van de dijken (zorgplicht) en stellen een gezamenlijk meerjarenplan assetbeheer WL-breed op.

Vorbereiden op nieuwe uitdagingen

- We onderzoeken de invoering van verplicht onderhoud van tertiaire beken door aanliggende eigenaren. Ook onderzoeken we wat de mogelijkheden zijn om de tertiaire beken af te stoten (onderzoeksvraag 7).

Innovatie en duurzaamheid

- We stellen een werkwijze vast om innovatie en duurzaamheid vorm te geven. We prioriteren concrete voorstellen op basis van het vastgestelde kader en voeren activiteiten en projecten uit om invulling te geven aan onze doelen.

Vorbereiden op nieuwe uitdagingen

- We onderzoeken op welke wijze duurzaamheid en innovatie ons de komende jaren ondersteunen in het behalen van onze doelen. (onderzoeksvraag 10).

UITGELICHT: Beheer van onze assets

Het onderhoud van onze assets heeft veel aandacht nodig. In 2018 kreeg het onderhoud een belangrijke impuls door het vaststellen van het meerjarenplan assetbeheer. Dit start met het vaststellen van de huidige onderhoudstoestand en beschrijft de wijze waarop de assets bijdragen aan het behalen van onze doelen. We brengen onze assets op orde, houden ze aantoonbaar op orde. Efficiënt en effectief !

Een belangrijke randvoorwaarde is dat we vastleggen wanneer het watersysteem op orde is. Per beek stellen we vast welk onderhoud nodig is en dat voeren we gedegen uit. Vanzelfsprekend nemen we de input vanuit onze omgeving hierin mee. Bovendien gaan we krachtig inzetten op het uniformeren van het beheer en onderhoud in Limburg. Duurzaamheid en vernieuwing staan hierbij dus centraal.

Om meer vat te krijgen op de onderhoudstoestand van het watersysteem, gaan we in ons hele gebied structureel en cyclisch inspecteren bij alle beken. We gaan voor maximale synergie. Beheer en onderhoud voeren we integraal voor de beken en de dijken uit. De implementatie van een nieuw onderhoudsbeheersysteem voor de beken en de dijken ondersteunt ons hierin. In de afgelopen jaren hebben we hiermee in het zuidelijk deel van de provincie goede ervaringen opgedaan.

Groot onderhoud voeren we uit op basis van ons meerjarenplan Assetbeheer.

Ten slotte

Het onderhoud van onze assets besteden we in 2020 opnieuw aan voor ons totale beheersgebied. Dat doen we integraal voor dijken en beken. Dit jaar bereiden we de aanbesteding voor. Hierbij ligt de focus op het op orde krijgen van de data, het vaststellen van de inkoopstrategie, de integratie van waterkeringen en watersysteem. Dat leidt ertoe dat er ook in het onderhoud door derden uniformiteit en integraliteit ontstaat.

UITGELICHT: Projecten in het watersysteem

Om het watersysteem op orde te krijgen is een groot aantal projecten in voorbereiding of in uitvoering. Deze dragen eraan bij het watersysteem te laten voldoen aan de doelen die in het Waterbeheerplan zijn beschreven: droge voeten, voldoende water en schoon water.

Wat gaan we ervoor doen?

In 2019 voeren we 22 km beekherstel uit en is 27 km in voorbereiding. Daarnaast worden diverse projecten op het gebied van verdrogingsbestrijding, wateroverlast en assetbeheer opgepakt. In onderstaande tabellen zijn deze projecten onder elkaar gezet.

Hieronder (per type) een overzicht van projecten die in 2019 in voorbereiding zijn en die in 2019 worden uitgevoerd.

Projecten in voorbereiding		Km's
Beekherstel (uitvoering 2020/2021)	Herinrichting Groote Molenbeek A73-Wittebrugweg	2,7
	Herinrichting Keutelbeek, kern Beek fase 1B	1,1
	Herinrichting Kwistbeek beekmonding	1,7
	Herinrichting Lingsforterbeek beekmonding	1,3
	Herinrichting Lollebeek Castenrayse Vennen	3,6
	Herinrichting Thornerbeek, Panheelderbeek, Raambeek, Itterbeek	7,5
	Herinrichting Wellse molenbeek benedenloop	1,1
	Herinrichting Wolterskamp beekmonding	0,3
	Herinrichting Sleybeek	0,0
Beekherstel (uitvoering 2022-2027)	Corio Glana highlight 20 fase 2 (Sittardse Keutelbeek)	2,2
	Herinrichting Huilbeek beekmonding, incl. Beeselsbroek	2,8
	Herinrichting Aa	1,9
	Vispassage Geul Epermolen	0,0
	Herinrichting Corridor Geleenbeek	0,4
	Herinrichting Geleenbeek Katsbek Nieuwstadt - Oud Roosteren	4,6
	Herinrichting Geleenbeek Oud-Roosteren A2	1,8
Verdrogingsbestrijding	Optimalisatie hoofdstelsel wateraanvoer (Noordervaart en Peelkanalen)	-
	NLP streefbeeld sesa	-
	NLP Grote Molenbeek Rieterdijk	-
	NLP wateroverlast Niers (gebiedsproces)	-

Projecten in voorbereiding		Km's
Wateroverlast	Aanleg hoogwaterbescherming Slenaken (wateroverlast Gulpdal)	-
	Aansluiten oude Geulmeanders, Gulpen	-
	Dam buffer de Dem en middenloop Caumerbeek	1,4
	Uitvoeren Watersysteemtoets	-
	Gebiedspilot Kwistbeek	5,9
	WB21 toets 2015	-
	Wateroverlastmaatregelen Meerssen	-
	Wateroverlastmaatregelen Oirsbeek	-
	Wateroverlastmaatregelen Einighausen-Limbricht	-
	Wateroverlastmaatregelen Geuldal	-
Vervanging en aanpassing assets	Actualisatie data en modelinstrumentarium IBRAHYM	-
	Uitbreiding meetnet	-
	Vervangen meetapparatuur	-
	Waterbeschikbaarheid 2021	-

Projecten in uitvoering		Km's
Beekherstel	Corio Glana highlight 20 fase 1	1,5
	Herinrichting Geleenbeek Corio Glana highlight 3	0,4
	Herinrichting Groote Molenbeek A73 Oost	3,6
	Herinrichting Loobeek Venraysch Broek en Spurt	6,0
	Herinrichting Rode Beek Susteren - Oud Roosteren	1,6
	Herinrichting Tielebeek bovenloop	2,0
	Vergroten regenwaterbuffer Etzenrade (wb21 knelpunt)	-
	Vispassage Volmolen	-
Verdrogingsbestrijding	Noordervaart, kade Helenavaart en gemaal Lavendel	-
	NLP2 / LIWA	-
Wateroverlast	Aanpak wateroverlast Niers	-
	Gebiedspilot Eckeltsebeek	-
	Gebiedspilot Schelkensbeek	-
	Wateroverlastmaatregelen Meerssen	-
	Wateroverlastmaatregelen Oirsbeek	-
	Herinrichting Geul benedenstrooms kern Valkenburg fase 2	0,6
	Pilot retentiegebied Breevennen	-
	Maatregelen wateroverlast Roer	-
	Herinrichting Kanjel en Gelei	7,0
	Centrumplan Gulpen-Wittern (bijdrage aan gemeente)	-

Projecten in uitvoering		Km's
	Pomp opstelplaatsen 3x	-
Assets	Elektromechanische werken (stuwen/gemalen)	-
	Profilering waterlopen	-
	Tractiemiddelen buitendienst	-
	Kleine investeringswerken fase 3	-
	Damwandoever Roer, voorstad St. Jacob Roermond	-
	Vervanging krooshekreiniger Niers	-

Voor een toelichting op de uitgaven en inkomsten zie de paragraaf 'Wat mag het kosten?'.

Indicatoren

Indicator	Norm 2019	Einddoel	Jaar
Regionaal watersysteem			
Functies van water en rol waterschap			
• totaalscore zwemwater ^a	58	60	- ^e
Peilbeheer, wateraanvoer en verdrogingsbeleid			
• % uitvoering van de maatregelen uit de Bestuursovereenkomst Zoetwater (DHZ)	61%	100%	2021
Wateroverlast en bodemerrosie			
• # hectares waar nog niet aan de vigerende wateroverlastnormering wordt voldaan ^b	500	150 ^f	2021
• # km ingemeten waterloop en opgeslagen in databank kernregistratie	150 km	3.000 km	2027
• % gesloten meldingen	80%	100%	2020
Beken en beekdalen			
• % van de natuurbeken waarbij een ecologisch streefbeeld is opgesteld conform SESA ^c	40%	100%	2021
• % van de streefbeelden (opgesteld conform SESA) behaald ^d	0%	100%	2033
Waterkwaliteit en ecologie			
• % oordelen 'Voldoet' voor alle gemeten prioritaire stoffen (# toetsresultaten 'voldoet' / totaal # toetsresultaten)	96,2%	100%	2027
• gemiddelde maatlatscore (EKR) voor de ecologische kwaliteitselementen:			
○ macrofauna	0,50	0,58	2027
○ vis	0,35	0,47	2027
○ overige waterflora	0,50	0,58	2027
• % oordelen 'Goed' (= voldoet aan de norm) voor betreffende parameters:			
○ nutriënten (stikstof en fosfor)	36%	100%	2027
○ overige parameters (zuurstof/temperatuur/zuurgraad/chloride)	82%	100%	2027
Zuiveren en waterketen			
Afvalwaterketen			
• % KRW-overstorten dat is teruggebracht naar een overstortfrequentie die is afgestemd op de kwetsbaarheid van het ontvangende water	50%	100%	2027
• % aan RWZI's dat voldoet aan het Limburgse Effluëntenbeleid	70%	100%	2027
Samenwerking in de waterketen			
• % budget van de stimuleringsregelingen afkoppelen regenwater private partijen dat is besteed	25%	100%	2021
• financiële besparingsdoelstelling Bestuursakkoord Water in de waterketen (van de partners samen)	12,6%	12,6%	2020

Indicator	Norm 2019	Einddoel	Jaar
Grondbeleid en areaalbeheer			
<u>Assetbeheer / Groot onderhoud</u>			
• spoor 1 Extra exploitatiebudget:			
○ % uitputting van het budget	100%	100%	- ^e
• spoor 4 Uitvoering herprofilen en vervanging/revisie van stuwen en gemalen 2018/2019:			
○ # opgeloste knelpunten	13	13	2019
○ uitputting van het investeringsbudget	€ 1 mln.	€ 1 mln.	2019

^a 20 zwemwateren; per zwemwater gescoord (slecht = 0, aanvaardbaar = 1, goed = 2, uitstekend = 3)

^b dit betreft de werknormen uit het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW)

^c Stroomgebiedsbrede Ecologische Systeemanalyse (SESA-systematiek). Dit betreft de natuurbeken binnen het stroomgebied van de Tengelroyse beek (Neerbeek) en valt samen met de ontwikkeling van SESA WL.

^d de oorzaak is dat we nu nog niet weten wat het streefbeeld is/wordt.

^e deze indicator blijft jaarlijks hetzelfde.

^f het einddoel is gewijzigd. Reden: dit doel zou eind 2021 op nul moeten staan, maar het is nu al duidelijk dat dat niet gaat lukken. In sommige knelpuntgebieden is veel meer tijd nodig om de norm te bereiken.

Wat mag het kosten?

Exploitatie

Programma Watersysteem en -keten	2019 Begroting
Kosten	11.731.200
Opbrengsten	586.300
Netto kosten	11.144.900
Bijdrage aan WBL	67.514.100
Doorberekende kosten van programma bestuur en organisatie	35.010.100
Totaal na doorberekening	113.669.100

Investeringsen

Programma Watersysteem en -keten	2019 Begroting
Uitgaven	25.498.000
Inkomsten	12.160.000
Netto investeringsuitgaven	13.338.000

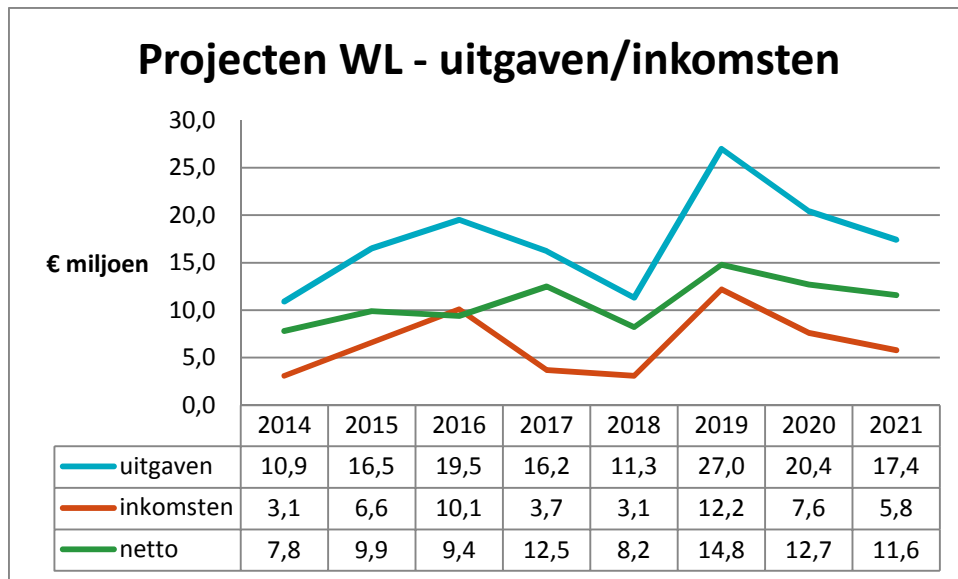
Projecten in het watersysteem

Verloop van uitgaven en inkomsten

In 2017/2018 zijn veel projecten in voorbereiding genomen. Van zeven van deze projecten wordt de uitvoering van het werk eind 2018, begin 2019 op de markt gezet. De totale verwachte omvang hiervan bedraagt ruim € 12 miljoen. Hiermee ontstaat een piek in het jaar 2019, die als realistisch en haalbaar wordt ingeschat.

Het betreft de projecten:

- Herinrichting Geul kern Valkenburg fase 2;
- Vispassage volmolten;
- Herinrichting Kanjel en gelei Meerssen-Maastricht;
- Herinrichting Rode beek Susteren - Oud roosteren;
- Herinrichting Grote Molenbeek A73 Oost;
- Herinrichting Loobek Venraysch broek / Spurkt;
- Maatregelen wateroverlast Roer;
- Kleine investeringswerken fase 3 (reeds aanbesteed).

Toelichting uitgaven op projecten

De netto uitgaven blijven gemiddeld binnen de kaders zoals door het AB vastgesteld (netto kosten gemiddeld € 11,4 mln.). Per jaar kan het bedrag variëren, omdat het uitgavenpatroon niet altijd evenredig oploopt met de jaarlijkse planperiode van 1 januari tot en met 31 december.

Bovenstaande grafiek illustreert dit.

Toelichting inkomsten op projecten

Er is rekening gehouden met bijdrages van de Provincie (Partnercontract 2013-2019 en 2016-2021 en POP3-subsidie), Rijkswaterstaat (beekmondingenconvenant), gemeentes en de samenwerkingsovereenkomsten Maasgaard en Loobeek.

De projecten Herinrichting Huilbeek, Middenloop Caumerbeek/Dam buffer de Dem en Geul kern Valkenburg zijn niet opgenomen in het Partnercontract, maar zij passen wel binnen de doelen (beekherstel, wateroverlast). Er is van uitgegaan dat deze projecten alsnog in het partnercontract kunnen worden opgenomen, zodat een bijdrage van de provincie kan worden verkregen.

4.3 Programma Bestuur en organisatie

Bestuur en organisatie

Bestuur en organisatie

- Communicatie en klantcontact
- Mens en organisatie
- Financiën en control
- Informatievoorziening en facilitaire zaken

Crisisbeheersing

Toezicht en handhaving

- Toezicht en handhaving

Wat willen we bereiken?

Bestuur en organisatie

Wij besturen Waterschap Limburg op een zorgvuldige, kostenbewuste, daadkrachtige en resultaatgerichte wijze, zodat de wettelijke opgaven en geformuleerde beleidsvoornemens optimaal worden ingevuld.

Wij willen interne dienstverleningsprocessen, die de primaire processen optimaal ondersteunen en die gericht zijn op het realiseren van de doelstellingen van Waterschap Limburg. Deze interne dienstverleningsprocessen vervullen een organiserende, coördinerende, faciliterende en toetsende rol, met een duidelijke focus op proactieve samenwerking.

Wij willen hierbij optimaal gebruik maken van de in de organisatie aanwezige kennis en competenties.

Wij willen onze informatie doseren en op een wijze aanbieden die aansluit op de leefwereld van onze inwoners en bedrijven.

Wij willen een betrouwbaar, professioneel en toegankelijk waterschap zijn, dat zichtbaar en aanspreekbaar is voor publiek en partners. Integriteit is een belangrijke voorwaarde voor het vertrouwen in onze organisatie. Burgers en externe partijen

mogen erop rekenen dat Waterschap Limburg in de uitoefening van zijn taak niet alleen effectief en efficiënt is, maar ook betrouwbaar, zorgvuldig en eerlijk. We streven deze doelstellingen na voor de omgang met inwoners, maar ook voor de omgang met elkaar in de organisatie.

Crisisbeheersing

Wij willen inspelen op de steeds verdergaande digitalisering van de maatschappij. Dit geldt zeker ook ten tijde van een calamiteit of crisis.

Toezicht en handhaving

Wij willen onze taken en werkzaamheden goed uit kunnen voeren en de instandhouding van de waterstaatswerken borgen. Hiervoor zetten we instrumenten in als toezicht en handhaving, waarbij de nadruk ligt op communicatie en proactief handelen. Repressief handelen is pas aan de orde wanneer dit noodzakelijk is om onze waterbelangen te borgen.

Wat gaan we ervoor doen?

Bestuur en organisatie

Communicatie en klantcontact

- Inwoners en bedrijven met een melding of vraag voor het waterschap worden optimaal bediend. Via het KCC worden externe klantvragen en omgevingsmeldingen geregistreerd en afgehandeld. De servicenormen vormen de leidraad.
- De resultaten van het doelgroeponderzoek van eind 2018/begin 2019 geven input voor verdere aanscherping van het communicatiebeleid. De onderwerpen klimaatadaptatie, waterveiligheid en waterkwaliteit vormen de belangrijkste thema's in communicatie met de omgeving.
- De waterschapsverkiezingen 2019 vormen een belangrijk moment om het belang van het waterschap(swerk) in Limburg voor het voetlicht te brengen. Het thema klimaatadaptatie wordt hieraan gekoppeld voor extra urgentie. Communicatiekansen rondom de verkiezingen worden op deze manier optimaal benut.
- Communicatie op strategisch niveau, bestuurlijk relatiemanagement, lobby, stakeholderanalyse krijgen verder vorm, gericht op het realiseren van doelen van het waterschap (onderzoeksvraag 2). Profileren van het waterschap en proactieve persbenadering sluiten hierbij aan (zie onderzoeksvraag 2)
- Risicocommunicatie krijgt ook in 2019 volop aandacht, gekoppeld aan de impact van klimaatverandering in Limburg en zelfredzaamheid van inwoners. Dit wordt opgepakt in samenwerking met gemeenten, Veiligheidsregio's en overige partners.
- We monitoren ten minste twee communicatiekanalen die worden ingezet in interactie en samenwerking met de omgeving. Waar nodig voeren we verbeteringen door naar aanleiding hiervan.

Mens en organisatie

- In 2019 wordt verder invulling gegeven aan Strategische Personeelsplanning (SPP). Het optimaal inzetten van de kennis en competenties van medewerkers speelt hierbij een belangrijke rol.
- De regeling 'generatiepact' wordt geëvalueerd.
- In 2019 zal inkoop verder door ontwikkelen en professionaliseren. Er wordt een duidelijke visie opgesteld die aansluit bij 'met de omgeving, voor de omgeving'.
- Op basis van de uitkomsten van de uitgevoerde Legal audit bij Juridische Zaken (JZ) wordt de positionering van JZ bepaald.
- Ontwikkeling van medewerkers wordt blijvend gestimuleerd. Stroming is geïntroduceerd. Stroming is het nieuwe opleidingsinstituut van Waterschap Limburg. Van Waterschap Limburg, voor Waterschap Limburg. Waar we met elkaar leren en vooral ook van elkaar leren. Waar we kennis delen en samen onze kennis vergroten. Andere instrumenten die worden ingezet: de gesprekcycclus, Persoonlijk basis budget (PBB), coachen teammanagers met betrekking tot deze rol, etc..

Financiën en control

Financiën

- We houden vast aan een betrouwbaar, verantwoord en doelmatig financieel meerjarenbeleid en zien toe op de naleving hiervan.

Control

- Via control leveren we een bijdrage aan 'good governance'. We ondersteunen en adviseren bestuur en management, gevraagd en ongevraagd, bij het bereiken van afgesproken resultaten en doelen op zowel korte als lange termijn.
- We onderzoeken de doelmatigheid en doeltreffendheid van plannen en beleid en de uitvoering daarvan.
- In 2019 evalueren we de rol van control en herijken we onze 'visie op control'.

Integriteit

- We implementeren het in 2018 opgestelde integriteitsbeleid en sturen blijvend op integer handelen van bestuur en medewerkers.

Strategisch risicomanagement

- In 2019 verbeteren we de in 2018 geïmplementeerde werkwijze zoals beschreven in de door ons vastgestelde 'Nota risicomanagement' en voeren de risico-inventarisatie conform de RISMAN-methode opnieuw uit. Door de risico's, die zich aandienen bij het besturen van het waterschap te identificeren, te analyseren en waar gewenst maatregelen te treffen, die op hun effect worden beoordeeld, geven wij invulling aan zorgvuldig, kosten bewust en daadkrachtig besturen zoals in het Bestuursprogramma 2017-2019 is vastgelegd.

Kwaliteitsmanagement

- In 2019 komen Lean en kwaliteitsmanagement samen in een nieuw kwaliteitsmanagementbeleid ondersteund door een kwaliteitsmanagementsysteem met de vorig jaar benoemde hoofdprocessen. We blijven procesgericht werken met de focus op continue verbetering van onze kwaliteit en klantgerichtheid met zo min mogelijk verspillingen. We evalueren onze processen en verbeteren ze. We gaan aan de slag met het "Lean maken" van Waterschap Limburg en maken hierbij gebruik van de vorig jaar opgeleide Lean coaches.

Informatievoorziening en facilitaire zaken

- We gaan bij het inrichten en het verstrekken van onze (digitale) informatievoorziening uit van het optimaal bedienen van onze omgeving en interne klanten. Toegankelijkheid, transparantie en betrouwbaarheid zijn de uitgangspunten van onze 'Visie Informatievoorziening'. De beschikbaarheid van onze systemen staat hierbij centraal.
- In 2019 wordt verder invulling gegeven aan concretisering en realisatie van deze visie en de hieruit voortgekomen herijkte Roadmap Informatievoorziening (2017-2021).
 - We voeren projecten uit en leveren diensten die bijdragen aan de ondersteuning van de interne organisatiedoelen van Waterschap Limburg.

- We realiseren de landelijke ambitie en wettelijke verplichtingen op het gebied van digitalisering (vertaald in het Digikompas) door de uitvoering van in de Roadmap opgenomen projecten en diensten.
- We gaan bij het beveiligen van onze (digitale) informatievoorziening uit van optimale beschikbaarheid en betrouwbaarheid van onze informatievoorziening en -systemen. Hiertoe voeren we security audits uit conform de BIWA, en zorgen dat mogelijk geconstateerde aandachtspunten op korte termijn worden opgelost.

Crisisbeheersing

- We houden onze crisisorganisatie en ons crisisproces kritisch tegen het licht. De evaluatie van de crisisorganisatie uit 2018 en organisatieontwikkelingen geven input voor een verdere uitwerking en aanscherping in 2019. Dit wordt uitgewerkt in een Plan van Aanpak en geïmplementeerd. Scenario-denken, informatie naar de omgeving, kennis van kwetsbare gebieden in onze provincie en het voorkomen of herstellen van schade zijn daarin belangrijke componenten. Uitgangspunt is dat WL in 2020 een (veer)krachtige partner in crisisbeheersing vormt in de regio.
- We voeren het jaarplan Opleiden, Trainen, Oefenen uit. In lijn met het organisatiebrede opleidingsplan (HRM) wordt het meerjarig beleidsplan OTO geactualiseerd.
- We evalueren na opschalingen. Het sturen op acties en verbeterpunten na opschalingen heeft aandacht in 2019: hiervoor worden richtlijnen opgesteld en organisatiebrede afspraken gemaakt.
- Voor Netcentrisch Werken wordt in 2019 gezien hoe implementatie verder vorm krijgt. Dit betreft zowel bemensing, werkafspraken intern en met Veiligheidsregio's en implementatie LCMS Water.

Toezicht en handhaving

Toezicht en handhaving

- In overeenstemming met het in 2015 vastgestelde Nalevingsbeleid voor Waterschap Limburg is eind 2017 het meerjaren handhavingsprogramma 2018- 2021 vastgesteld. Dit is gebaseerd op een risicoanalyse die we samen met onze interne en externe omgeving hebben opgesteld. Evaluatie van de risicoanalyse vindt eind 2018 plaats waarbij tevens het jaarplan 2019 wordt opgesteld. We voeren onze toezicht- en handhavingstaken risico gestuurd uit.
- De waterbeheerders in Nederland (Rijkswaterstaat en waterschappen) hebben in 2016 afspraken gemaakt over het hanteren van kwaliteitscriteria op het terrein van vergunningen, toezicht en handhaving. Uit de uitgevoerde 0-meting volgt dat verbeteringen noodzakelijk zijn. Landelijk is afgesproken dat de verbeteringen niet eind 2018 maar een jaar later zijn doorgevoerd. De inzet is dus gericht op realisatie van de verbeteringen per eind 2019.
- Wij geven actief en preventief doelgroepgericht bekendheid aan de geldende regelgeving. Hiermee zetten we in op spontane naleving.
- Wij monitoren gericht in het kader van specifieke projecten (mestproblematiek, problematiek opkomende stoffen waarvan het vermoeden bestaat dat deze schadelijk zijn).

Daarnaast bemonsteren we, op basis van een risicoanalyse bedrijven die op de riolering lozen (indirecte lozingen). Ook bemonsteren we periodiek het effluentwater van de RWZI's en van de IAZI Sitech. Afhankelijk van de resultaten vinden vervolgacties plaats.

- Ter uitvoering van het Bestuursakkoord Water werken wij op diverse terreinen samen met Rijkswaterstaat. Voorbeelden hiervan zijn de landelijke afspraken rondom samenloop, SAW@, milieuvluchten.
- We zetten in op doorontwikkeling van de ketensamenwerking met gemeenten en RUD's, onder meer met het oog op beheersing risico's indirecte lozingen (voorkomen aantasting doelmatige werking RWZI's) en mestfraude (project Gebiedsgerichte Handhaving).

Indicatoren

Indicator	Norm 2019	Einddoel	Jaar
Bestuur en organisatie			
Communicatie en klantcontact			
• % van alle meldingen waarvan we binnen twee werkdagen contact opnemen met de melder om te checken of de melding goed is begrepen en/of persoonlijk bezoek nodig is	95%	95%	- ^b
• % afhandeling melding binnen 2 weken ^a	80%	80%	- ^b
• tevredenheidsscore bij bezoekers van een informatiebijeenkomst/werkatelier	7	7,5	2020
Mens en organisatie			
• % ziekteverzuim	5%	3,5%	2023
• # trainees/stagiaires	20	20	- ^b
• inzet PBB (in €'s)	400.000	1.437.500	2020
• % afgehandelde claims uit 2016	100%	100%	2019
Financiën en control			
• % tijdige betalingen	95%	95%	- ^b
Informatievoorziening en facilitaire zaken			
• % beschikbaarheid applicaties en infrastructuur	95%	95%	- ^b
• klanttevredenheid servicedesk IV/FAZA	7	7	- ^b
• klanttevredenheid ZGW ondersteuning	7	7	- ^b
Toezicht en handhaving			
Toezicht en handhaving			
• % realisatie Kwaliteitscriteria VTH	95%	95%	- ^b
• % plaatsten info op zwemwaterwebsite binnen 24 uur	90%	90%	- ^b

^a dit betreft afhandeling van de melding. Het oplossen van een (beleidsinhoudelijk) vraagstuk of aanpassen van de situatie in het veld kan langer in beslag nemen.

^b deze indicator blijft jaarlijks hetzelfde.

Wat mag het kosten?

Exploitatie

Programma Bestuur en Organisatie	2019 Begroting
Kosten	55.856.400
Opbrengsten	2.721.900
Netto kosten	53.134.500
Bijdrage aan WBL	1.958.100
Bijdrage aan BsGW	4.362.200
Doorberekende kosten naar programma watersysteem & -keten en waterkeringen	-45.126.100
Totaal na doorberekening	14.328.700

Investeringsen

Programma Bestuur en Organisatie	2019 Begroting
Uitgaven	2.990.000
Inkomsten	-
Netto investeringsuitgaven	2.990.000

The background of the cover is a photograph of a calm body of water, possibly a lake or a wide river. In the distance, there is a line of houses and trees under a bright blue sky with scattered white clouds. A small red buoy is visible in the water. The foreground is filled with green grass and yellow wildflowers. A large yellow rectangular box is overlaid on the left side of the image, containing the title and logo.

Financiële begroting

2019

waterschap
limburg

5 Financiële begroting

5.1 Samenvatting

In deze paragraaf geven we op hoofdlijnen het resultaat van de exploitatie, de investeringen en de tarieven weer en lichten ze kort toe.

Exploitatie

De begroting kan op basis van de netto kosten per programma als volgt worden weergegeven.

Programma		2019 Begroting
Waterkeringen		12.760.400
Watersysteem en -keten		113.669.100
Bestuur en organisatie		14.328.700
Programmatotaal		140.758.200
Onvoorzien WL	+	284.600
Onvoorzien WBL	+	291.900
Ruimte goodwill BsGW	+	125.000
Duurzaamheid en innovatie	+	800.000
Intensivering watersysteemtaak	+	600.000
Goodwill toetreders BsGW	-/-	387.600
Dividend Nederlandse Waterschapsbank NV	-/-	900.000
Totaal netto kosten		141.572.100
Opbrengst waterschapsbelastingen, inclusief kwijtschelding en oninbaarverklaringen		137.949.900
Exploitatieresultaat		-3.622.200

Voor een nadere toelichting op de programma's verwijzen we naar hoofdstuk 4.

Aangezien in deze begroting de verschillen ten opzichte van 2019 op kostensoortenniveau worden verklaard kan het gecompriëerde resultaat van de begroting volgens de indeling van de kostensoorten als volgt worden weergegeven.

Kosten / Opbrengsten	2019 Begroting
Kosten	146.167.900
Opbrengsten	142.545.700
Exploitatieresultaat	-3.622.200

Voor een uitgebreide toelichting op de kosten en opbrengsten wordt verwezen naar hoofdstuk 5.4.

De opbrengsten zijn inclusief de heffingsopbrengsten, waarbij voor 2019 rekening is gehouden met een stijging van de gemiddelde opbrengstontwikkeling met 2,8% voor beide taken en is 0,4% hoger dan de opbrengstontwikkeling zoals opgenomen in de Kadernota 2019/Meerjarenraming 2019-2024, inclusief de effecten van de nieuwe cao.

In 2019 is sprake van een exploitatietekort van € 3.622.200 dat veroorzaakt wordt door de kosten die gemoeid zijn met de leegstand van het kantoorpand in Blerick van € 237.200, de kosten die gemoeid zijn met het project 'data op orde' van € 575.000 en het tekort op de opbrengst zuiveringsheffing van € 2.810.000 indien voor 2019 een opbrengststijging van 2% voor de zuiveringsheffing wordt gerealiseerd. Om een sluitende begroting te presenteren wordt dan ook voorgesteld om in 2019 € 237.200 te onttrekken aan de 'bestemmingsreserve frictiekosten', € 575.000 te onttrekken aan de bestemmingsreserve assetmanagement watersysteem' en € 2.810.000 te onttrekken aan de 'egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten zuiveringsheffing'.

Investeringsen

De netto investeringsuitgaven in de begroting 2019 zijn (excl. de investeringsuitgaven van het HWBP en de sluitstukkaden Maas) € 0,5 miljoen lager dan geraamd in de Kadernota 2019/Meerjarenraming 2019-2024.

Totaal	2019 Begroting
Waterkeringen	12.235.000
Watersysteem en -keten	13.338.000
Bestuur en organisatie	2.990.000
Totaal netto investeringsuitgaven	28.563.000

De investeringsuitgaven van het Programma Waterkeringen hebben betrekking op de bijdrage in de kosten van het 'Hoogwaterbeschermingsprogramma' (HWBP), uitvoering 'HWBP Noord- en Midden-Limburg', de veiligheidstoetsing, het budgettaire neutrale project 'Bestuursovereenkomst Sluitstukkaden Maasdal' en het project 'Alexanderhaven Roermond' (waarvan een bijdrage van 90% is ontvangen uit het hoogwaterbeschermingsprogramma).

De investeringsprojecten van het Programma Watersysteem en -keten zijn voor het merendeel gebaseerd op het 'Waterbeheerplan 2016-2021'. Ook is rekening gehouden met de inspanningsverplichtingen zoals opgenomen in de Europese Kaderrichtlijn Water, Waterbeleid 21^e eeuw (WB21), het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW), de Vierde Nota Waterhuishouding (NW4) en het Provinciaal Omgevingsplan Limburg (POL) en de voorbereiding op de 4^e toetsingsronde van de primaire waterkeringen.

De investeringen van het Programma Bestuur en organisatie hebben betrekking op verkiezingen, roadmap informatievoorziening, huisvesting en facilitaire projecten.

De uitgaven en inkomsten van de individuele investeringsprojecten, gerubriceerd per programma, zijn opgenomen in het investeringsoverzicht dat integraal deel uitmaakt van de begroting (zie investeringslijst, bijlage J).

Ter bevordering van de inzichtelijkheid van het investeringsoverzicht is de splitsing van de investeringsbedragen in de realisatie tot en met 2017 en de verwachting voor 2018 tot en met 2021 weergegeven.

Tarieven

De tarieven 2019 kunnen als volgt worden weergegeven. Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar hoofdstuk 5.8.

Categorie	Watersysteem- beheer	Zuiverings- beheer	Verontreinigings- heffing
<i>Ongebouwd (per hectare):</i>			
Openbare landwegen	185,90	-	-
Overig ongebouwd	37,18	-	-
Natuur (per hectare)	3,52	-	-
Gebouwd (percentage van WOZ-waarde)	0,0249%	-	-
Ingezetenen (per wooneenheid)	55,01	-	-
Zuiveringsheffing (per heffingseenheid)	-	48,06	-
Verontreinigingsheffing (per heffingseenheid)	-	-	48,06

Onderstaand worden de tarieven 2019 en 2018 weergegeven, inclusief de procentuele toename.

Categorie	Tarief		Procentuele toename
	2018	2019	
Watersysteembeheer			
<i>Ongebouwd (per hectare):</i>			
Openbare landwegen	173,45	185,90	7,18%
Overig ongebouwd	34,69	37,18	7,18%
Natuur (per hectare)	3,46	3,52	1,73%
Gebouwd (percentage van WOZ-waarde)	0,0249%	0,0249%	0,00%
Ingezetenen (per wooneenheid)	53,25	55,01	3,31%
Zuiveringsbeheer			
Zuiveringsheffing (per heffingseenheid)	47,62	48,06	0,92%
Verontreinigingsheffing			
Verontreinigingsheffing (per heffingseenheid)	47,62	48,06	0,92%

5.2 Investeringskrediet

In hoofdstuk 4 zijn per programma de jaargebonden investeringsuitgaven en -inkomsten voor 2019 getotaliseerd weergegeven. Voor de specificatie, per individueel investeringsproject, wordt verwezen naar de investeringslijst, Bijlage J.

Naast de jaarlijkse uitgaven en inkomsten zijn in de investeringslijst per investeringsproject ook de beschikbaar gestelde kredieten opgenomen. Immers, een krediet is noodzakelijk om gelegitimeerd uitgaven van investeringsprojecten te mogen doen. Omdat deze uitgaven over meerdere jaren kunnen worden verantwoord, zijn kredieten dan ook jaaroverschrijdend.

In de 'Verordening ex artikel 108 beleids- en verantwoordingfunctie Waterschap Limburg' (art. 6 en 7) is de procedure voor de autorisatie van investeringskredieten opgenomen en kan voor 2019 als volgt worden weergegeven:

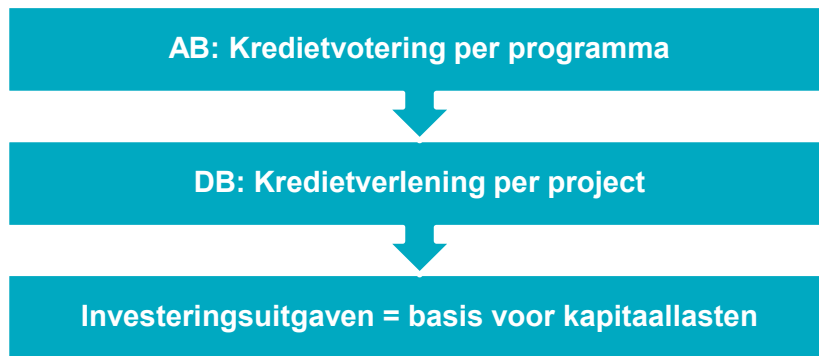
1. Bij de vaststelling van de programmabegroting wordt door het algemeen bestuur per programma een krediet gevoteerd (voor toelichting zie volgende alinea); kredietvoting geldt dan ook per programma.
2. De kredietverlening van een individueel investeringsproject binnen een programma is de verantwoordelijkheid van het dagelijks bestuur; kredietverlening geldt per individueel project.
3. Over de door het dagelijks bestuur verleende kredieten wordt in de voorjaars- en najaarsrapportage evenals de jaarrekening gerapporteerd aan het algemeen bestuur.
4. In de jaarrekening wordt door het algemeen bestuur het saldo van het gevoteerde krediet per programma ingetrokken. Dit saldo betreft de niet door het dagelijks bestuur verleende kredieten.

In de investeringslijst zijn de investeringsuitgaven- en inkomsten over de jaren 2019 tot en met 2021 opgenomen. Verder zijn in het kader van de leesbaarheid ook nog de investeringsuitgaven en -inkomsten van de realisatie (lopend jaar -1) en het lopend jaar weergegeven. De in het begrotingsjaar beschikbaar te stellen kredieten zijn gebaseerd op basis van ervaringscijfers van de afgelopen jaren. Omdat hierdoor sprake is van een inschatting dient het te voteren krediet te worden beschouwd als een raamkrediet.

Kredietvoting per programma 2019:

- Voor het Programma Waterkeringen is de inschatting dat een kredietvoting van € 13.000.000 noodzakelijk is, waarvan € 9.400.000 voor de solidariteitsbijdrage 2019 aan het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Dit is exclusief de kredietvoting voor onze eigen HWBP-projecten en de dijkversterking Maaswerken en sluitstukkaden
- Binnen het Programma Watersysteem en -keten wordt gestart met de uitvoering van investeringsprojecten waarvoor nog geen krediet beschikbaar is. Om de uitgaven in 2019 en komende jaren van deze projecten te kunnen verantwoorden is € 16.000.000 kredietvoting noodzakelijk: € 9.000.000 voor beekherstel, € 3.000.000 voor verdrogingsbestrijding, € 1.000.000 voor wateroverlast en € 3.000.000 voor vervanging en aanpassing assets. De kredietvoting is berekend op basis van de beschikbare kredieten, afgezet tegen de verwachte uitgaven, zie de investeringslijst (bijlage J) .
- Voor het Programma Bestuur en organisatie is geen kredietvoting noodzakelijk.

Schematisch kan de autorisatieprocedure van investeringskredieten als volgt worden weergegeven.

5.3 Kostendrager/kostentoerekening/dekkingsmiddelen

In dit hoofdstuk wordt de begroting naar kostendrager (lees: taak) weergegeven. Het waterschap kent twee kostendragers, te weten het watersysteembeheer en het zuiveringsbeheer.

Watersysteembeheer

Het watersysteembeheer bevat de kosten van het waterkwantiteitsbeheer, het waterkeringsbeheer, het passieve kwaliteitsbeheer (verbeteringen van de waterkwaliteit in de diverse waterlichamen) en een deel van de kosten voor de aanslagoplegging en invordering van de belastingopbrengsten. De kosten worden betaald door inwoners en eigenaren van gebouwde en ongebouwde onroerende zaken en natuurterreinen.

Zuiveringsbeheer

Het zuiveringsbeheer bevat de kosten voor het zuiveren en transporteren van afvalwater en de verwerking van het zuiveringsslib. Deze taak wordt uitgevoerd door het Waterschapsbedrijf Limburg. Ook het zuiveringsbeheer bevat een deel van de kosten voor de aanslagoplegging en invordering van de belastingopbrengsten. Verder wordt een gedeelte van de kosten van eigen plannen, bestuur, externe communicatie en vergunningverlening en handhaving van de Wvo, uitgevoerd door Waterschap Limburg, tot het zuiveringsbeheer gerekend. De kosten van het zuiveringsbeheer worden opgebracht door zowel huishoudens als bedrijven op basis van het aantal vervuilingseenheden.

De wijze van toerekening van de kosten naar de beide kostendragers wordt onderstaand kort toegelicht en per kostendrager wordt een toelichting gegeven op de dekking van deze kosten; de 'dekkingsmiddelen'.

Kostentoerekening

De principes die gehanteerd zijn bij de kostentoerekening bepalen hoe de kosten worden toegerekend aan de uiteindelijke kostendragers. De kostendragers vormen de basis voor de opbrengst waterschapslasten. Omdat de kostentoerekening van groot belang kan zijn op de hoogte van de belastingtarieven en bestuurlijke aandacht vergt, is in de voorschriften opgenomen dat hier in de begroting expliciet aandacht aan dient te worden geschonken.

De interne kosten worden toegerekend op basis van bedrijfseconomische principes. Alle indirecte kosten worden doorberekend naar de producten die deel uitmaken van programma's en onderdeel uitmaken van de taak watersysteembeheer en/of zuiveringsbeheer. Een uitgebreide toelichting op de kostentoerekening is opgenomen in bijlage G.

De kosten van het zuiveringsbeheer bestaan uit de bijdrage aan het WBL en het aandeel van het zuiveringsbeheer van de aan BsGW te betalen bijdragen. Verder bestaan de kosten van het zuiveringsbeheer uit een gedeelte van de kosten van eigen plannen (samenwerking in de afvalwaterketen), bestuur, externe communicatie en vergunningverlening en handhaving. De te ontvangen goodwill van de toetreders in de BsGW heeft een verlagend effect op deze kosten (zie bijlage G).

De overige kosten van de waterschapsbegroting zijn toegerekend aan het watersysteembeheer.

Kostendrager

Het resultaat van de bovengenoemde kostentoerekening naar de kostendragers kan volgens de programma-indeling voor 2019 als volgt worden weergegeven:

Programma	Totaal	Kostendrager	
		Watersysteem beheer	Zuiverings beheer
Waterkeringen	12.760.400	11.848.700	911.700
Watersysteem en -keten	113.669.100	44.066.100	69.603.000
Bestuur en Organisatie	14.328.700	8.086.500	6.242.200
Programmatotaal	140.758.200	64.001.300	76.756.900
Onvoorzien WL	+	284.600	284.600
Onvoorzien WBL	+	291.900	-
Duurzaamheid en innovatie	+	800.000	800.000
Ruimte goodwill BsGW	+	125.000	125.000
Intensivering watersysteemtaak	+	600.000	600.000
Goodwill toetreders BsGW	-/-	387.600	251.900
Dividend Nederlandse Waterschapsbank NV	-/-	900.000	900.000
Totaal netto kosten	141.572.100	64.659.000	76.913.100

Voor een nadere opbouw van de programma's met bijbehorende beleidsproducten wordt verwezen naar bijlage F.

Dekkingsmiddelen

De netto kosten per kostendrager worden gedekt door de opbrengst waterschapsbelastingen en de onttrekkingen aan de egalisatiereserves ontwikkeling waterschapslasten en bestemmingsreserves, ook wel dekkingsmiddelen genoemd. Onder de dekkingsmiddelen worden ook de opbrengsten verantwoord die niet in het kader van bedrijfsprocessen worden gerealiseerd. De specificatie 2019 kan als volgt worden weergegeven:

Dekkingsmiddelen		Totaal	Kostendrager	
			Watersysteem beheer	Zuiverings beheer
Opbrengst waterschapsbelastingen	+	144.126.300	66.165.400	77.960.900
Correctie kwijtschelding	-/-	5.460.700	1.992.700	3.468.000
Correctie oninbaarheid	-/-	715.700	325.900	389.800
Onttrekking bestemmingsreserve frictiekosten	+	237.200	237.200	-
Onttrekking bestemmingsreserve assetmanagement watersysteem	+	575.000	575.000	-
Onttrekking egalisatiereserve zuiveringsheffing	+	2.810.000	-	2.810.000
Totaal dekkingsmiddelen		141.572.100	64.659.000	76.913.100

Opbrengst waterschapsbelastingen

Voor een toelichting op de opbrengst waterschapsbelastingen, inclusief kwijtschelding en oninbaarverklaringen wordt verwezen naar hoofdstuk 5.4.

Onttrekking aan reserves

Om een sluitende begroting te presenteren is rekening gehouden met een onttrekking aan de 'bestemmingsreserve frictiekosten' van € 237.200 in verband met kosten die gemoeid zijn met de leegstand van het voormalig kantoorpand van Blerick. Een onttrekking aan de 'bestemmingsreserve assetmanagement watersysteem' van € 575.000 in verband met de kosten van het project 'data op orde' en een onttrekking aan de 'egalisatiereserve ontwikkeling waterschapslasten zuiveringsheffing' van € 2.810.000 om in 2019 een opbrengststijging van 2% voor de zuiveringsheffing te realiseren.

5.4 Begroting naar kosten en opbrengsten

Naast de programmabegroting blijft de begroting naar kostensoorten een verplichting. De begroting naar kosten- en opbrengstensoorten is ingedeeld volgens de voorgeschreven groepen van kosten en opbrengsten.

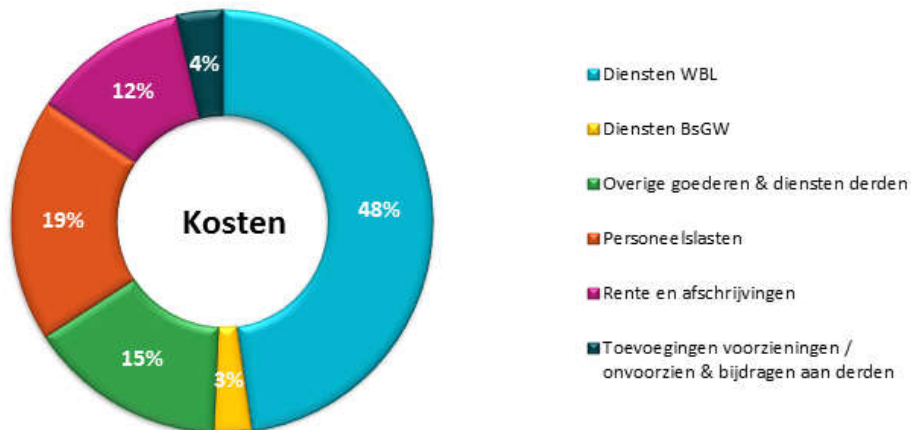
Kosten	2017 Jaarrekening	2018 Gewijzigde begroting	2019 Begroting
4101 Externe rentelasten	3.071.176	3.295.000	3.406.400
4102 Interne rentelasten	-	75.000	72.300
4103 Afschrijvingen van activa	14.264.731	13.863.600	14.138.100
41 Rente en afschrijvingen	17.335.907	17.233.600	17.616.800
4201 Salarissen huidig personeel en bestuurders	16.600.243	19.795.300	20.410.600
4202 Sociale premies	4.493.292	4.981.700	5.317.600
4204 Overige personeelslasten	758.741	533.400	486.900
4205 Personeel van derden	1.315.777	700.000	556.000
4206 Uitkeringen voormalig personeel en bestuurders	593.364	346.700	426.000
42 Personeelslasten	23.761.417	26.357.100	27.197.100
4301 Duurzame gebruiksgoederen	133.179	201.600	186.100
4302 Overige gebruiks- en verbruiksgoederen	686.671	962.800	970.700
4303 Energie	356.368	404.100	368.600
4304 Huren en rechten	716.768	1.000.100	1.016.600
4305 Leasebetalingen operationele lease	715.872	719.300	733.700
4307 Verzekeringen	393.334	400.000	407.000
4308 Belastingen	94.045	82.300	83.800
4309 Onderhoud door derden	8.676.639	8.324.930	8.373.900
4310 Overige diensten door derden	11.609.164	10.055.900	9.970.300
4310 Overige diensten door derden WBL	69.114.477	68.344.100	69.764.100
4310 Overige diensten door derden BsGW	4.662.304	4.334.300	4.362.200
43 Goederen en diensten van derden	97.158.821	94.829.430	96.237.000
4402 Bijdragen aan het Rijk	5.960	515.200	515.400
4403 Bijdragen aan openbare lichamen	1.261.820	388.800	354.600
4404 Bijdragen aan overigen	167.292	166.300	169.100
44 Bijdragen aan derden	1.435.072	1.070.300	1.039.100
4501 Toevoegingen aan voorzieningen	1.727.104	2.205.900	2.268.300
4502 Onvoorzien	-	-195.930	284.600
4502 Ruimte goodwill BsGW	-	125.000	125.000
4502 Duurzaamheid en innovatie	-	660.000	800.000
4502 Intensivering watersysteemtaak	-	-	600.000
45 Toevoegingen voorzieningen / onvoorzien	1.727.104	2.794.970	4.077.900
Totaal kosten	141.418.321	142.285.400	146.167.900

Opbrengsten	2017 Jaarrekening	2018 Gewijzigde begroting	2019 Begroting
8101 Externe rentebaten	152.449	54.600	35.000
8102 Interne rentebaten	-	75.000	72.300
8103 Dividenden en bonusuitkeringen	-	-	900.000
81 Financiële baten	152.449	129.600	1.007.300
8201 Baten in verband met salarissen en sociale lasten	109.545	71.400	71.400
8202 Uitlening van personeel	203.362	165.000	-
82 Personele baten	312.907	236.400	71.400
8301 Verkoop van grond	209.193	86.000	50.000
8302 Verkoop van duurzame goederen	8.318	9.000	9.000
8303 Verkoop van overige goederen	-	12.600	-
8304 Opbrengst uit grond en water	45.920	65.000	43.000
8306 Diensten voor derden	381.675	298.600	411.900
83 Goederen en diensten aan derden	645.106	471.200	513.900
8402 Bijdragen van het Rijk	-	120.000	100.000
8403 Bijdragen van provincies	7.565	-	-
8404 Bijdragen van overige openbare lichamen	2.194.496	856.900	417.600
8405 Bijdragen van overigen	1.821.110	365.200	270.000
84 Bijdragen van derden	4.023.171	1.342.100	787.600
8501 Opbrengst watersysteemheffing gebouwd	28.061.315	30.622.000	31.717.400
8502 Opbrengst watersysteemheffing ingezetenen	24.019.096	26.228.000	27.230.600
8503 Opbrengst watersysteemheffing ongebouwd	5.760.643	6.393.600	6.667.900
8504 Opbrengst watersysteemheffing natuur	150.387	159.100	165.000
8505 Opbrengst verontreinigingsheffing	124.487	357.200	384.500
8506 Opbrengst zuiveringsheffing bedrijven	22.722.978	21.238.500	22.203.700
8507 Opbrengst zuiveringsheffing huishoudens	55.035.779	55.194.800	55.757.200
8507 Belastingopbrengst voorgaande jaren	-	-	-
8508 Oninbaarverklaringen	-497.971	-699.200	-715.700
8509 Kwijtscheldingen	-5.305.296	-5.567.900	-5.460.700
85 Waterschapsbelastingen	130.071.418	133.926.100	137.949.900
8601 Onttrekkingen aan voorzieningen	-	-	-
8602 Geactiveerde lasten	1.180.662	1.991.300	2.215.600
86 Interne verrekeningen	1.180.662	1.991.300	2.215.600
Totaal opbrengsten	136.385.713	138.096.700	142.545.700
Exploitatieresultaat:	-5.032.608	-4.188.700	-3.622.200
Negatief exploitatieresultaat dekken uit reserves	5.032.608	4.188.700	3.622.200
Positief exploitatieresultaat toevoegen aan reserves	-	-	-

Volgens de BBVW (lees: voorschriften) hebben de kostensoorten informatieve waarde voor het algemeen bestuur waardoor een toelichting hierop niet verplicht is. Omdat een toelichting op kostensoorten het inzicht voor de besluitvorming ten goede komt wordt dit echter wel gedaan. Op hoofdlijnen wordt per kostensoort de Begroting 2019 toegelicht en worden de mutaties van de Begroting 2019 versus de gewijzigde Begroting 2018 (afgerond op duizendtallen) geanalyseerd.

Toelichting op kosten

Onderstaand is de kostenverdeling grafisch weergegeven.

Rente en afschrijvingen

Voor rente en afschrijving (kapitaallasten) is € 17.616.800 begroot, waarvan € 3.478.700 rente en € 14.138.100 afschrijvingen. De kapitaallasten hebben vooral betrekking op investeringen in materiële activa.

De netto investeringen 2019 van € 28.563.000 zijn grotendeels gebaseerd op het 'Waterbeheerplan 2016-2021'. Daarnaast heeft de bijdrage aan het HWBP een belangrijk effect op de hoogte van het investeringsniveau. Bij de berekening van de kapitaallasten is rekening gehouden met een structurele onder uitputting van € 1.000.000.

Investeringen worden in principe gefinancierd met langlopende geldleningen. De kapitaallasten worden vervolgens verdeeld over de relevante producten. Het beleid betreffende de financiering wordt in paragraaf 5.5.6 nader toegelicht.

2019 versus 2018

De kapitaallasten nemen toe met € 383.000. De externe rente is door het investeringsniveau 2019 en de financiering die in 2018 is afgesloten toegenomen met € 111.000.

Daarnaast is de interne rente gelet op de stand van de reserves en voorzieningen met € 3.000 afgenomen (zie financiële baten). De afschrijvingen zijn toegenomen met € 275.000 als gevolg van het investeringsniveau 2019 en de structurele doorwerking van de investeringen 2018.

Personeelslasten

Tot de personeelslasten van € 27.197.100 behoren alle lasten van het huidige en voormalige bestuur en personeel. Hiertoe worden gerekend: het salaris met vaste toelagen, de uitkeringen en pensioenen inclusief de daarop betrekking hebbende sociale premies. Ook de uitgaven die voortvloeien uit diverse vergoedingsregelingen en de kosten voor de tijdelijke inhuur van personeel worden tot deze kostensoort gerekend.

Voor 2019 zijn de personeelslasten gebaseerd op het vastgestelde formatieplan waarin 317,5 fte zijn opgenomen. Op 20 juli 2018 is een nieuwe CAO Waterschappen afgesloten die een looptijd heeft van 1 januari 2017 tot 1 januari 2020. Voor 2019 is, naast de reguliere verhogingen conform de uitgangspunten in de meerjarenraming, rekening gehouden met een salarisstijging per 1 april van 3,25%. Ten slotte is op basis van de bestaande CAO 1% van de loonsom opgenomen voor organisatieontwikkeling.

2019 versus 2018

De personeelslasten zijn toegenomen met € 840.000. Deze toename is een gevolg van de salarisstijging van 3,25% per 1 april 2019 en een toename van de post uitkering voormalig personeel en bestuur in verband met de verkiezingen in 2019. Daarnaast is bij de post personeel van derden sprake van een afname doordat in 2018 veelvuldig gebruik is gemaakt van tijdelijk personeel om knelpunten op te lossen in de lopende werkzaamheden. Dit omdat vacatures nog niet waren ingevuld.

Goederen en diensten van derden

Voor de diensten van derden wordt € 96.237.000 begroot dat als volgt is samengesteld:

- de bijdrage in de kosten van het WBL € 69.764.100 en de BsGW € 4.362.200, te weten de reguliere bijdrage van € 4.197.200 en € 165.000, zijnde het aandeel van waterschap in de financiële effecten cao verhoging (€ 71.000) en het te verwachten aandeel in de extra kosten Mijnoverheid en DIGID (€ 94.000). In bijlage F zijn de bijdragen onderverdeeld naar de beleidsproducten, conform de vastgestelde begrotingen 2019 van de beide organisaties.
- de resterende kosten van € 22.110.700 hebben betrekking op 'onderhoud door derden' (zoals onderhoud van waterlopen en -keringen, software en bedrijfspanden en de kosten die gemoeid zijn met het project 'data op orde'. Verder hebben deze kosten betrekking op 'overige diensten door derden' (zoals de juridische, financiële en technische advisering derden, contributies, lidmaatschappen, bijdragen aan verenigingen - zoals Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA), de Unie van Waterschappen - en de bijdrage aan Het Waterschapshuis (HWH) en het Gegevenshuis.

2019 versus 2018

De kosten van 'goederen en diensten van derden' nemen toe met € 1.408.000, ofwel 1,5%:

- de bijdrage aan het WBL neemt toe met € 1.420.000 (2,1%). De bijdrage aan de BsGW is toegenomen met € 28.000 (0,6%). Zie paragraaf 5.6 en 5.7 voor een nadere toelichting.
- de resterende kosten zijn afgenomen met € 40.000 door een lagere indexatie.

Bijdragen aan derden

Totaal is € 1.039.100 begroot, waarvan € 503.800 betrekking heeft op de cofinanciering POP3 door ons waterschap voor pijler 2 'categorie niet productief water' die in totaliteit voor een periode van 4 jaar € 2.015.000 bedraagt. Verder heeft € 297.000 betrekking op samenwerking in de afvalwaterketen en de stimulering van de Gemeentelijke Rioleringsplannen (GRP's), € 25.000 op het sponsorbeleid en € 213.300 op thema en gebiedsgerichte plannen.

2019 versus 2018

De kosten nemen met € 31.000 af. Dit wordt volledig veroorzaakt door een aframing van de bijdrage aan de Landelijke Coördinatie Commissie Muskusrattenbestrijding (LCCM) die op een andere kostensoort is verantwoord

Toevoegingen voorzieningen/onvoorzien

Voor toevoegingen aan voorzieningen en onvoorzien is een € 3.477.900 begroot.

Het betreft de toevoegingen aan de voorziening persoonsgebonden basisbudget (PBB) € 317.500, voorziening onderhoud waterkeringen € 1.875.200, voorziening onderhoud bedrijfspand Rijksweg Sittard € 40.000, voorziening onderhoud ECI-waterkrachtcentrale Roermond € 13.000, voorziening onderhoud kantoorgebouw Blerick € 10.900, voorziening hoogwaterloods Horst € 4.500 en voorziening onderhoud loods Nederweert € 7.200.

Voor de dekking van onvoorziene uitgaven is € 284.600 opgenomen.

Wanneer nieuwe deelnemers toetreden tot de Belastingssamenwerking Gemeenten en Waterschappen ontvangt het waterschap een beperkt aantal jaren een 'goodwillvergoeding'. Het voormalige Waterschap Peel en Maasvallei had er voor gekozen om een gedeelte van de tijdelijk te ontvangen goodwill in te zetten voor incidentele initiatieven. Op grond van eerder genomen besluiten tot invulling daarvan, gaat het voor 2019 nog om een bedrag van € 125.000 en is in de begroting van Waterschap Limburg benoemd als 'Ruimte goodwill BsGW'. Het gaat om de volgende onderwerpen. Deelname in Kennisnetwerken Water Universiteiten/Alterra (€ 20.000), agrarisch natuurbeheer/akkerrandenbeheer (€ 50.000), IBRAHYM visievorming en uitvoering (€ 40.000) en slim watermanagement (€ 15.000).

Voor duurzaamheid en innovatie is conform de gemaakte afspraken met het Algemeen Bestuur een bedrag geraamd van € 800.000. De afspraak is dat in de begroting structurele ruimte vrijgemaakt moest worden ter grootte van 1% van het begrotingstotaal (basis is begroting 2018 excl. WBL = € 64 mln.) in 2018, oplopend met 0,25% per jaar tot 2% in 2022.

Met het creëren van de post intensivering watersysteemtaak is beoogd ruimte te maken zodat het algemeen bestuur dusdanig gepositioneerd kan worden, dat zij haar bestuurlijke rol kan pakken als het gaat om het maken van bestuurlijke keuzes gerelateerd aan de waterschapsopgave en de watersysteemtaak in het bijzonder. Ter waarborging van het beoogde doel, kan alleen over deze post worden beschikt op grond van raadpleging en een besluit van het algemeen bestuur.

2019 versus 2018

De toevoeging aan de voorzieningen is toegenomen met € 62.000 door de toename van de toevoeging aan de voorziening Persoonsgebonden basisbudget met € 67.000, de storting in de voorziening onderhoud kantoorpand Blerick met € 11.000 conform het onderhoudsplan en de afname van het onderhoud loods Sittard met € 16.000.

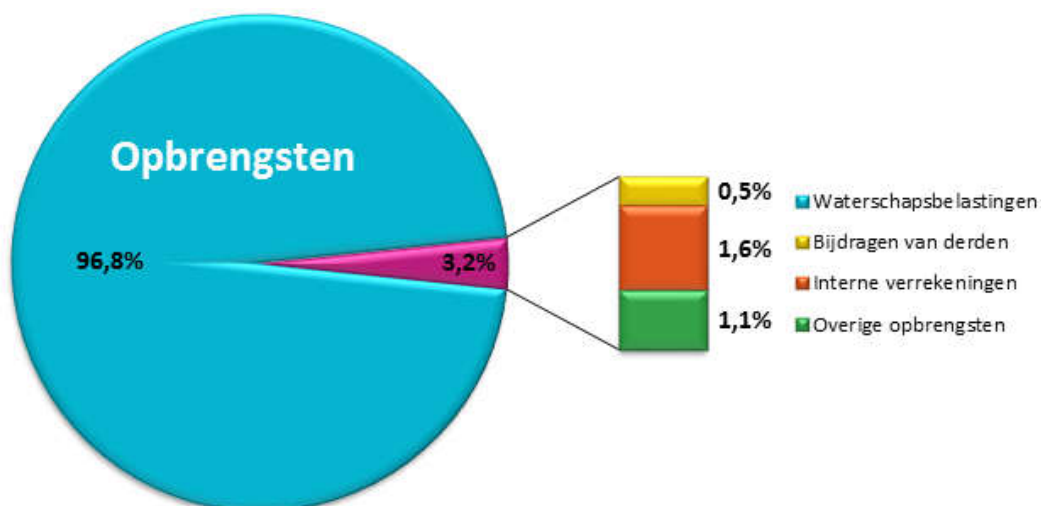
Onvoorzien neemt toe met € 481.000 omdat in de gewijzigde begroting 2018 is rekening gehouden met het negatieve resultaat zoals opgenomen in de voorjaarsrapportage 2018 van WL.

De post duurzaamheid en innovatie is conform de gemaakte afspraken met het Algemeen Bestuur toegenomen met € 140.000.

Ten behoeve van het positioneren van het algemeen bestuur in haar rol is een post intensivering watersysteemtaak opgenomen ter grootte van € 600.000.

Toelichting op opbrengsten

Grafisch kan de verdeling van de opbrengsten als volgt worden weergegeven:

Financiële baten

De financiële baten van € 1.007.300 bestaan uit externe rentebaten als gevolg van de negatieve rente op kasgeldleningen € 35.000, interne renteopbrengsten van reserves en voorzieningen € 72.300 en een dividenduitkering van € 900.000 van de NWB-bank. De NWB-bank krijgt op basis van de huidige inzichten van het Europees Parlement (definitieve besluitvorming eind 2018) als promotionele bank een uitzonderingspositie voor de leverage ratio-verplichting (verhouding eigen vermogen versus balanstotaal) waardoor de dividenduitkering in 2019 kan worden hervat.

2019 versus 2018

De afname van de externe rentebaten met € 20.000 is een gevolg van het feit dat in februari 2018 een deel van de vlottende schuld (€ 15 miljoen) is geconsolideerd in een vaste geldlening waardoor voor dit deel niet meer geprofiteerd wordt van korte financiering middels kasgeldleningen, die door

de negatieve rente een rentopbrengst genereren. De interne renteopbrengsten is gelet op de stand van de reserves en voorzieningen afgenomen met € 3.000 (zie rente en afschrijvingen). Daarnaast is in 2018 geen dividenduitkering van de NWB-bank geraamd.

Personele baten

De opbrengsten van € 71.400 hebben betrekking op bijdragen van de Uitkeringsinstantie voor Werknemers Verzekeringen (UWV) in de kosten wegens zwangerschap en looncompensatie voor participatie in projecten.

2019 versus 2018

De opbrengst is ten opzichte van 2018 afgenomen met € 165.000 doordat in 2018 een aantal medewerkers geheel of gedeeltelijk zijn gedetacheerd bij andere organisaties.

Goederen en diensten aan derden

Van de opbrengsten ad € 513.900 heeft € 131.000 betrekking op een bijdrage van de BsGW in de kosten Basisregistratie Kadaster en € 125.900 op een bijdrage van de BsGW en het WBL in de kosten van Het Waterschapshuis, die beiden door het waterschap worden betaald. Verder is een bijdrage geraamd van € 105.000 voor de uitvoering van het waterakkoord met Waterschap Aa en Maas. Voor de provinciale bijdrage voor de controle van zwemwater is rekening gehouden met een bijdrage van € 50.000. Daarnaast worden opbrengsten verwacht voor verkoop van grond, verkocht afgeschreven materieel en het verleende jacht- en visrecht.

2019 versus 2018

De opbrengst is ten opzichte van 2018 toegenomen met € 43.000 en is met name een gevolg van de hogere bijdrage van de BsGW en het WBL in de kosten van Het Waterschapshuis van € 118.000. Daarnaast is de opbrengst voor verkoop grond, verkocht afgeschreven materieel, het verleende jacht- en visrecht en de bijdrage van waterschap AA en Maas voor de uitvoering van het waterakkoord afgenomen met € 75.000.

Bijdragen van derden

De bijdragen van € 787.600 hebben betrekking op de bijdrage van het Rijk voor de implementatiekosten van de omgevingswet € 100.000, de te ontvangen goodwill van tot de BsGW toegetroeden gemeenten € 387.600 (zie paragraaf 5.6), de bijdrage in afvalwaterketen € 30.000 en de vergoeding van de Landelijke Coördinatie Commissie Muskusrattenbestrijding (LCCM) voor de beverrattenbestrijding € 270.000.

2019 versus 2018

De opbrengsten nemen af met € 555.000. Dit is een gevolg van de lagere bijdrage voor de omgevingswet van € 20.000, de vrijval van de goodwill van de tot de BsGW toegetroeden gemeenten van € 439.000, de lagere bijdrage van het LCCM van € 63.000 als gevolg van het gebruik van kooizenders en de uitbetaling in 2018 van het positief resultaat 2017 van het WBL van € 33.000.

Waterschapsbelastingen

De (bruto) opbrengst waterschapsbelastingen van € 144.126.300 is als volgt samengesteld:

Watersysteemheffing	
Gebouwd	31.717.400
Ingezetenen	27.230.600
Ongebouwd	6.667.900
Natuur	165.000
Verontreinigingsheffing	
Verontreinigingsheffing	384.500
Zuiveringsheffing	
Zuiveringsheffing bedrijven	22.203.700
Zuiveringsheffing huishoudens	55.757.200

Deze opbrengst wordt voor € 6.176.400 gecorrigeerd voor kwijtscheldingen en oninbaarverklaringen:

Correctie belastingopbrengsten	
Kwijtscheldingen	5.460.700
Oninbaarverklaringen	715.700

2019 versus 2018

De opbrengst waterschapsbelastingen is toegenomen met € 4.024.000.

De heffingen zijn toegenomen met € 3.933.000. Daarnaast is de post kwijtscheldingen en oninbaarverklaringen afgenomen met € 91.000. Het percentage voor de oninbaarheid is niet gewijzigd.

Interne verrekeningen

De interne verrekeningen van € 2.215.600 hebben betrekking op het toerekenen van kosten naar investeringen. De uren van projectmanagers, projectleiders IPM, vakspecialisten ecologie, hydrologie, gegevensbeheer en onroerende zaken worden conform de 'nota activabeleid 2017' toegeschreven voor de tijd die direct aan een investeringsproject in het kader van het proces aanleg en verbetering is toe te rekenen. Daarnaast worden ook de salariskosten toegerekend van medewerkers die in vaste dienst zijn van het waterschap (programma waterkeringen) en werkzaamheden verrichten voor HWBP en prioritaire dijkversterking, die hiervoor een vergoeding van het Rijk ontvangen.

2019 versus 2018

De raming is toegenomen met € 224.000 omdat vijf medewerkers die in vaste dienst zijn van het waterschap, werkzaamheden verrichten voor het programma 'water in balans', het project NLP herstelmaatregelen en het HWBP. Hierdoor kunnen incidenteel meer kosten worden doorgerekend naar de betreffende projecten.

5.5 Overige paragrafen

5.5.1 Algemene ontwikkelingen en uitgangspunten

Het algemeen bestuur van Waterschap Limburg heeft op 11 juli 2018 de Kadernota 2019 / Meerjarenraming 2019-2024 inclusief de uitgangspunten vastgesteld. Voor een uitgebreide toelichting op de uitgangspunten wordt verwezen naar dit document. In de Begroting 2019 is met onderstaande interne en externe factoren rekening gehouden.

Onderdeel	Uitgangspunt 2019
Interne factoren	
Basis	• Jaarrekening 2017 WL • Begroting 2018 WL, inclusief de wijzigingen tot en met de AB-vergadering maart 2018 • Waterbeheersplan 2016-2021
Verplichte uitgaven	• Begroting WBL 2019 • Begroting BsGW 2019
Afschrijvingsmethodiek	
- Civielbouwkundige werken	25 jaar
- Elektromechanische werken	15 jaar
- Waterstaatkundige werken	30 jaar
- Gebouwen	30 jaar
- Automatisering	≤ 5 jaar
- Inventaris	10 jaar
- Immateriële activa	≤ 5 jaar
- Tractiemiddelen	≤ 10 jaar
Oninbaarheid	0,50% van het belastingvolume
Onvoorzien	0,40% van het begrotingstotaal
Investeringsniveau	maximaal € 27.370.000 - meerjarenraming 2019-2024 € 27.370.000
Externe factoren	
Basis	• Waterschapswet artikel 77, 100 en 101 • Bepalingen Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW) • Burgerlijk Wetboek BWII • EMU verplichtingen voor waterschappen
Kosten / Inflatie	2%
Personeelskosten	2%
Rente langlopende leningen	2%
Rente kortlopende leningen	0,2%
Rente reserves en voorzieningen	0,2%

5.5.2 Ontwikkelingen jaarschijf 2019 kadernota t.o.v. huidige begroting 2019

De eerste jaarschijf van de Meerjarenraming 2019-2024 zoals opgenomen in de Kadernota, is de Begroting 2019. Ontwikkelingen tussen het moment van het opstellen van deze meerjarenraming en de begroting kunnen er toe leiden dat de eerste jaarschijf van de meerjarenraming niet volledig correspondeert met de Begroting 2019.

In onderstaand overzicht zijn de kosten en opbrengsten volgens besluitvorming bij de Kadernota 2019 versus de Begroting 2019 weergegeven.

Kosten / Opbrengsten	2019 Kadernota	2019 Begroting
Kosten		
Rente en afschrijvingen	18.775.000	17.616.800
Personeelslasten	27.036.400	27.197.100
Goederen en diensten van derden	93.451.930	96.237.000
Bijdragen aan derden	1.047.000	1.039.100
Toevoegingen voorzieningen / onvoorzien	3.488.000	4.077.900
Opbrengsten		
Financiële baten	1.018.000	1.007.300
Personele baten	72.000	71.400
Goederen en diensten aan derden	406.400	513.900
Bijdragen van derden	758.000	787.600
Interne verrekeningen	1.791.000	2.215.600
Netto-kosten	139.752.930	141.572.100

De lagere rente en afschrijvingen zijn het effect van de jaarrekening 2017, omdat de lagere kapitaallasten in 2017 ook doorwerken in de volgende jaren. Daarnaast heeft de bijstelling van de netto investeringsuitgaven in 2018 een verlagend effect evenals de verkoop van het kantoorgebouw in Sittard, najaar 2018.

Het effect van de CAO-waterschappen op de personeelslasten wordt grotendeels gecompenseerd doordat de exploitatiekosten van de kantine onderdeel zijn geworden van de huurprijs van het kantoor, en zijn overgeheveld naar de kostensoort 'goederen en diensten van derden'.

De hogere 'Goederen en diensten van derden' zijn vooral het gevolg van de toename van de bijdrage aan het Waterschapsbedrijf Limburg.

De stijging van de opbrengsten 'Goederen en diensten aan derden' is het gevolg van hogere doorberekeningen aan de BsGW en het WBL, betreffende diensten die worden afgenomen van het Waterschapshuis.

Door hogere incidentele activering van medewerkers die in vaste dienst zijn van het waterschap en werkzaamheden verrichten voor het programma 'water in balans', het project NLP herstelmaatregelen en het HWBP stijgen de interne verrekeningen.

5.5.3 De meerjarenraming 2019-2024; ontwikkeling belastingvolume

Op grond van de geactualiseerde meerjarenraming 2019-2024 is bij ongewijzigd beleid en gelijkblijvende omstandigheden, de meerjarige verwachte ontwikkeling van het belastingvolume als volgt.

Prognose ontwikkeling belastingvolume 2019-2024 watersysteemheffing, uitgaande van een jaarlijks structureel sluitende begroting:

Prognose ontwikkeling belastingvolume watersysteemheffing	x € 1.000						
	2018 Primitief	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Belastingvolume watersysteemheffing MJR 2019-2024 okt '18	63.403	65.781	67.832	70.812	73.198	75.404	78.249
% stijging t.o.v. voorgaande jaar		3,8%	3,1%	4,4%	3,4%	3,0%	3,8%
Gemiddelde stijging periode 2019-2024 per jaar							3,6%

Prognose ontwikkeling belastingvolume 2019-2024 zuiveringsheffing, uitgaande van een jaarlijks structureel sluitende begroting:

Prognose ontwikkeling belastingvolume zuiveringsheffing	x € 1.000						
	2018 Primitief	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Te dekken netto kosten waterzuiveringstaak	79.263	80.771	83.835	85.869	83.928	84.442	85.912
Inzet egaliseringsreserve ontwikkeling zuiveringsheffing	2.830	2.810					
Belastingvolume zuiveringsheffing MJR 2019-2024 okt '18	76.433	77.961	83.835	85.869	83.928	84.442	85.912
% stijging belastingvolume t.o.v. voorgaande jaar		2,0%	7,5%	2,4%	-2,3%	0,6%	1,7%
Gemiddelde stijging periode 2019-2024 per jaar							2,0%

Prognose ontwikkeling totale belastingvolume 2019-2024, op grond van het voorgaande:

Prognose groei TOTALE belastingvolume	x € 1.000						
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Belastingvolume watersysteem én -zuivering	139.836	143.742	151.667	156.681	157.126	159.846	164.161
% Lastendrukstijging watersysteem- én zuiveringsheffing 2019 - 2024 t.o.v. voorgaande jaar		2,8%	5,5%	3,3%	0,3%	1,7%	2,7%
Gemiddelde stijging periode 2019-2024 per jaar ¹							2,7%

De meerjarenraming is de belangrijkste indicator om inzicht te krijgen in de ontwikkeling in de jaren (trend) van de structurele lasten ten opzichte van de structurele baten (de meerjarige Verlies en Winstrekening). De meerjarenraming is geen exacte wetenschap maar is wel een goed instrument om vast te stellen of het waterschap financieel op de gewenste koers ligt. De wetgever schrijft voor dat er sprake moet zijn van een structureel sluitende meerjarenraming (structurele exploitatielasten = structurele exploitatiebaten). Als dat niet zo is, moet aangegeven worden hoe het evenwicht wordt hersteld. De provincie heeft in dit verband een toezichthoudende taak.

In 2011 is om verschillende redenen door de waterschappen aan het Rijk het aanbod gedaan om de Rijksbegroting te ontlasten. Inhoudende dat helft van de jaarlijkse kosten van het HWBP (50% van € 362 miljoen) alsmede de taak en kosten van de muskusrattenbestrijding (€ 19 miljoen) door de waterschappen overgenomen zouden worden. De hieruit voortvloeiende stijging van de kosten voor de watersysteemtaak (en indirect de watersysteemheffing), zou gecompenseerd moeten worden door een lagere stijging van de heffingen (zuiveringsheffing, rioolheffing) in de afvalwaterketen door te realiseren besparingen ter grootte van landelijk € 380 miljoen. De heffingen moeten daarom in samenhang worden gezien. Een en ander is vastgelegd in het Bestuursakkoord Water (mei 2011) en ondertekend door Rijk, Provincies, Gemeenten, Waterbedrijven en Waterschappen.

In datzelfde akkoord is ook de wens opgenomen voor een gematigde lokale lastenontwikkeling. Mede naar aanleiding van Kamervragen en de behoefte van waterschappen tot concretisering, is in de Stuurgroep Water een norm afgesproken over wat dan 'gematigd' is. Gelet op de overname van taken en/of de gedeeltelijke bekostiging daarvan door waterschappen, is er sprake van een gematigde lastenontwikkeling wanneer de waterschapslasten gemiddeld niet meer stijgen dan (2,3% + inflatiepercentage) per jaar.

5.5.4 Incidentele opbrengsten en kosten

Incidentele opbrengsten en kosten kunnen leiden tot minder inzicht in het reguliere meerjarig beeld van opbrengsten en kosten, en dus de netto kosten. Daarnaast zijn deze elementen relevant voor het beoordelen van de financiële positie. In de voorschriften is opgenomen dat incidentele opbrengsten en kosten in een aparte paragraaf dienen te worden toegelicht. Bij de hantering van het begrip incidenteel worden kosten en opbrengsten opgenomen die maximaal drie jaar na het begrotingsjaar vrijvallen.

Incidentele opbrengsten en kosten	Jaar van vrijval	Bedrag
Opbrengsten		
Tijdelijke activering	2020	401.000
Implementatie omgevingswet	2021	32.000
Implementatie omgevingswet	2022	68.000
Goodwill	2020	46.000
Goodwill	2021	342.000
Kosten		
Implementatie Zorgplicht	2020	50.000
Onderzoeksvragen bestuursprogramma	2020	500.000
Implementatie omgevingswet	2022	35.000
Assetmanagement: data op Orde	2022	575.000
Pop3 bijdrage	2022	504.000

5.5.5 Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen

In de voorschriften is opgenomen dat onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen expliciet dienen te worden toegelicht. Per reserve en voorziening wordt het doel, de omvang en de verwachte onttrekking in het verslagjaar nader toegelicht.

- *Bestemmingsreserve frictiekosten*

Doel Bestrijding van kosten in verband met de fusie tot Waterschap Limburg
Omvang 1 januari 2019 € 1.033.430 (oorspronkelijk is een totaalbedrag van € 8 miljoen vrijgemaakt).
Onttrekking € 1.033.430. Betreft de kosten van de leegstand kantoorgebouwen.

Bij bepaling van de benodigde omvang van de reserve was rekening gehouden met een leegstand van 2 jaar. Bij verkoop van de panden wordt de definitieve balans opgemaakt. Daarbij worden dan ook de onderhoudsvoorzieningen betrokken. Het kantoorpand in de Sittard is eind 2018 verkocht.

- *Bestemmingsreserve subsidies afkoppelen regenwater*

Doel Stimuleren woningeigenaren om de regenwaterafvoer af te koppelen van het riool. Water dat schoon is, hoeft o.a. met het oog van kostenbesparing niet behandeld te worden op een zuiveringsinstallatie.

Omvang 1 januari 2019 € 839.986 (oorspronkelijk € 2 miljoen)

Onttrekking € 500.000

- *Voorziening pensioen- en uitkerings- en wachtgeldverplichtingen*

Doel Aan de verplichting kunnen voldoen van de pensioenen van nog actieve en niet-actieve bestuursleden die nog geen bestuurderspensioen ontvangen.

Omvang 1 januari 2019 € 3.223.646, afhankelijk van jaarlijks ontvangen actuariële opgave.

Onttrekking € 300.000 voor salariskosten van voormalige bestuursleden.

- *Voorziening persoonsgebonden basisbudget (PBB)*

Doel In de waterschaps-CAO is opgenomen dat iedere medewerker vanaf 2016 een individueel opleidingsbudget heeft van € 5.000 over een periode van 5 jaar. Met ingang 2016 wordt hiervoor jaarlijks een bedrag van € 1.000 in de begroting opgenomen. Omdat raming en realisatie niet parallel lopen dienen de niet aangewende gelden te worden gestort in een voorziening. De jaarlijks toevoeging bedraagt € 317.500.

Omvang 1 januari 2019 € 523.975.

Onttrekking € 400.000

- *Voorziening onderhoud waterkrachtcentrale ECI*

Doel Het effectief en doelmatig onderhouden van het gebouw en installaties van de Waterkrachtcentrale ECI te Roermond voor 2017-2026 op basis van een meerjarenonderhoudsplan.

Omvang Per 1 januari 2019 € 94.947. Totale kosten van dit onderhoudsplan zijn € 192.306: in 2016 is € 76.000 toegevoegd en van 2017 tot en met 2025 wordt jaarlijks € 13.000 toegevoegd.

Onttrekking € 3.981 conform het meerjarenonderhoudsplan.

- *Voorziening onderhoud bedrijfspand Rijksweg Noord Sittard*

Doel Het effectief en doelmatig onderhouden van het gebouw en installaties van bedrijfspand Rijksweg Noord 305 te Sittard voor 2015-2024 op basis van een meerjarenonderhoudsplan.

Omvang 1 januari 2019 € 164.248, totale kosten van dit plan € 494.000: € 464.000, aangevuld met € 30.000 voor energiebesparende maatregelen aan technische

installaties. In 2014 wordt € 200.000 toegevoegd (aangevuld met € 30.000 extra), van 2015 tot en met 2018 jaarlijks € 56.000 en in 2019 € 40.000.

Onttrekking Nihil conform het meerjarenonderhoudsplan.

- *Voorziening onderhoud kantoorgebouw Blerick*

Doel Het effectief en doelmatig onderhouden van het gebouw en installaties van de Drie Decembersingel 46 te Venlo op basis van een meerjarenonderhoudsplan.

Omvang 1 januari 2019 € 502.048. Op grond van het meerjarenonderhoudsplan wordt jaarlijks een bedrag van € 10.900 toegevoegd .
Overeenkomstig het AB besluit van 13 september 2017 (nota reserves en voorzieningen) wordt de bestaande en behoudende beleidslijn gehandhaafd. De voorziening wordt opgeheven en verrekend op het moment dat het kantoorpand verkocht wordt. Tot die tijd wordt het geprogrammeerd onderhoud zorgvuldig beoordeeld, of uitvoering in het licht van de verkoop noodzakelijk is of niet. Dat geldt ook voor niet geprogrammeerd onderhoud en/of in geval van calamiteiten.

Onttrekking Nihil.

- *Voorziening onderhoud waterkeringen (Noord- en Midden Limburg)*

Doel Onderhouden van de waterkeringen op basis van het meerjarenonderhoudsplan.

Omvang 1 januari 2019 € 368.388. Jaarlijks wordt een bedrag van € 1.875.200 toegevoegd.

Onttrekking € 1.790.000 conform het meerjarenonderhoudsplan.

- *Voorziening onderhoud (Hoogwater)loods Horst*

Doel Het effectief en doelmatig onderhouden van het gebouw en installaties van de (hoogwater)loods in Horst op basis van een meerjarenonderhoudsplan.

Omvang 1 januari 2019 € 22.500. Op grond van het meerjarenonderhoudsplan wordt jaarlijks een bedrag van € 4.500 toegevoegd.

Onttrekking € 27.000 conform het meerjarenonderhoudsplan.

- *Voorziening onderhoud loods Nederweert*

Doel Het effectief en doelmatig onderhouden van het gebouw en installaties van de (hoogwater)loods in Nederweert op basis van een meerjarenonderhoudsplan.

Omvang 1 januari 2019 € 34.835. Op grond van het meerjarenonderhoudsplan wordt jaarlijks een bedrag van € 7.200 toegevoegd.

Onttrekking Nihil conform het meerjarenonderhoudsplan.

- *Voorziening natschade peilopzet Maas*

Doel in 2010 heeft het waterschap een bedrag ontvangen van Rijkswaterstaat van € 1,5 miljoen. Dat bedrag is bedoeld voor de afhandeling door het waterschap van schadeclaims die het gevolg zijn van verhoging van het waterpeil van de Maas traject Sambeek-Grave. Mogelijkheid tot het indienen van claims bestaat voor een periode van 20 jaar ná de peilopzet met een uitloop termijn van 3 jaar. Indien op termijn blijkt dat de voorziening ontoereikend is, dan zal Rijkswaterstaat het

verschil eveneens voor haar rekening nemen.

Omvang 1 januari 2019 € 1.270.885.

Onttrekking € 100.000 uitgaande van een gelijkmatige spreiding van de claims.

Een overzicht van alle mutaties in de reserves en voorzieningen is opgenomen in bijlage B.

5.5.6 De financiering

De treasuryfunctie ondersteunt de uitvoering van de programma's. De basis van treasuryfunctie wordt gevormd door het op 2 januari 2017 vastgestelde Treasurystatuut 2017 Waterschap Limburg.

Treasury is het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's.

De treasuryfunctie omvat de financiering van beleid en het uitzetten van geldmiddelen die niet direct nodig zijn. De uitvoering hiervan vereist adequaat handelen in een steeds complexere geld- en kapitaalmarkt. Drie componenten zijn bij de financiering van belang, te weten:

1. rentevisie;
2. liquiditeitspositie;
3. treasurybeheer.

Rentevisie

In de Meerjarenraming 2019-2024 is voor de rekenrente 2019 voor kortlopende geldleningen uitgegaan van een rentepercentage van 0,20%. In de Begroting 2019 is dit rentepercentage gehandhaafd.

Ondanks de economische groei in de Eurozone is sprake van een inflatiedruk die nog iets onder de norm van 2% ligt waardoor de korte rente nog altijd zeer laag is. De snelheid van de economische groei is echter altijd met onzekerheden omgeven. Hierdoor is de renteontwikkeling moeilijk te voorspellen. De verwachting van de financiële instellingen is echter dat de ECB eind 2019 de eerste rente-verhoging doorvoert. Op basis van de huidige rentestand en de diverse financiële indicatoren kan worden geconstateerd dat het gehanteerde percentage voor de korte rente van 0,20% voor 2019 wellicht iets te hoog is, echter gelet op het voorzichtigheidsprincipe verantwoord. Voor de berekening van de rentekosten 2019 is rekening gehouden met de positieve effecten van de financiering van het liquiditeitstekort met (goedkope) kasgeldleningen. Als gevolg van de negatieve liquiditeitspositie van het waterschap in 2019 heeft een eventuele verhoging van de korte rente boven de 0,20% uiteraard een financieel effect.

In de Meerjarenraming 2019-2024 was voor de lange rente voor 2019 uitgegaan van een rentepercentage van 2%. Vanwege te verwachten offerringsvoordelen hebben we in de Begroting 2019 gerekend met een rentepercentage van 1,9%. Ook hier kan op basis van de huidige rentestanden worden geconcludeerd dat dit wellicht iets te hoog is. De ontwikkeling van de lange rente is echter moeilijker in te schatten, omdat deze niet wordt bepaald door de ECB, maar door de markt.

Liquiditeitspositie

Wat betreft de liquiditeitspositie kan worden opgemerkt dat het hele jaar sprake is van een negatieve liquiditeitspositie. Het beleid is gericht op de beperking van de rekening-courantrente. Indien (tijdelijke) liquiditeitstekorten, binnen de kaders van de Wet Fido, de kasgeldlimiet niet overschrijden kunnen deze door middel van het instrument van kasgeldleningen worden gefinancierd.

Schatkistbankieren

Met ingang 13 december 2013 is het verplicht schatkistbankieren voor decentrale overheden van kracht geworden. In verband met het inregelen van het schatkistbankieren voor NWB-klanten is de ingangsdatum voor de waterschappen vastgesteld op 4 februari 2014.

Schatkistbankieren houdt in dat tegoeden moeten worden aangehouden in de Nederlandse schatkist. Hierdoor hoeft de Nederlandse staat minder geld te lenen op de financiële markten met als resultaat een daling van de staatsschuld.

Voor de uitvoering hiervan is de rekeningcourant van een decentrale overheid bij het ministerie van Financiën gekoppeld aan een betaalrekening die deze overheid heeft bij de huisbank, in het geval van ons waterschap de NWB-bank. Het waterschap moet zelf de overtollige middelen naar deze rekening overmaken. Een drempelbedrag van 0,75% van het jaarlijks begrotingstotaal mag buiten de schatkist worden gehouden. Dit wordt per kwartaal beoordeeld.

Kasgeldlimiet

Indien bij een negatieve liquiditeitspositie van het waterschap de kasgeldlimiet, die voor 2019 € 33.619.000 bedraagt (te weten 23% van het begrotingstotaal) drie opeenvolgende kwartalen wordt overschreden, is het op grond van de Wet Fido verplicht de vlottende schuld te consolideren door middel van een vaste geldlening. Indien dit aan de orde is, dient het negatieve rekening-courantsaldo, dat uitstaat tegen de lage debetrente, te worden omgezet in een vaste geldlening.

Treasurybeheer

Risicobeheer

Dit onderdeel geeft inzicht in het te verwachten risicoprofiel van het waterschap. Onder risico's worden renterisico's, kredietrisico's, liquiditeitsrisico's, koersrisico's en voor zover relevant valutarisico's verstaan. Het renterisico op de vlottende schuld wordt ingeperkt door het hanteren van de kasgeldlimiet. Als grondslag van de wettelijk toegestane omvang van de kasgeldlimiet wordt het begrotingstotaal aangehouden, vermenigvuldigd met het vigerende percentage zoals dat bij ministeriële regeling is vastgesteld.

Dit kan als volgt worden weergegeven.

Kasgeldlimiet (x € 1.000)	2019
Ruimte (+) / Overschrijding (-)	-10.446

De kasgeldlimiet wordt op basis van de huidige inzichten in de 2^e helft van 2019 overschreden. Het voornemen is om eind 2019 een langlopende geldlening aan te trekken ter consolidatie van de vlottende schuld. De berekening van de kasgeldlimiet is opgenomen in bijlage H.

Naast de kasgeldlimiet geeft de renterisiconorm inzicht in de feitelijke risico's op de vaste schuld. In de Wet Fido is de renterisiconorm voor de waterschappen bepaald op 30% van het begrotingstotaal. Dit betekent dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 30% van het begrotingstotaal.

De renterisiconorm kan voor 2019 als volgt worden weergegeven:

Toets renterisiconorm	2019
Renterisiconorm	43.850
Renterisico op vaste schuld	8.877
Ruimte (+) / Overschrijding (-)	34.973

Uit bovenstaand overzicht kan worden afgeleid dat het waterschap voldoet aan de toets van de renterisiconorm. De berekening van de renterisiconorm is eveneens opgenomen in bijlage H.

Kredietrisico's op verstrekte geldleningen zijn niet aan de orde, omdat geen leningen van dien aard aan derden zijn en naar verwachting ook niet worden verstrekt.

Het liquiditeitsrisico wordt beperkt door de treasuryactiviteiten te baseren op een liquiditeitsprognose met een looptijd van minimaal een jaar.

Het koersrisico op buitenlandse valuta is voor de reguliere activiteiten nihil aangezien het waterschap betalingen en ontvangsten verricht in euro's.

Waterschapsfinanciering

Conform het op 2 januari 2017 vastgestelde 'Treasurystatuut 2017' gelden bij het aantrekken van financieringen voor een periode van een jaar en langer de volgende uitgangspunten:

- slechts voor de uitoefening van de publieke taak worden financieringen aangetrokken
- financiering met externe financieringsmiddelen wordt zoveel mogelijk beperkt door primair de beschikbare interne financieringsmiddelen te gebruiken om het renteresultaat te optimaliseren;
- toegestane instrumenten bij het aantrekken van financieringen zijn onderhandse geldleningen, commercial paper (CP) en medium term notes (MTN).

Met betrekking tot het saldo- en liquiditeitenbeheer worden de in het Treasurystatuut 2017 opgenomen richtlijnen strikt nageleefd. Er zal in en met het bestuur nog een principiële discussie worden gevoerd over de schuldenpositie waterschap in relatie tot activering van kosten.

Kasbeheer

Om de kosten voor het geldstroomverkeer te kunnen beperken, wordt de gehanteerde beleidslijn voortgezet. Dit betekent dat het liquiditeitsgebruik beperkt wordt door de geldstromen op waterschapsniveau op elkaar af te stemmen, het betalingsverkeer door één bank (NWB) elektronisch te laten uitvoeren en de betalingsopdrachten uitsluitend centraal door financiën te laten verwerken.

5.5.7 Het weerstandsvermogen

Weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de organisatie beschikt of kan beschikken om risico's die niet op enige andere manier zijn afgedekt binnen de begroting op te kunnen vangen. Bij de bepaling van de weerstandscapaciteit worden de reserves (vooral de algemene reserves), de post onvoorzien, de belastingcapaciteit en bezuinigingsmogelijkheden betrokken. De relatie tussen de omvang van de financiële restrisico's (geïntariseerde risico's, na het nemen van preventieve, repressieve en correctieve maatregelen) en de weerstandscapaciteit wordt aangeduid als weerstandsvermogen.

Schematisch kan het weerstandsvermogen als volgt worden weergegeven:

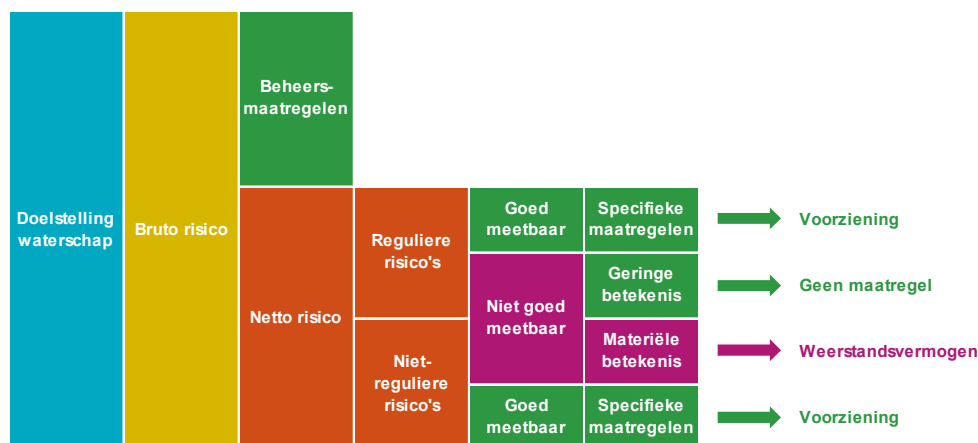

Indien weerstandsvermogen aanwezig is, wordt voorkomen dat elke financiële tegenvaller dwingt tot directe begrotingsmaatregelen zoals bezuinigingen of inkomstenverhogende maatregelen. Hierdoor wordt voorkomen dat de door het bestuur vastgestelde kaders en de programmadoelstellingen schoksgewijs dienen te worden aangepast.

Risico's

Op grond van de BBVW dient het waterschap jaarlijks in de begroting en jaarrekening een afzonderlijke paragraaf op te nemen waarin wordt ingegaan op het weerstandsvermogen waarbij een relatie dient te worden gelegd tussen risico's en weerstandscapaciteit.

Samengevat kunnen de risico's en het weerstandsvermogen als volgt schematisch met elkaar in verband worden gebracht.

Risicomanagement

Het in beeld brengen van risico's en getroffen beheersmaatregelen vormt een belangrijk onderdeel van risicomanagement. Een nieuw risicomanagementsysteem zal in 2019 worden geïmplementeerd.

Risico inventarisatie 2019

Omdat de bepaling van het benodigde weerstandsvermogen aan de hand van risicomanagement een jaarlijks terugkomende actie wordt, zal in 2019 een risico-inventarisatie conform de RISMAN-methode worden uitgevoerd. De uitkomst hiervan vormt dan de basis voor het weerstandsvermogen van Waterschap Limburg.

De stand van de 'algemene reserve watersysteembeheer en zuiveringsbeheer' ultimo 2018 van Waterschap Limburg is € 8.151.130 en wordt in afwachting van de uitkomst van de risico inventarisatie die in 2019 wordt uitgevoerd vooralsnog voldoende geacht om risico's te kunnen opvangen.

Om toch een beeld te geven van de risico's die zich kunnen voordoen zijn onderstaand een aantal belangrijke financiële en inhoudelijke risico's nader toegelicht.

Financiële risico's

- *Opbrengst watersysteemheffing*

Aangezien de berekening van de tarieven watersysteemheffing, naast de 'prognose opbrengst waterschapshoeffingen' die jaarlijks voor de begroting door de BsGW wordt afgegeven, gebaseerd is op prognosegegevens kan dit in de realisatie (lees: belastingoplegging) afwijken.

- *Opbrengst watersysteemheffing; onderdeel verharde openbare wegen*

Op 12 december 2017 heeft het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden geoordeeld dat aanslagen van verharde openbare wegen tegen een verhoogd tarief alleen mogen worden opgelegd voor de verharde gedeelten van de wegen, zoals die zijn weergegeven in TOP10NL. Dat is ook de bron voor de kostentoeedelingsverordening. Verder wordt daarbij nog een dienstbaarheidsfactor gehanteerd voor de onverharde delen die dienstbaar zijn aan de weg. Deze factor is afhankelijk van het soort weg. De uitspraak van het Gerechtshof heeft tot gevolg dat op perceelniveau voor de aanslagoplegging de dienstbaarheidsfactor niet meer mag worden toegepast.

Voor ons waterschap zou dit betekenen dat ruim 4.830 hectares niet langer mogen worden belast als 'verharde openbare wegen' maar als 'overig ongebouwd' (verschuiving).

Tegen de uitspraak van het gerechtshof is door het Waterschap Zuiderzeeland (onder begeleiding van de Unie) beroep in cassatie ingesteld bij de Hoge Raad. Het is nog onduidelijk op welk moment de Hoge Raad uitspraak zal doen.

- *Opbrengst zuiveringsheffing*

Het aantal vervuilingseenheden in ons beheergebied is de basis voor de heffing van de opbrengst zuiveringsheffing. Dit aantal is gebaseerd op de 'prognose opbrengst waterschapshoeffingen' die jaarlijks ten behoeve van de begroting door de BsGW wordt afgegeven. Omdat de afwikkeling van de zuiveringsheffing een periode van vijf jaar omvat en hierbij sprake is van voorlopige en definitieve aanslagen, kan de realisatie over de hele periode afwijken.

- *Oninbaar / kwijtschelding*

Voor oninbaarheid is in het verslagjaar een percentage gehanteerd van 0,5% van de opbrengst waterschapslasten. Het effect van oninbaarheid is echter, gelet op het heffing- en invorderings-traject, pas na enkele jaren duidelijk. Ook niet beïnvloedbare factoren kunnen een effect hebben op de oninbaarheid, zoals de gevolgen van de economische situatie en hogere aanslagen. Dit is ook van toepassing op de kwijtschelding, waarbij de economische situatie eveneens een belangrijke rol speelt.

- *Renterisico's*

Renterisico's spelen bij de beoordeling van financieringsvraagstukken een belangrijke rol. Aangezien de rentepercentages van de geldleningportefeuille voor de restantlooptijd van de geldleningen vastliggen, is bij het renterisico sprake van een korte termijnrisico. Plotselinge rentestijgingen kunnen tot een incidenteel tekort leiden op de begrote rekeningcourantrente. Door het (eventueel) afsluiten van nieuwe langlopende geldleningen neemt het risico enigszins toe. De rentelasten worden verantwoord op de hulpkostenplaats kapitaallasten en verdisconteerd in het renteomslag-percentage. Een stijging van de marktrente betekent een verhoging van de renteomslag en leidt tot een extra budgettaire last voor het waterschap. Voor het opvangen van mogelijke renteschommelingen is geen voorziening gevormd.

- *Waterschapsbedrijf Limburg / Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen*

Het waterschap staat garant voor eventuele tekorten van WBL en BsGW voor zover dit de reservepositie (lees: weerstandsvermogen) van deze partijen, die tot stand is gekomen op basis van een risico-inventarisatie, overschrijdt. De netto risico's bij beide organisaties zijn in de Begroting 2019 WBL en BsGW op basis van een risico-inventarisatie op € 2.700.000 voor WBL (uitgevoerd in 2017) en € 593.000 voor BsGW (uitgevoerd in 2018) en vormen de basis voor de hoogte van de algemene reserve.

- *Wet modernisering vpb-plicht overheidsondernemingen*

Op 26 mei 2015 heeft de Eerste Kamer het wetsvoorstel 'Wet modernisering vpb-plicht overheidsondernemingen' aangenomen.

De wet is in werking getreden met ingang van boekjaren die aanvangen op of na 1 januari 2016 en betekent dat publiekrechtelijke rechtspersonen belastingplichtig worden voor de vennootschapsbelasting, voor zover zij een onderneming drijven. Het uitgangspunt voor de belastingplicht van overheidsondernemingen wordt hiermee omgedraaid ten opzichte van de huidige situatie.

Op grond van huidige wetgeving geldt dat overheidsondernemingen niet belastingplichtig zijn, tenzij zij een in de wet genoemde belaste activiteit uitoefenen. Volgens de nieuwe wetgeving per 1 januari 2016 zijn overheidsondernemingen belastingplichtig, tenzij een wettelijke vrijstelling van toepassing is. Volgens deze wet moeten overheden die winst of structureel overschotten behalen met activiteiten die concurreren met de markt vennootschapsbelasting betalen.

Op basis van een opgestelde inventarisatie in 2016, getoetst door Ernst & Young belastingadviseurs LLP, zijn voor de (voormalige) waterschappen WRO en WPM geen vpb-plichtige activiteiten gedefinieerd.

Op basis van deze bevindingen is de Belastingdienst in oktober 2016 een verzoek voorgelegd over de afstemming van de totale vpb-positie van de beide voormalige waterschappen. In april 2018 heeft de Belastingdienst op basis hiervan aangegeven dat de beide voormalige waterschappen in 2016 geen vpb-belaste activiteiten hebben uitgevoerd en derhalve ook niet vpb-plichtig zijn.

Omdat per 1 januari 2017 sprake is van een nieuwe identiteit (Waterschap Limburg) geldt de afstemming alleen voor 2016. Aangezien zich in 2017 geen nieuwe activiteiten hebben voorgedaan en de bestaande activiteiten geen wijziging hebben ondergaan is in augustus 2018 een nieuw verzoek aan de Belastingdienst voorgelegd over de afstemming van vpb-positie van WL met als conclusie dat de bestaande situatie niet is veranderd en van kracht kan blijven. De Belastingdienst heeft nog geen beslissing genomen op dit verzoek.

- *Wet Houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof)*

Voor een nadere toelichting op de Wet Hof wordt verwezen naar paragraaf 5.5.8 EMU-saldo.

Inhoudelijke risico's

- *Schadeclaims/nadeelcompensatie*

In 2014 en 2016 hebben grote delen van ons beheergebied overlast gehad van enerzijds hevige korte buien en anderzijds langdurige neerslag. Deze overlast is voor veel inwoners en bedrijven aanleiding geweest om een schadeclaim in te dienen dan wel om een verzoek om nadeelcompensatie te doen. De afhandeling van deze zaken is een tijdrovende klus, die grotendeels in 2018 zijn beslag heeft gekregen.

Als waterschap zijn we verzekerd voor aansprakelijkheid als gevolg van onrechtmatig handelen. Van eventuele toegewezen claims komt dan het eigen risico voor rekening van het waterschap. Verzoeken om nadeelcompensatie vallen niet onder de polis dekking en een toewijzing komt dan ook geheel voor rekening van het waterschap. Zulke toewijzing komt dan ten laste van het project zolang een project nog niet financieel is afgesloten. Het financieel risico van de schadeclaims en de verzoeken om nadeelcompensatie wordt ingeschat tussen € 0 en € 1.000.000. Vanuit de wateroverlast 2014 en 2016 zijn nog tien gerechtelijke procedures aanhangig.

- *Omgevingswet en Keur/Legger*

Op 1 april 2019 treedt de nieuwe Keur in werking. De veranderde opzet en systematiek vraagt gewenning in alle geledingen van onze organisatie. In vervolg hierop:

De Omgevingswet treedt in 2021 in werking. In 2019 wordt, in vervolg op het integreren van de keuren WRO en WPM tot de Keur Waterschap Limburg 2019, gestart met de ombouw van de Keur naar een Waterschapsverordening. Met name de inbouw van waterkwaliteit zal extra capaciteit vragen uit diverse onderdelen van onze organisatie.

- *Generatiepact*

Als veel gebruik wordt gemaakt van het generatiepact bestaat het risico dat aanvulling vanuit de markt niet voorhanden is (ic er zijn geen opvolgers te vinden). Dit risico is reëel gelet op de geconstateerde hoge vacaturevraag in de watersector. Beheersmaatregel is dat (tijdelijk) toch gebruik moet worden gemaakt van inleenkrachten.

- *Afhaakproblematiek, bevolkingskrimp*
Het verlies aan inkomsten vanwege bevolkingskrimp (met name geconstateerd in Zuid-Limburg) of door afhaken van grotere bedrijven die zelf gaan zuiveren is niet onrealistisch. Om in te spelen op deze krimp of mogelijke afhakers wordt de mogelijke inzet van Verdygo (modulaire zuivering) steeds prominenter. In de streefbeeldens toekomstvisie heeft ook dit aspect aandacht gekregen.
- *Klimaatverandering; onderdeel maaien*
Effecten van klimaatveranderingen zijn moeilijk voorspelbaar. Indien we te maken krijgen met een meer dan gemiddeld nat jaar bestaat het risico dat de huidige maai frequentie niet voldoende is en er meer gemaaid dient te worden.

5.5.8 Verbonden partijen

Definitie

Partijen worden als verbonden beschouwd indien de ene partij de zeggenschap over de andere partij bezit of belangrijke invloed kan uitoefenen op de financiële en operationele beslissingen van de andere partijen (bron: Richtlijn voor de accountantscontrole, RAC 550). Verbonden partijen zijn privaat- of publiekrechtelijke organisaties, waarin het waterschap een bestuurlijk en financieel belang heeft. Voorbeelden hiervan zijn deelnemingen in vennootschappen (NV, BV), gemeenschappelijke regelingen (GR's) en (andere) rechtspersonen. Een bestuurlijk belang houdt in dat het waterschap op enigerlei wijze zeggenschap heeft (een zetel in het bestuur of stemrecht). Een financieel belang betekent dat het waterschap financiële middelen ter beschikking heeft gesteld, die ze kwijt is in geval van faillissement van de organisatie en/of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op het waterschap.

Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen (BsGW)

De BsGW is een gemeenschappelijke uitvoeringsorganisatie waarvan de kaders vastliggen in de 'Gemeenschappelijke Regeling Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen'. Voor een uitgebreide toelichting zie hoofdstuk 5.6.

Waterschapsbedrijf Limburg (WBL)

Het WBL is een volledige dochter van Waterschap Limburg. Het is een gemeenschappelijke uitvoeringsorganisatie waarvan de wettelijk kaders vastliggen in de 'Gemeenschappelijke Regeling Waterschapsbedrijf Limburg'. Voor een uitgebreide toelichting zie hoofdstuk 5.7.

Nederlandse Waterschapsbank NV (NWB-bank)

Waterschap Limburg is één van de partijen die aandelen heeft in de NWB-bank. De bank richt haar diensten exclusief op de overheidssector. De NWB-bank financiert provincies, gemeenten en waterschappen en verstrekt langlopende kredieten aan instellingen voor de volkshuisvesting, de gezondheidszorg en het onderwijs. Verder financiert de bank overheidsbedrijven die werkzaam zijn op het gebied van water en milieu. Voor de waterschappen is de bank huisbankier met diensten als betalingsverkeer, electronic banking en consultancy.

De vennootschap wordt bestuurd door een directie die bestaat uit twee of meer directeuren.

De raad van commissarissen bestaat uit minimaal zeven en maximaal elf leden en houdt onder meer toezicht op de directie. In de algemene vergadering van aandeelhouders heeft elk aandeel A één stem en een aandeel B vier stemmen. Het waterschap heeft 2.401 aandelen A en 299 aandelen B.

Het Waterschapshuis (HWH)

Waterschap Limburg is één van de 21 deelnemende waterschappen die participeert in de Gemeenschappelijke Regeling Het Waterschapshuis. 'HWH' fungeert als ondersteunende organisatie en aankoopcentrale voor de waterschappen en levert zodoende een bijdrage aan het verbeteren van de informatie- en de bedrijfsprocessen van de waterschappen ter bevordering van de kwaliteit en efficiëntie van de taakuitvoering door de waterschappen.

Het Gegevenshuis

Het Gegevenshuis is een openbaar lichaam op basis van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen. De kerntaak is het integraal beheren van alle object- en ruimte gerelateerde (basis-)registraties en geometrie voor de deelnemers. Sinds 1 januari 2017 is Waterschap Limburg deelnemer van deze regeling. Via deze gemeenschappelijke regeling wordt Waterschap Limburg ontzorgd voor de wettelijke verplichtingen, die voortvloeien uit het bronhouderschap van de Basisregistratie Grootschalige Topografie (BGT). Het algemeen bestuur van de regeling bestaat uit de portefeuillehouders van de deelnemers. De stemverhouding is gebaseerd op de bijdrage aan Het Gegevenshuis. De bijdrage is gebaseerd op de feitelijke afname van producten en diensten. In 2019 bedraagt de bijdrage van Waterschap Limburg € 109.900.

5.5.9 EMU-saldo

Achtergrond EMU-problematiek

In het kader van een verantwoorde ontwikkeling van de economie en het monetaire stelsel binnen de landen die deelnemen aan de EMU (Economische en Monetaire Unie), is in het Verdrag van Maastricht een aantal afspraken gemaakt. Een belangrijke afspraak is dat het EMU-tekort (lees overheidstekort) van een lidstaat niet meer mag bedragen dan 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Het EMU-saldo is opgebouwd uit het totaal van het Rijk, de sociale fondsen, gemeenschappelijke regelingen en de decentrale overheden.

Indien de overheden in een jaar meer uitgeven dan ontvangen (op kasbasis) is sprake van een negatieve bijdrage aan het EMU-saldo. Op basis van de afspraken is de EMU-ruimte voor de decentrale overheden in 2019 0,4% van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Deze ruimte wordt nader verdeeld over gemeenten, provincies en waterschappen.

Macroreferentiewaarde per bestuurslaag	2019
waarvan gemeenten	0,27%
waarvan provincies	0,08%
waarvan waterschappen	0,05%

De ruimte voor de waterschappen van 0,05% BBP leidt met de meest recente ramingen van het BBP voor 2019 tot een maximaal tekort EMU-tekort van € 405.900.000. De referentiewaarde op het niveau van individuele organisatie bedraagt voor WL in 2019 € 20.400.000.

Wet Hof

Europese afspraken over het beheersen van de EMU-saldi (voor begrotingstekort en schuld van de overheid) hebben ertoe geleid dat het Kabinet afspraken maakt met medeoverheden (provincies, gemeenten en waterschappen) met het oog op het Nederlandse EMU-saldo en deze in regelgeving vastlegt. Deze afspraken zijn in de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Wet Hof) vormgegeven en bevat regels over de begrotingsdiscipline van Rijk en decentrale overheden.

In de wet zijn o.a. de volgende afspraken verwerkt:

- Het Rijk stuurt alleen op het EMU-tekort voor alle decentrale overheden gezamenlijk (Provincies, Gemeenten en Waterschappen). Dit heeft tot voordeel dat hogere EMU-tekorten van de ene groep decentrale overheden in een bepaald jaar gecompenseerd kunnen worden door lagere tekorten of overschotten van andere groepen.
- Sancties komen pas in beeld wanneer de norm wordt overschreden nadat op alle cruciale momenten bestuurlijk overleg is geweest.
- De kern van de wet is bestuurlijk overleg waardoor een flexibel mechanisme is ontstaan. Alles is bespreekbaar in bestuurlijk overleg en de minister gaat ervan uit dat daarin altijd overeenstemming wordt bereikt. Pas als veelvuldig bestuurlijk overleg niet tot overeenstemming leidt zal de minister een voorgenomen besluit nemen dat aan de Tweede Kamer worden voorgelegd.

Bij sturing op het EMU-saldo zijn voorbeelden van maatregelen voor de waterschappen onder meer:

- terugbrengen investeringsniveau.
- activering bijdrage HWBP beëindigen en bijdrage opnemen in de exploitatie of activeringstermijn verkorten.

EMU-saldo 2019

In de begroting dient een specificatie van het eigen EMU-saldo te worden opgenomen volgens de begroting van het begrotingsjaar als de begroting van het vorige begrotingsjaar. De moeilijkheid bij de bepaling van het EMU-saldo is dat waterschappen, net als andere decentrale overheden, een ander boekhoudstelsel gebruiken dan waarop het EMU-saldo is gebaseerd. De waterschappen hanteren het baten- en lastenstelsel, terwijl het EMU-saldo is gebaseerd op transactiestelsel (lees: kasbasis). De informatie ten behoeve van het EMU-saldo moet dan ook een vertaalslag ondergaan. Verder geldt dat bij de waterschappen de investeringen grote invloed op het EMU-saldo hebben, zeker omdat zij gemiddeld over alle waterschappen gezien een factor 3 groter zijn dan de jaarlijkse afschrijvingen.

Omdat het investeringsvolume van de waterschappen aanzienlijk is, en de verwachting is dat dit als gevolg van het Nationaal Bestuursakkoord Water nog wel enige tijd zo blijft, hebben de waterschappen per definitie een EMU-tekort.

Naast het eigen EMU-tekort zijn de waterschappen ook verantwoordelijk voor de EMU-saldi van de gemeenschappelijke regelingen waarin wordt deelgenomen. In het geval van ons waterschap zijn dit het WBL en de BsGW.

Bij ons waterschap is over 2019 sprake van EMU-tekort van € 18.400.000. Het integrale EMU-tekort waarbij rekening is gehouden met ons aandeel in de gemeenschappelijk regelingen bedraagt € 44.028.000 en is een direct gevolg van het negatief EMU aandeel van het WBL.

Het tekort wordt vooral negatief beïnvloed door de bijdrage aan het HWBP van € 9.400.000 en het netto investeringsniveau 2019 van het WBL van € 49.517.000. Het EMU-saldo ligt boven de indicatieve referentiewaarde (€ 20.400.000) van ons waterschap dat door de Unie van Waterschappen is berekend uitgaande van een ruimte van de waterschappen van 0,05% van het BBP.

De berekening van het EMU-saldo is opgenomen in bijlage I.

5.6 Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen

5.6.1 Relatie

Waterschap Limburg maakt voor de uitvoering van de belastingheffing gebruik van de diensten van de Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen (BsGW), opgericht 1 april 2011. Het is een gemeenschappelijke uitvoeringsorganisatie, waarvan de wettelijk kaders vastliggen in de 'Gemeenschappelijke Regeling Belastingsamenwerking Gemeenten en Waterschappen' (GR BsGW). De BsGW zorgt voor het volledig, tijdig, rechtmatig, juist en doelmatig heffen en innen van de lokale belastingen van de deelnemers (totaal 31).

Voor de verhouding deelnemers - totaal 31 - ten opzichte van de gemeenschappelijke regeling geldt de hoofdregel dat het beleid voor de aan de regeling opgedragen taken een bevoegdheid blijft van de deelnemers. Het bestuur van de gemeenschappelijke regeling heeft een uitvoerings- en voorbereidingsbevoegdheid. Daarmee is de regeling een vorm van afgeleid bestuur.

5.6.2 Begroting

In artikel 24 van de GR BsGW is de procedure met betrekking tot de begroting beschreven. Deze geeft aan dat het dagelijks bestuur van de regeling jaarlijks voor 1 maart de ontwerpbegroting opstelt en deze, acht weken voordat deze aan het algemeen bestuur van de BsGW wordt aangeboden, toezendt aan de algemene besturen van de deelnemers (gemeenten en waterschappen). Deze kunnen dan hun zienswijze kenbaar maken.

Op grond van artikel 24 lid 4, dient het algemeen bestuur van de BsGW bij de vaststelling van de begroting, uiterlijk 30 juni, rekening te houden met de zienswijzen van de deelnemers. De begroting van de BsGW dient na de vaststelling, in ieder geval vóór 1 augustus, aan Gedeputeerde Staten te worden toegezonden. De deelnemers kunnen bij die gelegenheid hun zienswijze over de vastgestelde begroting bij Gedeputeerde Staten kenbaar maken.

In 2019 beoordelen wij de ontwerpbegroting van de BsGW over 2020 en geeft het algemeen bestuur een zienswijze hierover af. Deze beoordeling is naast een terugblik (lees: follow-up) op de zienswijze van vorig jaar opgebouwd uit drie componenten, te weten een procedurele, een algemene en een financiële beoordeling:

- Bij de procedurele beoordeling wordt getoetst of de ontwerpbegroting tijdig, te weten binnen de daarvoor gestelde termijn, is aangeboden aan het bestuur van ons waterschap.
- Bij de algemene beoordeling wordt getoetst of de begroting voldoet aan de eis om te kunnen komen tot een verantwoord bestuurlijk oordeel.
- Bij de financiële beoordeling worden de financiële aspecten getoetst. Worden de financiële uitgangspunten en de meerjarenraming van vorig dienstjaar gehanteerd. Op basis van de bevindingen van deze beoordeling komt de zienswijze tot stand die het bestuur in staat stelt een standpunt over de ontwerpbegroting in te nemen.

5.6.3 Geldstroom

De geldstroom bestaat uit twee stromingen:

Van Waterschap Limburg naar BsGW

Vertrekpunt van deze geldstroom is de vastgestelde begroting van de BsGW. Na vaststelling van de begroting is het aandeel van de deelnemers een verplichte uitgave. De bijdrage 2019 van € 4.197.226 (afgerond € 4.197.200) wordt in 12 maandelijkse termijnen van € 3349.769 betaalbaar gesteld. Verder is nog rekening gehouden met een extra bedrag van € 165.000, te weten het aandeel van Waterschap Limburg in de 1ste begrotingswijziging 2019 van de BsGW, financiële effecten cao-verhoging ad € 71.000; en het in 2019 nog te verwachten aandeel van het waterschap in de extra kosten GDI (MijnOverheid en DigiD) ad € 94.000. Wij vinden het zorgvuldig dit nu al te ramen omdat we weten dat we met deze extra bijdrage in 2019 worden geconfronteerd.

Van BsGW naar Waterschap Limburg

Deze geldstroom bestaat uit de onderdelen 'aanslagoplegging en invordering' en 'goodwill'.

Aanslagoplegging en invordering

De door BsGW geïncasseerde belastinggelden, de rechtstreekse inkomstenbron voor het waterschap, komt meteen ter beschikking aan het waterschap. Het gevolg hiervan is dat het hieraan verbonden liquiditeitsrisico en het hieruit vloeiende renterisico bij het waterschap ligt. De afspraak is dat de ontvangsten van de belastingaanslag rechtstreeks ten goede komt aan het waterschap, behoudens € 100.000 voor corrigerende effecten op de aanslag.

De aanslag 2019 wordt evenals voorgaande jaren gespreid opgelegd in het 1ste kwartaal 2019.

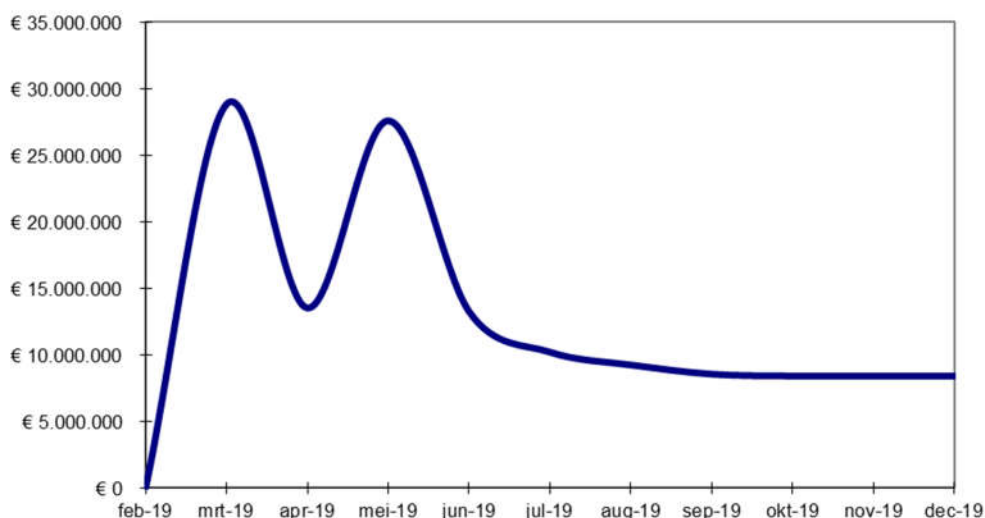
De op te leggen belasting wordt gecorrigeerd met een bedrag voor kwijschelding en oninbaarverklaring.

Onderstaand wordt het verwachte ontvangstenpatroon, op basis van ervaringscijfers, weergegeven:

Ontvangstenpatroon belastingaanslag 2019	Procentueel	
	Periode	Cumulatief
2019		
maart	20,9%	20,9%
april	9,8%	30,7%
mei	20,0%	50,7%
juni	9,6%	60,3%
juli	7,4%	67,7%
augustus	6,7%	74,4%
september	6,2%	80,6%
oktober	6,1%	86,7%
november	6,1%	92,8%
december	6,1%	98,9%
2020		
januari tm december	1,1%	100,0%

Grafisch kan de belastingontvangst van de aanslag 2019 als volgt worden weergegeven.

Verloop belastingontvangsten aanslag 2019

Goodwill

De 'founding fathers' (WL en de gemeente Venlo) worden door nieuwe toetreders gecompenseerd voor gedane investeringen door middel van een goodwillvergoeding van de betreffende toetreders (€ 12,50 per inwoner) en wordt in principe betaald in zes jaarlijkse termijnen, waarvan in overleg kan worden afgeweken.

De vergoeding wordt op basis van het aandeel in de totaal gedane investering verdeeld:

Founding father	Gedane investering	
	Absoluut	Relatief
Waterschap Limburg	12.698.000	85,92%
Gemeente Venlo	2.080.000	14,08%
Totaal	14.778.000	100,00%

In 2019 wordt € 387.600 goodwill ontvangen.

5.7 Waterschapbedrijf Limburg

5.7.1 Relatie

Waterschap Limburg maakt voor de uitvoering van het zuiveringsbeheer gebruik van de diensten van het Waterschapsbedrijf Limburg (WBL). Het WBL is een gemeenschappelijke uitvoeringsorganisatie waarvan de wettelijk kaders vastliggen in de 'Gemeenschappelijke Regeling Waterschapsbedrijf Limburg'. In de vergadering van het algemeen bestuur van 13 september 2017 is besloten Waterschapsbedrijf Limburg in zijn huidige vorm als openbaar lichaam onder de gemeenschappelijke regeling voort te zetten.

5.7.2 Begroting

In artikel 19 van de Gemeenschappelijke Regeling WBL is de procedure met betrekking tot de begroting van het WBL beschreven.

De begrotingsprocedure geeft aan dat het dagelijks bestuur van het WBL de ontwerpbegroting acht weken voordat deze aan het algemeen bestuur van het WBL wordt aangeboden, toezendt aan het algemeen bestuur van het waterschap. Het bestuur kan dan zijn zienswijze kenbaar maken. Op grond van artikel 19, lid 3, dient het algemeen bestuur van het WBL bij de vaststelling van de begroting rekening te houden met de zienswijze van het waterschap. De begroting van het WBL dient na de vaststelling, doch in ieder geval vóór 1 augustus, aan Gedeputeerde Staten te worden toegezonden. Het waterschap kan desgewenst bij die gelegenheid zijn zienswijze over de vastgestelde begroting bij Gedeputeerde Staten kenbaar maken.

In 2019 beoordelen wij de ontwerpbegroting van het WBL over 2020 en geeft het algemeen bestuur een zienswijze hierover af. Deze beoordeling is naast een terugblik (lees follow-up) op de zienswijze van vorig jaar opgebouwd uit drie componenten, te weten een procedurele, een algemene en een financiële beoordeling:

- Bij de procedurele beoordeling wordt getoetst of de ontwerpbegroting tijdig, te weten binnen de daarvoor gestelde termijn, is aangeboden aan het bestuur van ons waterschap.
- Bij de algemene beoordeling wordt getoetst of de begroting voldoet aan de eis om te kunnen komen tot een verantwoord bestuurlijk oordeel.
- Bij de financiële beoordeling worden de financiële aspecten getoetst. Voldoet men aan de financiële uitgangspunten en de meerjarenraming van vorig dienstjaar.

Op basis van de bevindingen van deze beoordeling komt de zienswijze tot stand die het bestuur in staat stelt een standpunt over de ontwerpbegroting in te nemen.

Na vaststelling van de begroting van het WBL door het algemeen bestuur van het WBL is het aandeel van het waterschap een verplichte bijdrage.

Op basis van de vastgestelde begroting 2019 van het WBL bedraagt de bijdrage 2019 van Waterschap Limburg € 69.764.122 (afgerond € 69.764.100) wordt maandelijks € 5.813.677 betaald, de totale bijdrage gedeeld door 12 maanden.

Samenvatting begroting WBL

Vanwege de Meerjarenafpraak (MJA) en het Klimaatakkoord heeft WBL de doelstelling om in 2020 40% van het energieverbruik zelf duurzaam op te wekken. Met betrekking tot initiatieven gericht op realisatie van doelstellingen vanuit het Klimaatakkoord (met als pijlers energie, adaptatie, duurzaamheid) wordt als beoordelingskader gehanteerd dat realisatie minimaal kostenneutraal moet zijn ten opzichte van de vastgestelde Begroting / MJR alsook dat realisatie plaats vindt binnen de reguliere afschrijvingstermijnen WBL. Van de duurzaamheidsprojecten is het effect van het zonne-energieproject (maximaal effect indien alle vergunningen en SDE-beschikkingen worden verkregen) en het effect van de bouw van slibgisting Hoensbroek bepalend voor het behalen van de duurzaamheidsdoelstelling. Het aandeel duurzaam opgewekte energie neemt dan toe tot 47% waarmee aan de doelstelling van 2020 kan worden voldaan. De realisatie van beide projecten vormt onderdeel van deze meerjarenraming.

Aanvullend heeft het strategisch thema 'volledig energieneutraal werken' geleid tot de ambitie om in 2025 100% energieneutraal te zijn door een duurzamere bedrijfsvoering met lagere kosten voor de Limburgse burger. Uit doorgevoerde verkenningen blijkt dat 100% energieneutraal werken tot de mogelijkheden behoort, waarbij de mogelijke maatregelen bestaan uit:

- het realiseren van energiebesparing op grote energie onzuinige rwzi's. De grootste energiebesparingen kunnen worden gerealiseerd op het moment dat nieuwe energiezuinige technologieën kunnen worden geïntroduceerd. De meest geschikte natuurlijke momenten daarvoor zijn bij een grootschalige renovatie of bij KRW maatregelen;
- de ontwikkeling van energie uit water (restwarmte);
- de ontwikkelingen op het gebied van windenergie.

Initiatieven die strekken tot 100% energieneutraal werken zullen middels een separaat voorstel inclusief de financiële gevolgen aan het bestuur worden voorgelegd.

Dat geldt evenzeer voor de initiatieven / maatregelen die erop gericht zijn verder invulling te geven aan de doelen geformuleerd in het bestuursprogramma.

Door het WBL wordt met 29 Limburgse gemeenten op verschillende vlakken samengewerkt. De samenwerking met gemeenten is de afgelopen jaren in diverse opzichten gegroeid: zowel qua aantal opdrachtgevende gemeenten, als qua aantal opdrachten per gemeente. Het betreft onderhoud en beheer IBA's (redelijk stabiel), onderhoud en beheer rioolgemalen (sterk groeiende waarbij de dynamische infrastructuur van gemeenten steeds meer vanuit de Centrale Regelkamer wordt gemonitord en aangestuurd), Meten, Monitoren & Rekenen (sterk groeiende, zowel qua aantal gemeenten, als inhoudelijk). Bij de laatste activiteit gaat het om opstellen plannen en de ontwikkeling en invoering van nieuwe meet- en rekenmethodieken voor gemeentelijke rioolstelsels.

De dienstverlening aan gemeenten geschiedt kostenneutraal bij een omzetvolume van € 1,3 miljoen.

Toetsing aan toekomstvisie 2030

Bij toetsing aan het vastgestelde Bestuursprogramma 2017-2019 van Waterschap Limburg blijkt dat er ruimte bestaat tussen de te bereiken resultaten en de doelen geformuleerd volgens dit bestuursprogramma.

Bovendien moeten de beelden volgens het document “Toekomstvisie waterzuiveren en waterketen 2030” van Waterschap Limburg nog worden vertaald naar gevolgen respectievelijk uitgangspunten voor de meerjarenraming WBL.

In Limburg wordt het laagste tarief voor de zuiveringsheffing gerealiseerd, met name doordat de begroting vooral kosten gestuurd is. Geconstateerd wordt dat in toenemende mate sprake is van een spanningsveld tussen sturing op de laagste kosten en de bestuurlijke ambities ten aanzien van schoon water, circulariteit en kwaliteit. Dit leidt tot behoefte aan een meer output gestuurde benadering met daarbij passende financiële kaders.

Aan de organisatie is gevraagd voorstellen te doen om pro actief te kunnen inspelen op toekomstige ontwikkelingen, zoals beschreven in de Toekomstvisie waterzuiveren en waterketen 2030. Daarnaast is gevraagd om de personele bewegingsruimte die wordt gecreëerd door invoering van het Generatiepact en de omzetting van inhuurkrachten naar vaste menskracht mee te nemen in het voorstel. Deze vraagstelling wordt met ondersteuning door een extern adviesbureau nader uitgewerkt onder de werknaam ‘operatie Waterkracht’ met als doelstelling om te komen tot een integraal Masterplan ter versterking van de bedrijfsvoering en om de veranderingen in een verantwoord ontwikkeltempo door te voeren.

Behandeling van het hierop gebaseerde voorstel zal door het Algemeen Bestuur WBL plaatsvinden.

Uitgangspunt is om in toekomst niet meer voornamelijk op de laagste kosten te sturen maar ook ruimte te bieden voor de bestuurlijke ambities ten aanzien van schoon water, circulariteit en kwaliteit.

Daartoe is gekozen om het financiële budget voor de meerjarenraming structureel te verhogen met 2% als dekking voor de maatregelen die invulling geven aan de geformuleerde ambities volgens het Bestuursprogramma 2017-2019 en het document “Toekomstvisie waterzuiveren en waterketen 2030”; met name voor innovaties (circa 1%) en voldoen aan hogere en veranderende eisen gesteld aan waterzuiveren (ook circa 1%).

De bijdrage van het waterschap bedraagt in 2019 daardoor € 69,8 miljoen.

De toekenning van extra budget loopt vooruit op de resultaten van de operatie Waterkracht, welke operatie leidt tot een voorstel hoe pro actief in te spelen op ambities, zoals beschreven in “Toekomstvisie waterzuiveren en waterketen 2030”. Bij de bestuurlijke behandeling van de resultaten van de operatie Waterkracht, wordt tevens aangegeven in hoeverre de nu toegevoegde budgettaire ruimte toereikend is voor de op grond van operatie Waterkracht voorgestelde acties en maatregelen.

Hierbij is relevant dat de te realiseren innovaties ook deels tot een kostenverlaging zullen leiden, hetgeen zoals te doen gebruikelijk bij de desbetreffende innovatievoorstellen zal worden aangegeven.

Risico's

Het Waterschapsbedrijf Limburg loopt bij de taakuitoefening een aantal structurele risico's zoals financiële risico's ten aanzien van de energieprijzen, afzetbeperkingen van zuiveringsslib, bedrijfsonzekerheid van de slibdroger, niet verzekerd brandschaderisico van de installaties, milieuaansprakelijkheid.

Ter dekking van niet begrote kosten en risico's van materiële omvang is in het kader van risicomanagement een risicoanalyse uitgevoerd en is besloten om ter dekking van deze risico's een algemene reserve van € 2,7 miljoen aan te houden.

Daarnaast is sprake van het risico op hogere belasting voor verbranden en storten van afval; afhankelijk van het daartoe te nemen overheidsbesluit. De maatregel betreft een hoger tarief op het verbranden en storten van afvalstoffen per 2019 en het verbreden van de grondslag door afschaffing van de belastingvrijstelling van zuiveringsslib en het in de heffing betrekken van afval verbrand in biomassa-energiecentrales. De kosten voor de afzet van slib zullen daardoor met € 0,4 tot € 0,7 miljoen per jaar toenemen.

5.8 De tarieven

De financieringsstructuur bestaat uit twee heffingen: een watersysteemheffing en een zuiveringsheffing (indirecte lozingen). Beiden zijn geregeld in de Waterschapswet. Daarnaast is de verontreinigingsheffing (directe lozingen op oppervlaktewater) op grond van de Waterschapswet blijven bestaan.

De kosten van de waterkwantiteit, de waterkering en het zogenoemde passieve kwaliteitsbeheer (zoals o.a. integraal waterbeheer, monitoring en sanering van verontreinigde waterbodems), worden gefinancierd uit de watersysteemheffing. Deze wordt opgebracht door inwoners en de eigenaren van gebouwde, ongebouwde onroerende zaken en natuurterreinen. De zuiveringsheffing is toegespitst op de kosten van de zuivering, het transport van afvalwater en de verwerking van het zuiveringsslib.

In verband met de fusie heeft het algemeen bestuur van Waterschap Limburg op 2 januari 2017 de 'Kostentoedelingsverordening Watersysteembeheer Waterschap Limburg 2017' vastgesteld die de basis vormt voor de berekening van de tarieven van het watersysteembeheer. De kostentoedeling dient éénmaal in de 5 jaar opnieuw te worden vastgesteld.

De opbrengstontwikkeling van de waterschapslasten 2019 blijft voor het gemiddelde van beide taken onder de stijgingspercentages zoals aangegeven in de Kadernota 2019/Meerjarenraming 2019-2024.

Indien de opbrengstontwikkeling per taak inzichtelijk wordt gemaakt is bij de watersysteemheffing voor 2019 sprake van een stijgingspercentage met 3,75% en bij de zuiveringsheffing van een stijgingspercentage met 2%.

De belastingopbrengst kan als volgt worden weergegeven.

Belastingopbrengst	Begroting 2019
Watersysteemheffing	65.780.900
Zuiveringsheffing	77.960.900
Verontreinigingsheffing	384.500
Totaal	144.126.300

Voor de berekening van de tarieven 2019 zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- De geraamde opbrengst waterschapslasten op basis van de begroting aangepast met het stijgingspercentage van de watersysteemheffing (3,75%) en het stijgingspercentage van de zuiveringsheffing (2%).
- De voor het belastingjaar 2019 gehanteerde belastingmaatstaven, de bestandsvergelijking, de aannames van de nog op te leggen aanslagen en de ervaringsgegevens ten aanzien van de jaarlijkse ontwikkelingen daarin. De vertaling hiervan is verwoord in de notitie 'prognose opbrengst waterschapshoofden 2019' van de BsGW die als uitgangspunt bij de berekening is gehanteerd.

Watersysteemheffing

Naast de verhoging van de opbrengsten hebben bij de watersysteemheffing nog zeven elementen invloed op de vast te stellen tarieven:

1. De kostentoedelingsverordening 2017 betreffende het watersysteembeheer.

Watersysteembeheer	Kostentoedelingsverordening 2017
Ingezetenen	40,00%
Zakelijk gerechtigden gebouwd	48,96%
Zakelijk gerechtigden ongebouwd	10,81%
Zakelijk gerechtigden natuurterreinen	0,23%
Totaal	100,00%

2. De tariefdifferentiatie voor verharde wegen waarbij een gedifferentieerd tarief wordt gehanteerd dat 400% hoger is dan het tarief voor het 'overig ongebouwd' (verhouding 1:5).
3. De rechtstreekse toedeling van categorie gebonden kosten aan de betreffende categorieën, te weten de perceptiekosten, de kosten van de wet WOZ en de kosten van verkiezingen.
4. Het reguliere accres en het effect van de hertaxatie bij het gebouwd als gevolg van de jaarlijkse herwaardering van de wet WOZ. Op basis van de voorlopige inzichten is uitgegaan van een waardestijging in het beheergebied van Waterschap Limburg 2,85% (te weten accres +0,15% en hertaxatie +2,7%).
5. De doorvertaling van de belastingbestanden op perceelniveau voor de categorie natuur en ongebouwd.
6. De uitspraak van de Hoge Raad van 22 juni 2018 waardoor Rijkswateren niet meer mogen worden belast.
7. De ontwikkeling van het aantal ingezetenen.

Een direct gevolg van deze onderdelen is dat dit een complexe berekening van de tarieven tot gevolg heeft.

Bij de berekening van de belastingtarieven wordt volgens het beginsel van kostenveroorzaking het toerekenen van categorie gebonden kosten toegepast. Hierdoor worden o.a. de kapitaallasten van verkiezingen rechtstreeks toegerekend aan de categorie ingezetenen. Dit voordat wordt verdeeld naar de diverse categorieën op basis van het (algemeen) aandeel uit de kostentoedelingsverordening.

Voor het **gebouwd** is de tariefs- c.q. heffingsmaatstaf een percentage van de WOZ-waarde met een percentage van vier decimalen achter de komma:

$$\frac{\text{opbrengst categorie gebouwd}}{\text{totale WOZ-waarde in het waterschapsgebied}}$$

In verband met de jaarlijkse herwaardering van de WOZ is de waardepeildatum één jaar voor het begin van het kalenderjaar, waarvoor de WOZ-waarde geldt. De waardepeildatum voor het belastingjaar 2019 is dus 2018. Omdat de definitieve cijfers voor de ontwikkeling van de WOZ-waarde per individuele gemeente nog niet voorhanden zijn, is uitgegaan van de door de BsGW ontvangen indicatieve cijfers.

Voor de effecten van de hertaxatie die gehanteerd zijn voor het belastingjaar 2019 is voor de ontwikkeling van de WOZ-waarde uitgegaan van een waardestijging in ons beheergebied van 2,85% (zie ook punt 4) ten opzichte van de actuele prognose 2018.

Voor het tarief van het **ongebouwd** en **natuur** geldt de volgende berekening:

$$\frac{\text{opbrengst ongebouwd / natuur}}{\text{aantal hectares ongebouwd / natuur}}$$

Bij de bepaling van het aantal hectares worden de waterschapseigendommen niet meegeteld. Deze zijn vrijgesteld van belastingheffing, wat vooral een verhogend effect heeft op de categorie ongebouwd omdat deze eigendommen grotendeels uit ongebouwde percelen bestaan.

Verder wordt in 2019 rekening gehouden met een afname van het aantal hectares ongebouwd met 4.500 hectares. Dit wordt met name veroorzaakt door het feit dat gelet op de uitspraak van de Hoge Raad van 22 juni 2018 Rijkswateren niet meer mogen worden belast. Voor het beheersgebied van WL betekent deze uitspraak dat ruim 3.000 hectares die gerangschikt waren onder het ongebouwd niet meer mogen belast. Daarnaast is uit de bestandsafstemming c.q. vergelijking gebleken dat het aantal hectares natuur is toegenomen ten koste van het ongebouwd.

Voor wat betreft de **ingezetenen** kan nog worden vermeld dat het aantal ingezetenen (huishoudens) in 2019 wordt geprognosticeerd op 495.000 (2018 was 492.500) en tot stand is gekomen op basis van de realisatiegegevens over 2018.

Zuiveringsheffing

De zuiveringsheffing wordt geheven op basis van het aantal vervuilingswaarden, geproduceerd door woningen en bedrijven. Deze waarden worden uitgedrukt in vervuilingseenheden (ve's). De ve's voor woningen worden toegerekend op basis van een forfaitaire heffing (één- en meerpersoonshuishoudens). De ve's van bedrijven zijn voor 90% afhankelijk van variabele factoren en (jaarlijks) gebaseerd op de werkelijke vervuiling.

Het tarief van de zuiveringsheffing wordt als volgt bepaald:

$$\frac{\text{opbrengst zuiveringsbeheer}}{\text{aantal ve's indirecte lozingen}}$$

Het aantal indirecte lozingen 2019 wordt geraamd op 1.622.000 ve's (2018 was 1.605.000 ve's).

In 2018 is sprake geweest van een lichte afname van het aantal inwoners binnen het beheergebied. Ondanks dat het aantal inwoners in 2019 binnen het beheergebied verder afneemt neemt het aantal woningen nog altijd toe. De toename van de woningvoorraad is het gevolg van een positief saldo van woningtoevoegingen (nieuwbouw, woonruimtesplitsing, bestemmingswijziging) en woningonttrekkingen (sloop, woonruimtesamenvoeging, bestemmingswijziging).

Uit de praktijk blijkt verder dat het aantal eenpersoonshuishoudens (1 ve) in ons beheergebied nog altijd toeneemt ten opzichte van de meerpersoonshuishoudens (3 ve's).

In combinatie met de leegstand wordt hiermee het positieve effect van de toename van het aantal woningen teniet gedaan.

Bij leegstand doet zich de situatie voor dat indien een woning die bij het begin van het heffingsjaar leeg staat en pas in de loop van het jaar wordt bewoond een aanslag naar tijdsevenredigheid wordt opgelegd. Hierdoor heeft 'leegstand' niet een één op één effect op de afname van het aantal ve's. Hoe langer de gemiddelde periode van leegstand hoe hoger het negatieve effect op het aantal ve's. Voor de woningen wordt mede gelet op de realisatiecijfers 2018 een toename van 1.000 ve's verwacht.

Ondanks dat bedrijven saneringsmaatregelen, optimalisatie van bedrijfsprocessen en verbetering aan eigen zuiveringsinstallaties hebben doorgevoerd neemt het aantal ve's in 2019 toe met 16.000. Dit is een direct gevolg van de stijging van de productiecapaciteit door het positieve economisch klimaat en de toename van het aantal vervuilingswaarden in 2017 en 2018 door de ontwikkelingen bij enkele grote bedrijven.

Zoals al aangegeven is het aantal ve's ten opzichte van 2018 toegenomen met 17.000 ve's. Bij de zuiveringsheffing is sprake van een opbrengststijging (2,0%), die bij een gelijk aantal ve's tot een stijging van het tarief zou leiden. De toename van het aantal ve's (lees: teller/noemer effect) heeft echter een verlagend effect op het tarief.

Verontreinigingsheffing

De verontreinigingsheffing blijft bestaan voor directe lozingen. Het tarief voor de verontreinigingsheffing is gelijk aan het tarief van de zuiveringsheffing en wordt - evenals de zuiveringsheffing - geheven op basis van het aantal vervuilingswaarde die directe lozers (woningen en bedrijven) produceren. Het aantal ve's van de directe lozingen in 2019 is 8.000.

Dit aantal is gebaseerd op de realisatiegegevens van de DSM-Chemelot-locatie. Ten opzichte van vorig jaar is sprake van een toename met 500 ve's.

De opbrengst van deze heffing wordt in mindering wordt gebracht op het benodigde bedrag voor watersysteembeheer en heeft een positief effect op de tariefbepaling watersysteemheffing.

Ontwikkeling belastingmaatstaven

In de onderstaande tabel zijn de belastingmaatstaven nog eens samengevat die ten grondslag hebben gelegen aan de berekening van de belastingtarieven 2018 en 2019.

Maatstaven belastingheffing	Basis berekening tarieven		
	2018	2019	Δ t.o.v. 2018
Watersysteembeheer			
Ongebouwd (belastbare hectares):			
- Openbare landwegen	14.999	14.899	-100
- Overig ongebouwd	109.338	104.838	-4.500
Natuur (belastbare hectares)	45.939	46.939	1.000
Gebouwd (belastbare WOZ-waarde)	€ 122.825.000.000	€ 127.225.000.000	€ 4.400.000.000
Ingezetenen (wooneenheid)	492.500	495.000	2.500
Zuiveringsbeheer			
Zuiveringsheffing (per heffingseenheid)	1.605.000	1.622.000	17.000
Verontreinigingsheffing			
Verontreinigingsheffing (per heffingseenheid)	7.500	8.000	500

5.9 Voorstellen

Het algemeen bestuur van Waterschap Limburg;
gezien de Programmabegroting 2019 en de hierin gepresenteerde voorstellen;
gelet op het bepaalde in de artikelen 77, 100 en 101 van de Waterschapswet;
gezien het voorstel van het DB van 16 oktober 2018;

BESLUIT:

1. de Programmabegroting 2019 vast te stellen;
2. per programma voor 2019 een krediet te voteren conform onderstaand overzicht:

Programma	Netto krediet
Waterkeringen	€ .13.000.000
Watersysteem en -keten	€ 16.000.000
Bestuur en Organisatie	n.v.t.
Totaal programma's	€ 29.000.000

3. een sluitende Begroting 2019 te presenteren, € 237.200 te onttrekken aan de 'bestemmingsreserve frictiekosten', € 575.000 te onttrekken aan de 'bestemmingsreserve assetmanagement' en € 2.810.000 te onttrekken aan de 'egaliseringsreserve ontwikkeling waterschapslasten zuiveringsheffing'.
4. de tarieven 2019 voor de watersysteemheffing, de zuiveringsheffing en de verontreinigingsheffing als volgt vast te stellen:

I Watersysteemheffing:	
Ongebouwd	
• openbare landwegen	€ 185,90 per ha
• overig ongebouwd	€ 37,18 per ha
Natuur	€ 3,52 per ha
Gebouwd	0,0249% van de WOZ-waarde
Ingezetenen	€ 55,01 per wooneenheid
II Zuiveringsheffing:	
Zuiveringsheffing	€ 48,06 per vervuilingseenheid
III Verontreinigingsheffing:	
Verontreinigingsheffing	€ 48,06 per vervuilingseenheid

Aldus besloten in de openbare vergadering van 28 november 2018.

De secretaris-directeur,

De dijkgraaf,

Ir. E.J.M. Keulers, MMO

drs. ing. P.F.C.W. van der Broeck

6 Bijlagen

Bijlage A	Vaste activa
Bijlage B	Reserves en voorzieningen
Bijlage C	Vaste schulden
Bijlage D	Personeelslasten
Bijlage E	Renteomslag
Bijlage F	Kostenverdeelstaat
Bijlage G	Kostendragers, programma's, beleidsproducten incl. dekkingsmiddelen
Bijlage H	Treasury
Bijlage I	EMU saldo
Bijlage J	Investeringslijst
Bijlage K	Projecten die niet zijn opgenomen in de programmering voor 2019-2021
Bijlage L	Werk met werk maken

Bijlage A Vaste activa

Omschrijving	Stand 31-12-2018			Mutaties 2019				Stand 31-12-2018			Rente
	Aanschafprijs	Cumulatieve afschrijvingen	Boekwaarde	Vermeerderingen		Verminderen	Afschrijving	Aanschafprijs	Cumulatieve afschrijvingen	Boekwaarde	
				Extern	Intern						
Financiële vaste activa											
* aandelen	354.529	-	354.529	-	-	-	-	354.529	-	354.529	Geen rente
Totaal financiële vaste activa	354.529	-	354.529	-	-	-	-	354.529	-	354.529	
Immateriële vaste activa											
* afsluiten geldleningen	503.696	496.889	6.807	-	-	-	6.807	503.696	503.696	-	Geen rente
* onderzoek en ontwikkeling	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
* overige immateriële activa	7.198.374	3.477.421	3.720.954	3.945.000	-	413.000	1.428.639	10.730.374	4.906.060	5.824.315	70.910
* bijdragen aan activa in eigendom van:											
- overheden	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
- overigen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
- rijk	67.861.176	6.338.300	61.522.876	9.400.000	-	-	2.446.593	77.261.176	8.784.892	68.476.283	965.733
Totaal immateriële vaste activa	75.563.246	10.312.610	65.250.637	13.345.000	-	413.000	3.882.039	88.495.246	14.194.648	74.300.598	1.036.643
Materiële vaste activa											
* bedrijfsgebouwen	18.221.941	6.283.963	11.937.978	315.000	-	-	647.530	18.536.941	6.931.493	11.605.448	174.899
* gronden	13.602.560	4.064.608	9.537.952	3.000.000	-	-	214.822	10.602.560	4.279.430	6.323.130	117.828
* waterbouwkundige werken	236.290.707	106.132.609	130.158.099	26.073.000	-	11.747.000	8.014.053	250.616.707	114.146.662	136.470.046	1.980.718
* overige bedrijfsmiddelen	5.578.990	3.564.949	2.014.041	975.000	-	-	681.472	6.553.990	4.246.421	2.307.570	32.104
* machines, apparaten en werktuigen	1.686.338	1.001.735	684.603	300.000	-	-	264.935	1.986.338	1.266.670	719.668	10.432
* waterkeringen	8.452.924	3.006.170	5.446.754	44.205.000	-	41.490.000	433.218	11.167.924	3.439.389	7.728.535	97.876
Totaal materiële vaste activa	283.833.461	124.054.035	159.779.426	68.868.000	-	53.237.000	10.256.030	299.464.461	134.310.065	165.154.397	2.413.857
TOTAAL VASTE ACTIVA	359.751.237	134.366.644	225.384.592	82.213.000	-	53.650.000	14.138.069	388.314.237	148.504.713	239.809.524	3.450.500

Bijlage B Reserves en voorzieningen

	Stand 31/12/18	Mutaties in 2019					Stand 31/12/19	Rente toerekening 2019		
		Vermeerderingen		Externe	Verminderingen			Bedrag	tbv. produkt	Rente% 2019
		Interne	Rente		Interne	Externe				
Algemene reserves										
Algemene reserve watersysteem- en zuiveringsbeheer (incl wettelijke reserve onderzoek en ontwikkeling conform art.2:365 lid 2 BW)	8.151.130						8.151.130	16.305	80500	0,2%
Totaal Algemene reserves	8.151.130	0	0	0	0	0	8.151.130	16.305		
Bestemmingsreserves tariefegalisatie										
Egalisatiereserve ontw. waterschapslasten watersysteemheffing	4.393.652						4.393.652	8.788	80500	0,2%
Egalisatiereserve ontw. waterschapslasten zuiveringsheffing	7.029.591						7.029.591	14.060	80500	0,2%
Totaal Bestemmingsreserve tariefegalisatie	11.423.243	0	0	0	0	0	11.423.243	22.848		
Bestemmingsreserves										
Calamiteiten watersysteembeheer	2.000.000						2.000.000	4.000	80500	0,2%
Riooloverstorten	3.541.749						3.541.749	7.084	80500	0,2%
Risicovolle beplanting	336.072						336.072	673	80500	0,2%
Waterkwaliteit/NLP next Generation	325.000						325.000	650	80500	0,2%
Kennisopbouw waterkwaliteit en ecologie	5.413						5.413	11	80500	0,2%
IBRAHYM waterkwaliteitsmodellering	69.000						69.000	138	80500	0,2%
Netcentrisch werken	112.000						112.000	224	80500	0,2%
Frictiekosten	1.033.430				1.033.430		0	234	80500	0,2%
Subsidies afkoppelen regenwater	839.986				500.000		339.986	1.180	80500	0,2%
Stimulering verbetering watersystemen; overstortregeling	1.540.081						1.540.081	3.081	80500	0,2%
Groot onderhoud Niers	210.673						210.673	422	80500	0,2%
Stimulering klimaatadaptieve peilgestuurde drainage	103.311						103.311	207	80500	0,2%
Assetmanagement watersysteem	1.587.087						1.587.087	3.175	80500	0,2%
Totaal Bestemmingsreserves	11.703.802	0	0	0	1.533.430	0	10.170.372	21.079		
TOTAAL EIGEN VERMOGEN	31.278.175	0	0	0	1.533.430	0	29.744.745	60.232		
Voorzieningen										
Voorzieningen voor arbeidsgerelateerde verplichtingen										
Pensioen / uitkeringsverplichtingen	3.223.646					300.000	2.923.646	6.148	80500	0,2%
Persoonsgebonden basisbudget	523.975		317.500			400.000	441.475	966	80500	0,2%
Voorzieningen voor onderhoudswerkzaamheden										
Onderhoud waterkrachtcentrale ECI	94.947		13.000			3.981	103.966	200	80500	0,2%
Onderhoud bedrijfspand Rijksweg Noord 305	164.248		40.000				204.248	370	80500	0,2%
Groot onderhoud kantoorgebouw Blerick	502.048		10.900				512.948	1.015	80500	0,2%
Onderhoud waterkeringen (Noord-en midden Limburg)	368.388		1.875.200			1.790.000	453.588	822	80500	0,2%
Onderhoud (Hoogwater)loods Horst	22.500		4.500			27.000	0	25	80500	0,2%
Onderhoud loods Nederweert	34.835		7.200				42.035	80	80500	0,2%
Voorzieningen voor claims van ingezetenen en bedrijven										
Voorziening natschade peilopzet Maas	1.270.885					100.000	1.170.885	2.442	80500	0,2%
TOTAAL VOORZIENINGEN	6.205.472	0	2.268.300	0	0	2.620.981	5.852.791	12.068		
Resultaat										
Exploitatiesaldo	0						0	0	80500	0,2%
TOTAAL RESULTAAT	0	0	0	0	0	0	0	0		

Bijlage C Vaste schulden

	Stand 31-12-2018	Mutaties in 2019			Stand 31-12-2019	Rente ten laste van 2019	Gemiddelden	
		Vermeer- deringen	Verminderings				Rente- voet	Restant looptijd
			Gewone aflossingen	Extra aflossingen				
Vaste schulden								
* leningen opgenomen bij:								
- Nederlandse Waterschapsbank	147.565.719	30.000.000	7.829.596		169.736.123	3.168.536	2,11%	17 jr
- Rabobank Nederland								
- SWAP / Rabobank International						-15.867		
- Bank voor Nederlandse Gemeenten	1.134.451		567.225		567.225	41.663	5,85%	1 jr
- A.S.N. Bank N.V.	5.760.000		480.000		5.280.000	207.071	3,87%	11 jr
Totaal vaste schulden	154.460.170	30.000.000	8.876.822	0	175.583.348	3.401.403		

Bijlage D Personeelslasten

Onderdeel	Begroting 2019			
	Antal fte	Salarissen	Sociale premies	Totaal personeelslasten
Bestuur	-	679.300	39.900	719.200
Bestuursondersteuning en concerncontrol	8,89	724.000	180.200	904.200
Programma watersysteem en -keten	145,30	8.173.800	2.264.700	10.438.500
Programma waterkeringen	47,46	2.960.000	822.600	3.782.600
Programma bestuur en organisatie	95,16	5.788.300	1.614.500	7.402.800
Subtotaal	296,81	18.325.400	4.921.900	23.247.300
Flexibel in te zetten personeel & wachtdiensten	20,69	2.085.200	395.700	2.480.900
Totaal	317,50	20.410.600	5.317.600	25.728.200

Begroting 2019

Koersvast op weg naar een nieuw decennium

Bijlage E Renteomslag

Het rente-omslagpercentage wordt berekend door de totale lasten van het waterschap die samenhangen met de aangegane geldleningen te delen door de totale boekwaarde van de vaste activa.

De totale lasten bestaan uit de volgende componenten:

- 1 de over vaste geldleningen de te betalen rente;
- 2 de betaalde rente die verband houdt met kortlopende geldleningen (inclusief rekening-courant) die zijn aangegaan om vaste activa te financieren (in de begroting kan dit percentage worden geraamd door het financieringstekort te vermenigvuldigen met het percentage dat naar verwachting gedurende het begrotingsjaar voor kortlopende geldleningen verschuldigd zal zijn);
- 3 de bespaarde rente in verband met de eigen financieringsmiddelen van het waterschap (reserves en voorzieningen);
- 4 de afschrijvingen van de kosten van de geldleningen.

In de berekening dient worden uitgegaan van de gemiddelde boekwaarde van de activa, de gemiddelde stand van de geldleningen en de gemiddelde stand van de eigen financieringsmiddelen.

De berekening van het rente-omslagpercentage is als volgt:

1 **Rente vaste geldleningen:** € 3.401.400

2 **Rente financieringsmiddelen:**

Gemiddelde financieringspositie:

	31/12/18	31/12/19	Gemiddeld
Totaal boekwaarde vaste activa	225.384.592	239.809.524	232.597.058
Totaal lang vreemd vermogen	154.460.170	175.583.348	165.021.759
Totaal eigen financieringsmiddelen	48.263.045	35.597.536	41.930.291
Financieringsoverschot cq -tekort	-22.661.377	-28.628.640	-25.645.009

Betaalde rente die verband houdt met financieringstekort - -30.000

3 **Bespaarde rente** - 72.300

4 **Afschrijvingen van de kosten van de geldleningen** - 6.800

Totale lasten die samenhangen met de aangegane geldleningen € **3.450.500**

Gemiddelde boekwaarde vaste activa na correctie

	31/12/18	31/12/19	Gemiddeld
Totaal boekwaarde vaste activa	225.384.592	239.809.524	232.597.058
Totaal buiten de rente-omslag houden	361.336	354.529	357.933
Gemid.boekwaarde vaste activa na correctie	225.023.256	239.454.995	232.239.126

Het rente-omslagpercentage bedraagt:

Lasten samenhangend met aangegane geldleningen	3.450.500		
Gemiddelde boekwaarde vaste activa na correctie	232.239.126		
		afgerond	1,49%

Bijlage F Kostenverdeelstaat

Programma's	Netto kosten voor doorberekening	Bijdrage WBL	Bijdrage BsGW	Doorberekende kosten					Totaal na doorberekening
				Kapitaallasten	Huisvesting	Ondersteunende producten	Indirecte kosten	Werkmaterieel	
Eigen plannen	460.500	520.400	-	36.100	-	140.900	2.131.200	-	3.289.100
Plannen van derden	620.300	-	-	-	-	190.100	1.643.200	-	2.453.600
Beheersinstrumenten watersystemen	-	-	-	3.400	-	-	796.800	-	800.200
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	7.529.200	-	-	10.828.700	464.800	2.308.100	8.272.100	1.179.700	30.582.600
Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	372.100	-	-	-	-	114.100	24.800	-	511.000
Beheer hoeveelheid water	352.200	-	-	85.900	-	108.000	1.191.600	-	1.737.700
Calamiteitenbestrijding watersystemen	-	-	-	3.600	-	-	495.500	-	499.100
Monitoring watersystemen	1.238.700	-	-	360.500	-	379.500	1.640.300	-	3.619.000
Getransporteerd afvalwater	-	11.045.900	-	-	-	-	-	-	11.045.900
Gezuiverd afvalwater	-	38.755.300	-	-	-	-	-	-	38.755.300
Verwerkt slib	-	16.893.100	-	-	-	-	-	-	16.893.100
Toezicht	-3.200	295.900	-	-2.100	-	-900	3.090.200	-	3.379.900
Regulering lozingen	-	3.500	-	-	-	-	99.100	-	102.600
Werkmaterieel	575.100	-	-	273.900	-	-	625.600	-1.474.600	-
Watersysteem en -keten	11.144.900	67.514.100	0	11.590.000	464.800	3.239.800	20.010.400	-294.900	113.669.100
Eigen plannen	-	-	-	-	-	-	88.000	-	88.000
Beheersinstrumenten waterkeringen	31.200	-	-	259.200	-	9.400	625.800	-	925.600
Aanleg en onderhoud waterkeringen	2.296.200	-	-	3.822.700	-	703.900	1.133.200	294.900	8.250.900
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	302.100	-	-	-	280.000	92.500	455.400	-	1.130.000
Beheer Keurkwartet en VTH-beleid	-	-	-	3.600	-	-	538.900	-	542.500
Vergunningen en meldingen	14.900	-	-	-	-	4.700	1.428.600	-	1.448.200
Adviezen vergunningen	-	-	-	-	-	-	375.200	-	375.200
Waterkering	2.644.400	0	0	4.085.500	280.000	810.500	4.645.100	294.900	12.760.400
Eigen plannen	117.500	-	-	-	-	36.000	347.100	-	500.600
Handhaving	-	-	-	-	-	-	545.400	-	545.400
Belastingheffing	1.532.600	-	3.154.600	-	-	-	-	-	4.687.200
Invordering	-	-	1.207.600	-	-	-	-	-	1.207.600
Bestuur	1.928.100	1.853.900	-	470.800	-	590.800	408.400	-	5.252.000
Externe communicatie	234.000	104.200	-	-	-	71.700	1.726.000	-	2.135.900
Kapitaallasten	17.581.800	-	-	-17.581.800	-	-	-	-	-
Indirecte kosten	24.982.700	-	-	-	1.483.800	9.253.700	-35.720.200	-	-
Huisvesting	1.395.300	-	-	833.300	-2.228.600	-	-	-	-
Ondersteunende beheerproducten	5.362.500	-	-	602.200	-	-14.002.500	8.037.800	-	-
Bestuur en Organisatie	53.134.500	1.958.100	4.362.200	-15.675.500	-744.800	-4.050.300	-24.655.500	0	14.328.700
Totaal	66.923.800	69.472.200	4.362.200	0	0	0	0	0	140.758.200

Onvoorzien WBL

291.900

Bijlage G Kostendragers, programma's, beleidsproducten incl. dekkingsmiddelen

Programma's en beleidsproducten 2018	Totaal	Kostendrager		Bijdrage aan WBL	Kostendrager		Bijdrage aan BsGW	Kostendrager	
		Watersysteem beheer	Zuiverings beheer		Watersysteem beheer	Zuiverings beheer		Watersysteem beheer	Zuiverings beheer
Eigen plannen	3.289.100	2.234.200	1.054.900	520.400	-	520.400	-	-	-
Plannen van derden	2.453.600	2.453.600	-	-	-	-	-	-	-
Beheersinstrumenten watersystemen	800.200	800.200	-	-	-	-	-	-	-
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	30.582.600	30.582.600	-	-	-	-	-	-	-
Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	511.000	511.000	-	-	-	-	-	-	-
Beheer hoeveelheid water	1.737.700	1.737.700	-	-	-	-	-	-	-
Calamiteitenbestrijding watersystemen	499.100	499.100	-	-	-	-	-	-	-
Monitoring watersystemen	3.619.000	3.619.000	-	-	-	-	-	-	-
Getransporteerd afvalwater	11.045.900	-	11.045.900	11.045.900	-	11.045.900	-	-	-
Gezuiverd afvalwater	38.755.300	-	38.755.300	38.755.300	-	38.755.300	-	-	-
Verwerkt slib	16.893.100	-	16.893.100	16.893.100	-	16.893.100	-	-	-
Toezicht	3.379.900	1.542.000	1.837.900	295.900	-	295.900	-	-	-
Regulering lozingen	102.600	86.700	15.900	3.500	-	3.500	-	-	-
Watersysteem	113.669.100	44.066.100	69.603.000	67.514.100	0	67.514.100	0	0	0
Eigen plannen	88.000	88.000	-	-	-	-	-	-	-
Beheersinstrumenten waterkeringen	925.600	925.600	-	-	-	-	-	-	-
Aanleg en onderhoud waterkeringen	8.250.900	8.250.900	-	-	-	-	-	-	-
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	1.130.000	1.130.000	-	-	-	-	-	-	-
Beheer Keurkwartel en VTH-beleid	542.500	542.500	-	-	-	-	-	-	-
Vergunningen en meldingen	1.448.200	724.100	724.100	-	-	-	-	-	-
Adviezen vergunningen	375.200	187.600	187.600	-	-	-	-	-	-
Waterkering	12.760.400	11.848.700	911.700	0	0	0	0	0	0
Eigen plannen	500.600	500.600	-	-	-	-	-	-	-
Handhaving	545.400	272.700	272.700	-	-	-	-	-	-
Belastingheffing	4.687.200	3.718.100	969.100	-	-	-	3.154.600	2.185.500	969.100
Invordering	1.207.600	608.800	598.800	-	-	-	1.207.600	608.800	598.800
Bestuur	5.252.000	1.868.900	3.383.100	1.853.900	-	1.853.900	-	-	-
Externe communicatie	2.135.900	1.117.400	1.018.500	104.200	-	104.200	-	-	-
Bestuur en Organisatie	14.328.700	8.086.500	6.242.200	1.958.100	0	1.958.100	4.362.200	2.794.300	1.567.900
Programmatotaal	140.758.200	64.001.300	76.756.900	69.472.200	0	69.472.200	4.362.200	2.794.300	1.567.900
Onvoorzien WL	+ 284.600	284.600	-	-	-	-	-	-	-
Onvoorzien WBL	+ 291.900	-	291.900	291.900	-	291.900	-	-	-
Duurzaamheid en innovatie	+ 800.000	800.000	-	-	-	-	-	-	-
Vrije ruimte goodwill BsGW	+ 125.000	125.000	-	-	-	-	-	-	-
Intensivering watersysteentaak	+ 600.000	600.000	-	-	-	-	-	-	-
Goodwill toetreders BsGW	-/- 387.600	251.900	135.700	-	-	-	-	-	-
Dividend Nederlandse Waterschapsbank NV	-/- 900.000	900.000	-	-	-	-	-	-	-
Totaal netto kosten	141.572.100	64.659.000	76.913.100	69.764.100	0	69.764.100	4.362.200	2.794.300	1.567.900
Opbrengst waterschapsbelastingen	+ 144.126.300	66.165.400	77.960.900	-	-	-	-	-	-
Correctie kwijtschelding	-/- 5.460.700	1.992.700	3.468.000	-	-	-	-	-	-
Correctie oninbaarheid	-/- 715.700	325.900	389.800	-	-	-	-	-	-
Onttrekking bestemmingsreserve frictiekosten	+ 237.200	237.200	-	-	-	-	-	-	-
Onttrekking bestemmingsreserve assetmanagement watersysteem	+ 575.000	575.000	-	-	-	-	-	-	-
Onttrekking egalisereserve zuiveringsheffing	+ 2.810.000	-	2.810.000	-	-	-	-	-	-
Totaal dekkingsmiddelen	141.572.100	64.659.000	76.913.100	69.764.100	0	69.764.100	4.362.200	2.794.300	1.567.900

Bijlage H Treasury

KASGELDLIMIET (X € 1.000)	2019
---------------------------	------

Begrotingstotaal	146.168
Percentage	23%
Kasgeldlimiet	33.619
Financieringstekort (-) / overschot (+)	44.065-

Ruimte (+) / overschrijding (-)	10.446-
---------------------------------	---------

TOETS RENTERISICONORM (x € 1.000)	2019
-----------------------------------	------

Renterisico op vaste schulden

1a Renteherziening vaste schulden o/g	-
1b Renteherziening vaste schulden u/g	-
1 Netto herziening vaste schulden (1a - 1b)	-
2 Betaalde aflossingen	8.877

3 Renterisico op vaste schuld (1+2)	8.877
--	--------------

Renterisiconorm

4.a Begrotingstotaal	146.168
4.b Het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage	30%

4 Renterisiconorm (4ax4b)	43.850
----------------------------------	---------------

Toets renterisiconorm

4 Renterisiconorm	43.850
3 Renterisico op vaste schuld	8.877

5 Ruimte (+) / Overschrijding (-) (4-3)	34.973
--	---------------

Bijlage I **EMU saldo**

Onderdeel	2018 x € 1.000	2019 x € 1.000
1. Exploitatiesaldo voor bestemming reserves	-4.189	-3.622
2. Invloed investeringen		
- bruto-investeringsuitgaven	- 122.823	- 82.213
+ investeringssubsidies	+ 89.438	+ 53.650
+ verkoop materiële en immateriële vast activa	+ -	+ -
+ afschrijvingen	+ 14.114	+ 14.138
3. Invloed voorzieningen		
+ toevoegingen aan voorzieningen ten laste van de exploitatie	+ 2.403	+ 2.268
- onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. de exploitatie	- -	- -
- betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	- 2.540	- 2.621
+ externe vermeerderingen van voorzieningen	+ -	+ -
4. Invloed reserves		
- betalingen rechtstreeks uit reserves	- -	- -
+ externe vermeerderingen van reserves	+ -	+ -
5. Deelnemingen en aandelen		
- boekwinst	- -	- -
+ boekverlies	+ -	+ -
EMU-saldo volgens begroting (+ overschot / - tekort)	-23.597	-18.400
Aandeel EMU-tekort gemeenschappelijke regelingen	2018 x € 1.000	2019 x € 1.000
- BsGW	-10	-10
- WBL	9.875	-25.618
EMU-saldo gemeenschappelijke regelingen (+ overschot / - tekort)	9.865	-25.628
INTEGRAAL EMU-TEKORT Waterschap Limburg	-13.732	-44.028

Bijlage J Investeringslijst

PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	AK	INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA												GEVOTEERD KREDIET	
				UITGAVEN					INKOMSTEN					tm 2018			
				Realisatie tm 2017	2018	2019	2020	2021	Totaal	Realisatie tm 2017	2018	2019	2020	2021	Totaal	UITG	INK
P003101	30	Aansluiten oude Geulmeanders, Gulpen	*	155	60	10	10	240	475	4	-	-	-	-	4	-	-
P003102	30	Herinrichting Geul benedenstrooms kern Valkenburg fase 2 (Leeuw brouwerij)	*	147	50	1.200	350	-	1.747	-	-	300	88	-	388	-	-
P003103	30	Vispassage Epermolen	*	14	9	-	-	50	73	1	2	-	-	13	16	-	-
P003104	30	Vispassage Volmolen		285	300	1.829	100	-	2.514	201	75	457	25	-	758	2.714	883
P026401	30	Herinrichting Kanjel en Gelei, gemeenten Meerssen en Maastricht	*	626	400	2.500	1.000	-	4.526	104	400	2.000	60	-	2.564	-	-
P034201	30	Vispassage Wittemermolen Wittem	*	170	50	170	-	-	390	25	10	-	-	-	35	-	-
P042402	30	Herinrichting centrumplan Gulpen		-	-	330	-	-	330	-	-	-	-	-	-	332	-
P057301	30	Vispassage Baalsbruggermolen Kerkrade		127	300	75	-	-	502	20	60	-	-	-	80	515	129
P077801	30	Herinrichting Vulensbeek, fase 2	*	232	11	-	-	-	243	13	-	-	-	-	13	-	-
P080102	30	Rode Beek Susteren - Oud Roosteren		628	250	1.900	900	502	4.180	66	63	475	225	126	955	4.180	869
P080103	30	Ontkluizing Rode Beek Brunssum		3.720	2	32	-	-	3.754	84	-	-	-	-	84	3.663	-
P086201	30	Herinrichting Geleenbeek Corio Glana algemeen		11.719	-	500	-	-	12.219	5.467	1.100	-	-	-	6.567	8.830	2.695
P086202	30	Herinrichting Geleenbeek Echt - Beekmonding + Sifon	*	237	2	5	5	5	254	39	-	-	-	-	39	-	-
P086204	30	Herinrichting Geleenbeek Millen - Nieuwstadt	*	124	-	-	-	-	124	0	-	-	-	-	0	-	-
P086205	30	Herinrichting Geleenbeek Oud-Roosteren A2	*	1.056	-143	5	5	5	928	145	-	-	-	-	145	-	-
P086206	30	Herinrichting Geleenbeek Katsbek Nieuwstadt - Oud Roosteren	*	972	-230	5	5	5	757	28	-	-	-	-	28	-	-
P096301	30	Herinrichting gedeelte Caumerbeek nabij Aambos		1.495	21	-	-	-	1.516	582	-	-	-	-	582	1.780	524
P111702	30	Ontkluizing keutelbeek in de kernen Beek en Neerbeek, fase 1B/2		-	9	10	400	600	1.019	-	2	3	100	150	255	3.222	400
P115201	30	Corio Glana Highlight 20 fase 1	*	340	150	2.000	650	450	3.590	63	38	500	163	113	877	-	-

PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	AK	INVESTERINGSOBSJECT PER PROGRAMMA												GEVOTEERD KREDIET	
				UITGAVEN					INKOMSTEN					tm 2018		UITG	INK
				Realisatie tm 2017	2018	2019	2020	2021	Totaal	Realisatie tm 2017	2018	2019	2020	2021	Totaal		
P116901	30	Regenwaterbuffer Spaans Vonderen	*	22	26	-	-	-	48	-	-	-	-	-	-	-	-
P151402	30	Herinrichting benedenloop Wellse Molenbeek	*	1	64	141	400	62	668	0	32	71	200	31	334	-	-
P180901	30	Herinrichting benedenloop Kwistbeek	*	3	75	150	200	702	1.130	1	38	75	100	351	565	-	-
P180902	30	Gebiedspilot Kwistbeek	*	0	200	500	1.700	250	2.650	0	50	63	1.489	231	1.833	-	-
P181701	30	Tielebeek bovenloop	*	412	200	421	-	-	1.033	96	100	329	-	-	525	-	-
P192701	30	Meilossing, afronding herinrichting	*	38	-	-	-	-	38	-	-	-	-	-	-	-	-
P208401	30	Herinrichting Slijbeek	*	0	-	-	-	-	0	-	-	-	-	-	-	-	-
P228201	30	Herinrichting Huilbeek	*	-	20	100	250	400	770	-	-	50	125	200	375	-	-
P228301	30	Maasmonding Wolterskamp		-	-	10	190	-	200	-	-	5	95	-	100	-	-
P254601	30	Loobeek tr. Venraysch Broek		732	200	2.045	600	100	3.677	27	-	1.750	250	-	2.027	2.813	-
P254602	30	Loobeek tr. De Spurkt		339	50	2.038	200	100	2.727	27	-	1.750	250	-	2.027	2.745	-
P262701	30	Herinr.Haelensebeek Hhu-Nunhem		2.788	150	-	-	-	2.938	718	-	-	-	-	718	3.532	800
P282101	30	Herinr. Castenrayse vennen	*	241	128	522	1.600	500	2.991	-	-	300	1.400	-	1.700	-	-
P316101	30	Herinrichting Thornerbeek	*	170	85	165	730	1.100	2.250	37	43	83	365	550	1.078	-	-
P316800	30	Maasgaard Algemeen		183	9	10	15	15	232	-	-	-	-	-	-	187	-
P316801	30	Groote Molenbeek A73		1.986	150	1.000	700	-	3.836	654	38	750	175	-	1.617	4.345	3.554
P316802	30	Groote Molenbeek - Kasteelse bossen		29	20	100	500	800	1.449	6	5	25	125	200	361	2.370	670
P324401	15	Vervangen pompen in gemaal Ijzerenman		-	73	-	-	-	73	-	18	-	-	-	18	68	17
P325202	30	Herinrichting benedenloop Lingsforterbeek	*	1	75	165	400	240	881	0	38	83	200	120	441	-	-
P360007	30	Grondverwerving meandering waterlopen		1.018	150	-	-	-	1.168	-	-	-	-	-	-	3.005	-

PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	AK	INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA												GEVOTEERD KREDIET	
				UITGAVEN						INKOMSTEN						tm 2018	
				Realisatie tm 2017	2018	2019	2020	2021	Totaal	Realisatie tm 2017	2018	2019	2020	2021	Totaal	UITG	INK
P360013/14	0	Strategische grondverwerving **		5.916	400	-3.000	-	-	3.316	-	-	-	-	-	-	15.000	-
P360021	30	Finetuning projecten beekherstel		1	43	-	-	-	44	-	-	-	-	-	-	100	-
P360027	30	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Groote Molenbeek Rieterdijk		4	-	250	-	-	254	-	-	-	-	-	-	255	-
P360041	30	Opheffen vismigratieknelpunten		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	30	Herinrichting Aa		-	-	50	150	50	250	-	-	13	38	13	64	-	-
	30	Corio Glana highlight 20 fase 2 (sittardse keutelbeek)		-	-	10	10	10	30	-	-	-	-	-	-	-	-
		In jaarrekening 2018 af te sluiten projecten Beekherstel		29.674	485	-	-	-	30.159	10.543	2	-	-	-	10.545	35.371	9.666

** Overheveling grond naar projecten Loobeek P254601/P254602

Projecten Beekherstel				65.606	3.844	15.248	11.070	6.186	101.954	18.954	2.114	9.082	5.473	2.098	37.721	95.027	20.207
P146801	30	Sarsven/Banen		1.076	200	100	-	-	1.376	26	150	-	-	-	176	1.400	300
P261301	30	Heidsche Peel NLP		147	163	-	-	-	310	51	-	-	-	-	51	310	-
P360024	30	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Subirrigatie		116	49	-	-	-	165	27	49	-	-	-	76	165	95
P360026	30	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Wateroverlast Niers		40	-	250	225	200	715	-	-	125	113	100	338	50	-
P360029	5	Nieuw Limburgs Peil (NLP) Streefbeeld Stroomgebiedsbrede Ecologische Systeem Analyse (SESA)		35	41	50	50	50	226	-	-	-	-	-	-	75	-
P360040	30	Optimalisatie hoofdstelsel wateraanvoer (Noordervaart en Peelkanalen)	*	0	175	1.675	1.700	2.100	5.650	0	51	1.288	925	1.025	3.289	-	-
		In jaarrekening af te sluiten projecten Verdrogingsbestrijding		2.098	103	-	-	-	2.201	1.045	-	-	-	-	1.045	2.784	1.335
Projecten Verdrogingsbestrijding				3.512	731	2.075	1.975	2.350	10.643	1.149	250	1.413	1.038	1.125	4.975	4.784	1.730

PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	AK	INVESTERINGSOBSJECT PER PROGRAMMA												GEVOTEERD KREDIET	
				UITGAVEN					INKOMSTEN					tm 2018		UITG	INK
				Realisatie tm 2017	2018	2019	2020	2021	Totaal	Realisatie tm 2017	2018	2019	2020	2021	Totaal		
P042401	30	Aanleg hoogwaterbescherming Slenaken	*	403	150	300	100	1.000	1.953	77	75	150	50	500	852	-	-
P065103	30	Maatregelen wateroverlast Roer		556	100	200	-	-	856	-	-	-	-	-	-	1.860	188
P096306	30	Bufferdam de Dem/Caumerbeek middenloop		37	50	10	10	1.300	1.407	-	-	3	3	325	331	340	-
P147701	30	Aanpak Wateroverlast Niers		30	75	-	-	-	105	-	-	-	-	-	-	100	-
P148302	30	Pilot retentiegebied Breevennen		9	-	250	-	-	259	-	-	83	-	-	83	86	-
P154801	30	Aanpassen watergang Griendtsveen		50	50	-	-	-	100	-	-	-	-	-	-	83	-
P177803	30	Gebiedspilot Schelkensbeek - Water in Balans	*	-	110	400	-	-	510	-	36	132	-	-	168	-	-
P251502	30	Kabroeksebeek - werkp pad America		470	110	-	-	-	580	-	-	-	-	-	-	580	-
P255901	30	Gebiedspilot Eckeltsebeek - Water in Balans	*	-	83	400	-	-	483	-	27	132	-	-	159	-	-
P263201	30	Elsbeek; wateroverlast Tongerlo		219	-	-	-	-	219	-	-	-	-	-	-	247	-
P360005	30	Vergroten buffers fase 3		3.681	150	25	-	-	3.856	1.191	38	6	-	-	1.235	3.230	-
P360012	5	Bos-Omar		308	77	-	-	-	385	-	-	-	-	-	-	403	-
P360019	30	WB21 toets 2015		224	400	900	900	900	3.324	56	100	225	225	225	831	2.030	-
P360034	5	Water in balans		491	816	750	750	750	3.557	-	204	188	188	188	768	1.500	-
P360044	30	Gebiedspilot Meerssen - Water in Balans	*	-	200	750	1.000	1.000	2.950	-	50	188	250	250	738	-	-
P360046	30	Gebiedspilot Oirsbeek - Water in Balans	*	-	100	300	250	250	900	-	25	75	63	63	226	-	-
P360047	30	Aanleg pompopstelplaatsen	*	-	25	175	-	-	200	-	8	58	-	-	66	-	-
P360048	30	Regenwaterbuffer Hellebroek gemeente Nuth	*	-	250	-	-	-	250	-	-	-	-	-	-	-	-
	30	Wateroverlastmaatregelen Einighausen		-	-	-	200	250	450	-	-	-	50	63	113	-	-
	30	Wateroverlastmaatregelen Geuldal		-	-	200	800	1.500	2.500	-	-	50	200	375	625	-	-

INVESTERINGSOBSJECT PER PROGRAMMA																	
PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	AK	UITGAVEN						INKOMSTEN						GEVOTEERD KREDIET tm 2018	
				Realisatie tm 2017	2018	2019	2020	2021	Totaal	Realisatie tm 2017	2018	2019	2020	2021	Totaal	UITG	INK
	30	Compensatie grondwaterproblematiek Rode Beek Schinveld	*	-	400	-	-	-	400	-	-	-	-	-	-	-	-
	30	Vergroten regenwaterbuffer Etzenrade (wb21 knelpunt)	*	-	100	100	-	-	200	-	25	25	-	-	50	-	-
		In jaarrekening 2018 af te sluiten projecten Waterveiligheid		7.460	759	-	-	-	8.219	2.088	108	-	-	-	2.196	8.589	1.850
Projecten Wateroverlast				13.937	4.005	4.760	4.010	6.950	33.662	3.412	696	1.315	1.029	1.989	8.441	19.048	2.038
P003105	30	Herstel kademuren en vispassage Commandeursmolen		580	750	-	-	-	1.330	-	-	-	-	-	-	1.700	-
P065104	30	Oeverherstel Roer te Roermond, voorstad Sint Jacob	*	-	150	350	-	-	500	-	-	-	-	-	-	-	-
P360006	30	Kleine investeringswerken fase 3		265	800	1.400	1.300	535	4.300	-	-	-	-	-	-	4.300	-
P360042	30	(Her)profilering beken		-	200	604	350	350	1.504	-	-	-	-	-	-	804	-
P360043	15	Electromechanische werken (stuwen/gemalen)		-	200	396	350	350	1.296	-	-	-	-	-	-	596	-
	30	NLP2	*	-	150	700	150	-	1.000	-	75	350	75	-	500	-	-
	30	Uitvoeren Watersysteemtoets		-	-	200	300	-	500	-	-	-	-	-	-	-	-
	30	Waterbeschikbaarheid 2021		-	-	50	100	-	150	-	-	-	-	-	-	-	-
	15	Vervanging krooshekreiniger	*	-	85	415	-	-	500	-	-	-	-	-	-	-	-
	15	Uitbreiding meetnet		-	-	75	150	150	375	-	-	-	-	-	-	-	-
	15	Vervangen meetapparatuur		-	-	50	200	250	500	-	-	-	-	-	-	-	-
	5	Actualisatie data en modelinstrumentarium IBRAHYM		-	-	250	100	-	350	-	-	-	-	-	-	-	-
P503002	5	Tractiemiddelen buitendienst		833	300	300	300	300	2.033	-	-	-	-	-	-	972	-
		In jaarrekening 2018 af te sluiten projecten Vervanging en aanpassing assets		531	8	-	-	-	539	-	-	-	-	-	-	677	-
Projecten Vervanging en aanpassing assets				2.209	2.643	4.790	3.300	1.935	14.877	-	75	350	75	-	500	9.049	-

INVESTERINGSOBSJECT PER PROGRAMMA																	
PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	AK	UITGAVEN						INKOMSTEN						GEVOTEERD KREDIET	
				Realisatie tm 2017	2018	2019	2020	2021	Totaal	Realisatie tm 2017	2018	2019	2020	2021	Totaal	UITG	INK
P360010	0	Vorbereidingskosten (VK) Watersysteemprojecten		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10.000	
P360045	5	Regionale analyse waterkwaliteit		-	125	125	-	-	250	-	-	-	-	-	-	250	
P399999	30	Risicoprofiel realisatie		-	-	-1.500	-	-	-1.500	-	-	-	-	-	-	-	
		In jaarrekening 2018 af te sluiten projecten overig		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Projecten overig				162	125	-1.375	-	-	-1.088	-	-	-	-	-	-	10.450	

* Betreft voorbereidingskosten watersysteemproject (krediet € 10.000.000, P360010)

PROGRAMMA WATERSYSTEEM EN -KETEN				85.426	11.348	25.498	20.355	17.421	160.048	23.515	3.135	12.160	7.615	5.212	51.637	138.358	23.975
P400001	30	Bijdrage kosten HWBP		57.198	11.500	9.400	11.500	10.100	99.698	-	-	-	-	-	-	68.696	-
P400002	5	Gegevensverzameling primaire waterkeringen		359	150	120	121	-	750	-	-	-	-	-	-	750	-
P400003	5	Uitvoeren veiligheidstoetsing waterkeringen		777	147	1.000	2.000	1.500	5.424	-	-	-	-	-	-	1.900	-
P400008	0	RVG - Restwerkzaamheden		5.641	-	-	-	-	5.641	5.820	-	-	-	-	5.820	6.140	6.140
P400009	0	Deltaprogramma Maas 2		337	555	-	-	-	892	318	555	-	-	-	873	1.658	1.658
P41****	30/0	HoogWaterBescheringsProgramma		24.342	15.630	19.925	82.415	104.485	246.797	21.950	14.370	18.360	74.850	94.790	224.320	120.954	108.963
P415401	30	HWBP-V Lob van Gennep		-	-	1.500	1.500	1.500	4.500	-	-	1.350	1.350	1.350	4.050	-	-
P42****	0	Bestuursovereenkomst sluitstukken Maas		39.303	24.810	21.780	6.320	4.450	96.663	39.303	24.810	21.780	6.320	3.525	95.738	81.599	81.599
		In jaarrekening 2018 af te sluiten projecten Waterkeringen		159	-	-	-	-	159	0	-	-	-	-	0	169	-
PROGRAMMA WATERKERINGEN				128.274	52.792	53.725	103.856	122.035	460.682	67.392	39.735	41.490	82.520	99.665	330.802	282.035	198.360

INVESTERINGSOBJECT PER PROGRAMMA																	
PROJECT NR	AT	OMSCHRIJVING	AK	UITGAVEN					INKOMSTEN						GEVOTEERD KREDIET tm 2018		
				Realisatie tm 2017	2018	2019	2020	2021	Totaal	Realisatie tm 2017	2018	2019	2020	2021	Totaal	UITG	INK
P501001	20	Huisvesting Waterschap Limburg		7.814	370	315	-	-	8.499	3.400	-	-	-	-	3.400	8.500	3.500
P501003	10	Projecten facilitair 2018-2019		-	100	40	-	-	140	-	-	-	-	-	-	140	-
P502014	5	Roadmap Informatievoorziening 2017-2021		-	450	850	650	650	2.600	-	-	-	-	-	-	1.300	-
P504001	0	Bebording zwemwater		28	1	25	25	25	104	185	-	-	-	-	185	185	185
P504003	4	Verkiezingen 2019		-	40	1.760	-	-	1.800	-	-	-	-	-	-	1.800	-
	10	Projecten facilitair 2020-2021		-	-	-	50	50	100	-	-	-	-	-	-	-	-
		In jaarrekening 2018 af te sluiten projecten Bestuur en Organisatie		852	25	-	-	-	877	-	-	-	-	-	-	923	-
PROGRAMMA BESTUUR EN ORGANISATIE				8.694	986	2.990	725	725	14.120	3.585	-	-	-	-	3.585	12.848	3.685
TOTAAL PROGRAMMA'S				222.394	65.126	82.213	124.936	140.181	634.850	94.492	42.870	53.650	90.135	104.877	386.024	433.241	226.020

Bijlage K Projecten die niet zijn opgenomen in de programmering voor 2019-2021

Categorie	Rubricering 2	Omschrijving project	Gereed in jaar	DHZ-aandeel	KRW-Rapportage Brussel	Aantal Km	Som van Netto 2018	Som van Uitg. 2022-2024	
1	Beekherstel	Herinr. Keutelbeek, kern Neerbeek (fase 2)	2022-2027	0,5	Ja	1,2	0	1.700	
		Herinrichting Geleenbeek Corio Glana, highlight 16 en 17	2022-2027	0,5	Ja	2,2	0	1.483	
		Herinrichting Kroonbeek	2022-2027	0,5	Ja	3,2	0	1.100	
		Herinrichting Oude Graaf	2022-2027	0,5	Nee	6,7	0	2.217	
		Worm (Nato-depot tot Rimbung)	2022-2027	0,5	Ja	2,5	0	1.875	
		Project Tungelebeek (stroomafw. Raam en migratieprobleem Leukerweg)	2022-2027	0,5	Nee	nvt	0		
		Herinrichting Rode Beek (Millen-Susteren), incl. vismigratieknelpunten	2022-2027	0,5	Ja		5	1.570	
		WIB Wateroverlastknelpunten (exclusief w621 knelpunten)	2022-2027	0,5	Nee	nvt	0	1.300	
		Totaal 1						0	11.245
		2	Beekherstel	Anselderbeek - overkluizing benedenloop	2022-2027	0,1	Nee	0,8	0
Geleenbeek Corioglana- Weustenrade Oliemolen (rest highlight 4)	2022-2027			0,5	Ja	1	0	600	
Geleenbeek/OudeMaas beekmonding	2022-2027			0,5	Nee	(leeg)	0	500	
Geul Valkenburg-Julianakanaal (totale trajectlengte ca 12 km)	2022-2027			0,5	Ja	3	0	300	
Gulp - Neubourgmolen / Molen van Roex	2022-2027			0	Ja	nvt	0	300	
Herinrichting Aalsbeek (bovenloop)	2022-2027			0,5	Ja	2,7	0	1.331	
Herinrichting Bosbeek (Meinweg - monding) incl. 7 vismigratiekn	2022-2027			0,5	Ja	2	0	1.000	
Herinrichting Grensbeek	2022-2027			0,5	Nee	1,4	0	707	
Herinrichting Haelensebeek Bovenloop	2022-2027			0,5	Ja	0,9	0	467	
Herinrichting Middelsgraaf (trambaan Ophoven - monding) incl. 2	2022-2027			0,5	Ja	0,8	0	0	
Herinrichting Roggelsebeek, incl. Neerpeelbeek	2022-2027			0,5	Ja	8,1	0	4.475	
Herinrichting Vlootbeek Benedenloop (Reigersbroek - A73)	2022-2027			0,5	Ja	4,8	0	1.440	
Herstel vismigratie - Geul- Molen kasteel Schaloen	2022-2027			0	Ja	nvt	0		
Herstel vismigratie - Rode beek - Stuw- en verdeelwerk Millen	2022-2027			0	Ja	nvt	0	300	
Pilot nutriënten aanpak Stroomgebied Maas - Kabroeksebeek	2022-2027			0	Nee	nvt	0	100	
Vispassage Geul - molen Wylre	2022-2027			0	Ja	nvt	0		
Vispassage Commandeursmolen	2022-2027			0	Ja	nvt	0		
Herinrichting Geleenbeek Millen - Nieuwstadt (incl. vismigratie kn	2022-2027			0,5	Ja		2,3	0	1.580
NNP niet zijnde N2000 - 27. Waterbloem	2022-2027								
Verdrogingsbes trijding Vervanging en as Wateroverlast	Breinderwaterloop (Schinnen)		2022-2027	1	Nee	nvt	0	2.500	
	Wateroverlastmaatregelen Wylre-Simpelveld		2022-2027	1	Nee	nvt	0	4.050	
	Buffer Hegge (Schinnen)		2022-2027	1	Nee	nvt	0		
	Regenwaterbuffer spaans vorderen		2022-2027	1	Nee	nvt	26		
Totaal 2							26	20.130	
3	Beekherstel		Herinrichting Bevelandsbeek	2022-2027	0,5	Nee	3,7	0	1.810
		Herinrichting Broekhuizermolenbeek	2022-2027	0,5	Nee	2,3	0	1.051	
		Herinrichting Everlosebeek	2022-2027	0,5	Ja	9	0	5.910	
		Herinrichting Gansbeek / Paterlossing	2022-2027	0,5	Ja	2,4	0	1.187	
		Herinrichting Geleenbeek Sittard - Millen (sportlaan-millenerweg)	2022-2027	0,5	Ja	1,1	0	440	
		Herinrichting Maasnielbeek bovenloop (resterend deel)	2022-2027	0,5	Ja	3,5	0	1.400	
		Herinrichting Molenbeek van Lottum	2022-2027	0,5	Nee	0,5	0	275	
		Herinrichting oude kanjel (Itteren-Borgharen)	2022-2027	0	Nee	3,2	0	2.100	
		Herinrichting Uffelsebeek (bovenloop)	2022-2027	0,5	Ja	1,5	0	1.022	
		Herinrichting Uffelsebeek (Grathem en Hunsel)	2022-2027	0,5	Ja	0,8	0	562	
		Herinrichting Vliet (NL57-0285)	2022-2027	0,5	Ja	3,4	0	1.666	
		Herinrichting Vulsbeek	2022-2027	0,5	Nee	nvt	11	968	
		Herinrichting Wellse molenbeek	2022-2027	0,5	Nee	6,7	4	2.600	
		Herstel oevers Roer, fase 2	2022-2027	0,1	Nee	2,7	0	1.500	
	Verdrogingsbes trijding	Herstel vismigratie - Geul - Stuw en verdeelwerk Grote Molen Me	2022-2027	0	Ja	nvt	0	300	
		Herstel vismigratie Geleenbeek - Poolmolen, Holtum	2022-2027	0	Ja	nvt	0	300	
		Inrichting overige beken met natuurfunctie (niet KRW-waterlichaan)	2022-2027	0,5	Nee	5	0	1.000	
		Kleine vismigratieknelpunten overige beken	2022-2027	0	Nee	nvt	0	3.663	
		Overige ambities (37,1 km beekherstel wro -/- 3,2 km oude kanjel	2022-2027	0,5	Nee	nvt	0	12.480	
		Wylrebeek beekmonding	2022-2027	0,5	Nee	0,3	0	500	
		Zieversbeek - Frankenhofmolen en stuwtjes	2022-2027	0	Nee	nvt	0		
		Vispassage Eijserbeek - Bulkemsmolen	2022-2027	0	Ja	nvt	0		
		GGOR 't Hout	2022-2027	1	Nee	nvt	0	482	
		Herinrichting van oude Roermeanders, 2e fase	2022-2027	0,5	Nee	nvt	0	1.000	
3	Verdrogingsbes trijding	Overige sloten dempen IJzerenbosch (restantopgave na uitvoerir	2022-2027	1	Nee	nvt	0	50	
		NNP niet zijnde N2000 - 28. Holtmühle	2022-2027	1	Nee	nvt	0		
		NNP niet zijnde N2000 - 36. Heesbeemden	2022-2027	1	Nee	nvt	0		
		NNP niet zijnde N2000 - 4. Zwart water	2022-2027	1	Nee	nvt	0		
		NNP niet zijnde N2000 - 46. Geuldal	2022-2027	1	Nee	nvt	0		
		NNP niet zijnde N2000 - 6. Broekhuizerbroek	2022-2027	1	Nee	nvt	0		
		NNP niet zijnde N2000 - 7. Kaldenbroek	2022-2027	1	Nee	nvt	0		
		NNP niet zijnde N2000 - 8. Koelbroek	2022-2027	1	Nee	nvt	0		
		NNP niet zijnde N2000 - 9. Dubbroek	2022-2027	1	Nee	nvt	0		
		Maatregelen wateroverlast Roer (laatste 2/3 knelpunten)	2022-2027	0	Nee	nvt	0	1.004	
	Wateroverlast	Wateroverlastmaatregelen Heugem-Limmel	2022-2027	1	Nee	nvt	0	4.050	
	Totaal 3						15	47.320	
geen score	Vervanging en aanpassing assets	ANIMO-MT3D toevoegen aan IBRAHYM	2022-2027	0	Nee	nvt	0	300	
		Extra groot onderhoud (bovenop regulier)	2022-2027	0	Nee	nvt	0	5.000	
Totaal geen score							0	5.300	
Eindtotaal							41	83.995	

Bijlage L Werk met werk maken

Daar waar mogelijk maken wij werk met werk. Dat doen we met partners in het gebied, van gemeenten, provincie, TBO's en anderen. Daarmee combineren we doelen en financiële middelen, om met dezelfde middelen meer mogelijk te maken.

Voorbeelden hiervan zijn:

- Waar het kan, wordt de dijkversterkingsopgave gekoppeld aan investeringen in ruimtelijke kwaliteit, natuur en economie. Bij 5 van de 15 HWBP dijktrajecten wordt de dijkversterkingsopgave gekoppeld aan de beekherstelopgave. De technisch/inhoudelijke opgaven overlappen elkaar. We kiezen voor één integraal omgevings-/gebiedsproces. We verwachten dat deze manier van werken tot financiële voordelen en een reductie van risico's leidt.
- In onze eigen projecten en activiteiten combineren we wateroverlastmaatregelen, droogtemaatregelen en waterkwaliteit in brede beekherstelprojecten; dit kan ook nog gecombineerd worden met doelen van gemeenten op gebied van gemeentelijk waterbeheer en recreatie. Projecten als Corio Glana (beekdalbrede samenwerking met andere partijen), Rode Beek Brunssum (ontkluizing beek en herinrichting oude mijnsteenbergen), Sarsven en De Banen (landinrichting, natuur en droogtebestrijding) zijn hiervan voorbeelden.
- Werk met werk maken kan ook door aan te sluiten bij initiatieven van derden. Gemeenten die in hun kern beekgerelateerde maatregelen nemen (bijvoorbeeld aanpassingen aan bruggen of de aanleg van toeristische voorzieningen) waarbij het waterschap de eigen extra waterbergingsopgave inbrengt en financiert maar de gemeente het geheel als een project uitvoert. Ook provincie, natuurbeheerorganisaties en particulieren en bedrijven initiëren gebiedsprojecten waar WL werk- met werk kan maken. Projecten als Keutelbeek Beek (aanpak wateroverlast in combinatie met revitalisering oude kern) en Rode Beek Schinveld (ontkluizing beek in combinatie met aanpassing dorpskern en rioolstelsel) zijn voorbeelden van deze werken.
- Gulpen/Voerendaal: combineren van de aanleg van een fietspad met een buffer rond de Lange Raarweg.
- Etzenrade: In een IBA project wordt ook een regenwaterbuffer gerealiseerd.
- Valkenburg: aanpassing van het rioolstelsel naar een gescheiden riool wordt gecombineerd met de aanpassing van een fietspad en bij een aantal woningen het regenwater afkoppelen van het vuilwater.
- Lottum: bij dit dijkversterkingsproject wordt direct een nieuw fietspad aangelegd.
- Peel en Maas: in de Water in Balans gebiedspilot Kwistbeek worden plannen voor beekherstel, minimaliseren wateroverlast en de wensen van de omgeving in een omgevingsplan gebundeld; daarbij worden ook andere aspecten als recreatie en ruimtegebruik expliciet gekoppeld aan de wateropgave.
- Geleenbeek Corio Glana (highlight 9, Hoensbroek): ruimte op de rwzi Hoensbroek is optimaal ingericht voor extra buffercapaciteit op de rwzi, waarbij de vrijkomende grond gebruikt is voor de herinrichting van de beek.